

95. Tiistaina 11 päivänä lokakuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Latvian kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3212

Hallituksen esitys n:o 136

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

2) Ehdotus laiksi Venäjän kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3213

Hallituksen esitys n:o 137

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40

3) Ehdotus laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 150

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41

Esitellään:

4) Hallituksen esitys n:o 192 kuntalaiksi ..

5) Hallituksen esitys n:o 201 ETA-sopimuksen pöytäkirjan 31 muuttamista koskevan ETA:n sekakomitean päätöksen N:o 10/94 hyväksymisestä 3242

6) Hallituksen esitys n:o 214 laiksi valtion kiinteistölaitoksesta 3243

7) Hallituksen esitys n:o 215 laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta 3244

8) Hallituksen esitys n:o 216 eräksi muutoksiksi oppisopimuskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön 3245

9) Hallituksen esitys n:o 219 laiksi ulkomaalaisvirastosta, laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta 3246

10) Hallituksen esitys n:o 222 laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta „

11) Hallituksen esitys n:o 224 laiksi Valtionrautateiden muuttamisesta osakeyhtiöksi 3250

12) Hallituksen esitys n:o 225 laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä „

13) Hallituksen esitys n:o 226 laeiksi mielenterveyslain, lääninoikeuslain ja maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamisesta „

Pöydällepanoa varten esitellään:

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46 hallituksen esityksen johdosta laiksi varallisuusverolain 24 §:n muuttamisesta (HE 123) 3251

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47 hallituksen esityksen johdosta veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 129) „

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Hassi, Hautala, Hiltunen, Järvilahti, Kautto, Kuittinen, Markkula, Ojala O., Puhakka, Puisto, Rönholm, Suhonen ja Varpasuo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Hautala, Kautto, Kuittinen, Varpasuo, Markkula, Puisto ja Ojala O.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Puhakka ja Puisto, virkatehtävien vuoksi edustajat Järvilahti ja O. Ojala sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hiltunen, Nikula ja Rönholm sekä tämän kuun 14 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Markkula.

Uusi hallituksen esitys

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kuluvaan kuun 7 päivänä eduskunnalle antama hallituksen esitys n:o 220 vuoden 1994 kolmanneksi lisätalousarvioksi on saapunut eduskuntaan ja se on nyt edustajille jaettu.

Samalla ilmoitetaan, että lisätalousarvion johdosta tehtävät talousarvioaloitteet on jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 12.

Eduskunnan tietoon saatettu valtiovarainministeriön päätös

Puhemies: Ilmoitetaan, että maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta 15 päivänä helmikuuta 1974 annetun lain 7 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 28 päivänä syyskuuta 1994 annettu

Valtiovarainministeriön päätös maahan tuodun rakennussegmentin perushinnasta ja lisätulista.

Tämä valtiovarainministeriön päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 512, 516, 517, 519, 525 ja 531. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut

Puhemies: Ilmoitetaan, että tultuaan nimitetyksi valtioneuvoston jäseneksi pyytää opetusministeri Heinonen vapautusta Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toisen varamiehen tehtävästä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi uuden varamiehen valitsemisen Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin heidän toimikautensa jäljellä olevaksi ajaksi vapautuksen saaneen sijaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Eduskunnan valitsijamiehille ilmoitetaan, että valitsijamiesten kokous pidetään perjantaina 14 päivänä loka-kuuta 1994 kello 12.30 suuren valiokunnan kokouhuoneessa. Kokouksessa suoritetaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Latvian kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 136

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi Venäjän kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 137

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 150

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Oikeastaan puheenvuoroni on vähän ...

P u h e m i e s (koputtaa): Anteeksi, mutta haluaisin huomauttaa, että arvoisat edustajat käyttäisivät myös painiketta siitä syystä, että seisaal- laan on niin monesta muusta syystä ihmisiä kuin pyytääkseen puheenvuoroa.

P u h u j a : Rouva puhemies! Minä käy- tin painiketta heti, kun tuli vuoro, mutta en minä voi sitä käyttää täällä etukäteen.

Rouva puhemies! Tämä puheenvuoro on vä- hän surkuhupaisa, ja pyydän, että ed. Rajamäki kiinnittäisi erityisesti huomiota metsätalouden verotuksellisiin ongelmiin. Minulla nimittäin on 12 hehtaarin metsäpalsta, josta maksan 40 mark- kaa vuodessa veroa, siis pinta-alapohjaisesti. Minä myin siitä 40 000 markan edestä puuta. Tein 4 hehtaarin aukon siihen, mutta nyt minulla on hirveä ongelma, kun minä maksan siitä vain 40 markkaa veroa. Tässä nyt näkee, kun korote- taan metsäverosta myönnettäviä uudistusvähen- nyksiä sillä tavalla, että minun pitäisi saada alen- nusta hehtaarilta kylvöalueella 1 600 markkaa ja luontaisen uudistuksen alueella 700 markkaa. Millä minä nyt, ed. Rajamäki, nämä vähennykset teen, kun minulla on vain 40 markkaa veromak- suja siitä metsäpalstasta? Voisiko ed. Rajamäki minua tässä asiassa neuvoa?

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 13 §, voimaantulosäännös, johto- lause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys n:o 192 kuntalaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Sisäasiainministeri **P e k k a r i n e n :** Arvoi- sa puhemies! Kunnat ovat saaneet viime vuosina toteutuneissa uudistuksissa uutta toimintava- pautta, ja mahdollisuudet paikallisten olojen mukaiseen toimintaan kunnissa ovat lisäänty- neet. Normien purku, valtionosuusuudistus ja vapaakuntakokeilu ovat antaneet nämä mahdol- lisuudet, ja kunnat ovat myös käyttäneet näitä mahdollisuuksia hyväkseen. Myös erilaisia markkinamekanismeja on käytetty kuntien toi- minnan tuloksellisuuden parantamiseksi. Kun kunnat ovat näyttäneet vastuunottokykyä, on paikallaan saattaa kuntien toimintaa ohjaava perustavalaatuinen lainsäädäntö vastaamaan

uuden ajan ja uuden tilanteen mukaisia vaatimuksia.

Kuntalaki on tarkoitettu perustaksi kuntien toiminnalle siten, että erityislainsäädäntöä ei tarvita kuntien hallintoa ja toimintaa ohjaamaan, vaan erityislainsäädännön tehtävänä on lakisääteisten tehtävien antaminen kunnille, minkä jälkeen kukin kunta järjestää hallintonsa ja toimintatapansa oman päätösvaltansa nojalla. Eduskunta onkin eräissä ponsissa esittänyt lainsäädännön kehittämistä juuri tähän suuntaan, ja juuri tähän suuntaan mielestäni nyt eduskunnalle esiteltävä lakiesitys uudeksi kuntalaiksi myös asiaa vie eteenpäin.

Keskeisenä tavoitteena uudessa kuntalaissa on poliittisen päätöksenteon vastuullisuuden ja uskottavuuden kohentaminen kuntalaisten silmissä. Valtuustolla on vastuu ja asema ylimpänä päätöksentekijänä kunnassa, eikä normiohjauksen vähennyttyä enää olekaan mahdollista vetäytyä valtion ohjauksen suojaan, mikä mielestäni on tärkeä asia. Valtuustolle päätösvalan käyttäjänä kuuluu määritellä kunnan toiminnan ja talouden tavoitteet. Valtuuston asemaa vahvistetaan myös muun luottamushenkilöhallinnon suhteen siltä kannalta, että valtuusto voisi kesken toimikauden erottaa toimielimen, jos sen jäsenet eivät nauti valtuuston luottamusta. Suhteellisuusperiaate, jolle kunnallishallinnon malli rakentuu, on säilytettävissä siten, että epäluottamus koskisi ei yksittäistä toimielimen jäsentä vaan koko toimielintä. Valtuusto voisi esityksen mukaan erottamisella kesken toimikauden varmistaa asettamiensa tavoitteiden mukaisen toimintapolitiikan toteutumisen kunnissa koko vaalikauden ajan.

Myös valtuuston kokosäädöksiä esitetään esityksessä muutettavaksi nykyisestä. Kuntalaki olisi mahdollisuuksia antava joustava laki myös tässä suhteessa, valtuuston koon määrittelyn suhteen. Tästä yhtenä ilmauksena on se tapa, jolla valtuuston koko määriteltäisiin. Hallitus ei ollut tällä kohdalla aivan yksimielinen muuten yksimielisessä lakiesityksessään.

Ehdotuksen mukaan valtuusto päättäisi itse valtuutettujensa lukumäärästä. Laissa säädettäisiin kuitenkin kunnan asukaslukuun sidottu vähimmäismäärä, joka ei ylittäisi missään kunnassa nyt olevaa valtuutettujen lukumäärää. Ylärajasta ei säädettäisi. Vähimmäismäärä antaisi taakkeet siitä, että eri poliittiset mielipidesuunnat ja kunnan eri osat tulevat valtuustossa edustetuiksi. Sääntelytapa antaisi riittävän joustavuuden muun luottamushenkilöhallinnon järjestämiseksi.

si. Hallinnon rakenteesta valtuusto päättäisi melko vapaasti itse.

Jos valtuusto päättäisi esityksen mukaan miehittää muita toimielimiä vain valtuutetuilla, poliittinen johtaminen korostuisi nykyisestäään, niin kuin mielestäni pitääkin. Valtuuston koko on esimerkiksi Tanskassa vähintään yhdeksän ja Norjassa 11 jäsentä. Meillä on voimassa olevan kunnallislain 38 §:ssä määritelty valtuuston koko asukaslukuun suhteutetuin ala- ja myös ylärajoin. Lisäksi valtuusto on voinut päättää pienemmän määrän valitsemisesta, ei kuitenkaan vähemmän kuin 13 tällä hetkellä. Pienimmät kunnat ovat käyttäneet mahdollisuutta asettaa juuri mainittu 13-jäseninen valtuusto. Hallituksen esityksen mukainen vähimmäismäärä on tarkoitettu turvaamaan eri mielipidesuuntien mahdollisuus päästä mukaan valtuustoon.

Poliittisen uskottavuuden parantamiseksi on esityksessä selvennetty ja tiukennettu vaalikellollisuusperiaatetta. Erityisesti niin sanottu kahdella tuolilla istuminen on vaikuttanut kunnallishallituksessa tapahtuvaan työskentelyyn. Siitä on monia esimerkkejä menneiltä ajoilta. Rajoitusten tarkoituksena ei ole perusteettomasti estää kunnan palveluksessa olevia osallistumasta kunnallisdemokratiaan, mutta sen sijaan on välttämätöntä estää itsekontrahointi ja sellaisen tilanteen mahdollisuus, että henkilö olisi valmistelussa asiaa kunnan palvelussuhteen perusteella ja sitten päättämässä samasta asiasta itse luottamushenkilönä. Kunnallinen demokratia vaatii luottamuksen säilyttämiseen, että päätösvaltaa käyttävät tavallisten kuntalaisten edustajat.

Poliittisen johtajuuden vahvistamiseksi valtuusto voisi esityksen mukaan valita valtuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajaksi saman henkilön. Tämähän ei ole tähän mennessä ollut mahdollista. Valtuuston puheenjohtaja on valtuutettuna ollut vaaleissa mukana ja tullut valituksi, joten hänen kohdallaan voi toteutua poliittinen vastuu selkeästi. Kunnan johtamisessa erotettaisiinkin kuntalain mukaan poliittinen ja ammatillinen johtaminen selkeästi toisistaan. Kunnanjohtaja olisi ammatillinen johtaja.

Toiminnan tuloksellisuuden ja tavoitteellisuuden kannalta on kuitenkin ehdotettu, että kunnanjohtaja voitaisiin valita myös määräajaksi kunnan niin halutessa. Tätä mahdollisuuttahan eduskunta on toivonut eräissä ponsissa viime vuosilta. Määräaikaisia kunnanjohtajia voitaisiin valita sitä mukaa, kuin virat tulevat auki, koska virassa olevan osalta muutosta ei voitaisi eikä olisi paikallaankaan tehdä ilman asianomai-

sen henkilön nimenomaista suostumusta. Muutoin kunnanjohtajan irtisanomisoikeus kahden kolmasosan enemmistöllä luottamuspuolan vuoksi on sisällytetty myös tähän kuntalakiin.

Menettelyyn on kuitenkin ehdotettu eräitä uusia säädöksiä, joilla turvataan kunnanjohtajan oikeudellista asemaa. Asiasta on käyty runsaasti julkista keskustelua, mutta toisaalta käytännössä ei ole tullut ilmi tapauksia, joissa muutoksenhaun johdosta päätöksiä olisi ainakaan tähän mennessä vielä kumottu.

Myös kuntalaisten osallistumisoikeutta pyritään esityksessä lisäämään. Yhtenä tärkeänä osa-alueenahan on juuri tämä seikka.

Edustuksellinen järjestelmä on syvään juurtunut ja hyvin toimiva, joten sen perusteita ei ole esitetty muutettavaksi. Sen sijaan edustuksellista demokratiaa täydentäisi suora vaikuttaminen, johon nykyiset määrätietoiset ja vaativatkin kuntalaiset ovat hyvin päteviä.

Itse asiassa kunnallisen demokratian lisäksi tarvitaan kansalaisten suoraa vaikuttamista ja työpaikkademokratiaa, jolla kunnan palveluksessa olevat henkilöt voivat antaa osaamisensa kunnan käyttöön, voivat vaikuttaa työtään ja työympäristöään koskevien päätösten valmisteluun ja siten vaikuttaa päätösten sisältöön. Valtuuston tulisi päättää toimintavasta, jota kunta noudattaa asukkaittensa osallistumisessa.

Tapoja on monenlaisia ja niistä on lueteltu laissa muutamia esimerkkejä. Kuluttajan näkökulma korostuu käyttäjädemokratiassa. Toimintatapa voi olla esimerkiksi palvelujen käyttäjien valitseminen laitoksen johtokuntaan, josta on pitkäaikaista ja hedelmällistä kokemusperäistä tietoa esimerkiksi koulujen johtokunnissa.

Kunnan osa-alueita voidaan aktivoida tukemalla esimerkiksi kylätoimintaa tai muuta kunnan osa-alueella tapahtuvaa toimintaa. Näistä on myös saatu kokemuksia eri puolilla Suomea toteutetuissa vapaakuntakokeiluissa. Kunnallinen kansanäänestys voitaisiin esityksen mukaan päättää ja toimittaa sitovana. Asioissa, joissa eri mielipiteet eivät jakaudu poliittisten kantojen mukaan, kansanäänestys saattaisi olla hyvä tapa.

Kunnan käytettävissä on myös kevyemmät keinot kuntalaisten mielipiteiden selvittämiseksi silloin, kun kunta sellaista keinoa haluaa käyttää. Asianmukaista tietysti on, että kunta pyrkii olemaan tietoinen siitä, mitä mieltä kuntalaiset ovat palveluista. Pienissä ja pienehköissä kunnissa valtuutetuilla ja kuntalaisilla on riittävästi kontakteja, mutta suurissa kunnissa ei lienekään

mahdollista valtuutettujen olla niin hyvin perillä kuntalaisten elämänoloista, että toimenpiteiden vaikutusten voitaisiin edellyttää olevan valtuutettujen arvioitavissa ilman selvityksiä, ilman kaikin keinoin edellytysten luomista sille, että kontaktointi kuntalaisten ja päättäjien välillä olisi mahdollisimman hyvä.

Kuntien yhteistoimintaa koskevat säännökset uudistettiin jo vuoden 1993 alusta lukien. Säännökset on lähes sellaisinaan siirretty uuteen lakiin.

Kunnan talouden ja laskentatoimen osalta ovat myös uudistustoiminnot lähtemässä liikkeelle osin tässä laissa, osin kirjanpitolain muutoksessa, joka on tulossa eduskunnan käsittelyyn lähiviikkojen aikana. Kunnan taloushallinto perustuisi nykyistä kuntasuunnittelua tukevampaan perustaan, kun kunnalla olisi pakollinen, useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma vuosittain talousarvion lisäksi. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Kuntien talouden kasvu on pysähtynyt ja johtanut tiukkaan tuloksellisuus- ja säästäväisyysajatteluun. Tehokkuutta palvelutuotantoon on haettu lisäämällä toimielinten budjettivaltaa, tulosyksikköjen käyttöönottolla ja kilpailuttamalla. Kaikilla näillä toimilla tehoa on haettu. Laskentatoimen merkitys on kasvanut toimintatapojen muuttuessa, luonnollisesti näin. Tarvelähtöinen toimintapolitiikka olisi johtanut talouden tasapainottomuuteen. Siitä saimme esimerkkejä menneiltä vuosilta.

Kun menotalouden kasvuun on vastattu nostamalla äyrin hintaa ja lisäämällä lainanottoa, talouden liikkumavaraa on menetetty. Toiminnan ja sen aiheuttamien menojen sopeuttaminen on jouduttu tekemään viimeistään siinä vaiheessa, kun tulo-rahoitus on muodostunut negatiiviseksi. Käyttöomaisuuden poistoja eli kulumiseen varautumista ei ole voitu tehdä ja kunta on syönyt aivan liian monta kertaa omaa pääomaansa.

Laskentatoimen merkitys toiminnassa ja arvioinnissa on voimakkaasti kasvanut. Tämän vuoksi esitetään vuoden 1997 alusta siirryttäväksi noudattamaan kirjanpitolain mukaista kirjanpitovelvollisuutta ja tilinpäätöstä. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen tuloksena kunta saisi oman tuloslaskelman, joka osoittaa, voidaanko poistot käytännössä tehdä. Tase tekisi mahdolliseksi arvioida kunnan omavaraisuutta ja velkaisuutta samoilla tunnusluvuilla kuin muilla kirjanpito-

velvollisilla on jo kautta vuosikymmenten ollut asianlaita.

Kirjanpitolain mukaisen järjestelmän omaksuminen vaatii opettelua ja soveltamisen varmistamista, minkä vuoksi siirtymäaika olisi melko pitkä. Niissä kunnissa, joissa jo on koeluonteisesti noudatettu kirjanpitolakia rinnan hallinnollisen kirjanpidon kanssa, on saatu kokemuksia hyödyllisyydestä ja myös mahdollisuuksista siirtä yleiseen kirjanpitojärjestelmään.

Verotulojen kirjaamisen osalta tarvitaan erityissäännöksiä, joista esitys annetaan, kuten äsken jo viittasin, aivan lähiviikkojen aikana. Kirjanpitolautakuntaan esitetään perustettavaksi kuntajaosto, joka antaa kuntia koskevat ohjeet ja lausunnot kirjanpitolain soveltamisesta.

Arvoisa puhemies! Muilta osin uusi laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi vuoden alusta lukien, äsken mainituilta osiltaan vuoden 1997 alusta lukien. Lakia on kovasti odotettu kunnissa, toteuttaahan se kuntien hallinnon perustavanlaatuisissa säännöksissä ne muutokset, joihin mm. vapaakuntakokeiluilla on pyritty.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta voisi käsitellä lain syysistuntokaudella. Lain valmistelu on osallistuttu hyvin laajalla rintamalla. Sen sisällöstä on vallinnut koko valmisteluvaiheen ajan varsin laaja yksimielisyys. Komiteamietintö, jonka esityksiin lakiesitys perustuu, oli esityksissään lähes täydellisesti yksimielinen.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun säädetään kokonaan uutta kuntalakia, olisin huomauttanut ministeri Pekkariselle, että tuntuu lähinnä uskomattomalta, että sen enempää esittelyssä kuin hallituksen esityksessääkään ei ole pohdittu suuren linjan kysymyksiä, joita nyt modernisti tietysti on ennen kaikkea kysymys läheisyysperiaatteen soveltamisesta valtion sisällä. Tiedämme, että Euroopan unionin läheisyysperiaatetta ei voida Brysselin määräyksestä soveltaa valtion rajojen sisäpuolella, vaan siitä ovat vastuussa kunkin kansallisvaltion hallitukset. Nyt läheisyysperiaatteen sisältö kuitenkin voimakkaasti viittaa siihen, että kaikki mahdolliset päätökset tulisi tehdä niin alhaisella tasolla eli kansalaisia lähellä kuin mahdollista.

Siinä suhteessa tämä kuntalaki on aivan kuin se ei olisi koskaan kuullutkaan siitä, että on olemassa tällainen läheisyysperiaate, koska itse asiassa tässä ei ole pienintäkään viitettä siitä, että tulevaisuudessa millään merkittävällä tavalla kuntatasolla voitaisiin tehdä enemmän päätök-

sia kuin tänä päivänä, enkä siten ymmärrä, että tehdään tällaisia teknillisiä muutostöitä vanhaan hyvään kuntalakiin, jollei pureuduta peruskysymyksiin kunnan ja valtion välisestä suhteesta.

Tähän tietenkin liittyisi se, että esimerkiksi verojärjestelmää pitäisi ehkä kokonaan muuttaa siten, että valtio, joka tulevaisuudessa on lähinnä yövärtija, saisi vain suhteellisen veron ja kunnat saisivat progressiivisen veron ja siten vastaisivat yhä enemmän myös kuntalaisten tarpeista eikä tämä etäinen valtio.

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin monin osin yhtyä ministeri Pekkarisen esittämään peruslinjaan uudesta kuntalaista. Lakiin todellakin tulee antamaan kunnille lisää valtaa, mutta myös vastuuta. Mutta eräät seikat panevat tekemään vielä kysymyksiä. Kun uudessa laissa tullaan selkeästi rajamaan kuntien mahdollisuuksia tehdä takauspäätöksiä, niin tähän poikkeaa siitä perusajatuksista, että kunnilla olisi itsenäistä harkintavaltaa päätöksenteossa. On paljon tilanteita, joissa kunnat ovat käyttäneet päätäntävaltaansa takauspäätösten osalta aivan oikein ja perustellusti, onnistuneesti. Toki löytyy myös esimerkkejä, joissa päätökset ovat johtaneet kunnat vaikeuksiin. Mutta minusta kunnilla pitäisi olla jatkossakin itsenäinen harkintavalta sen suhteen, menevätkö takauksiin vai ovatko menemättä. Tältä osin toivoisin, että hallintovaliokunta voisi vielä tätä asianomaista pykälää arvioida.

Esitän kysymyksen ministeri Pekkariselle, kun hän varsin hyvin tietää sen näkemykseni, jonka hallintovaliokunta esitti, kun aluekehityslakia käsiteltiin. Hallintovaliokuntahan edellytti, että kuntalain valmistelun yhteydessä kuntayhtymäsäännöksiä arvioidaan sillä tavalla, että poliittinen suhteellisuus toteutuisi kuntayhtymissä myös valtuustoissa. Tätä säännöstöä nyt ei kuitenkaan ole mukana, ja tässä esityksessä mainitaan kyllä, että perussopimuksen yhteydessä asiasta kuntien tulee sopia, miten päätäntävalta jaetaan, mutta siitä perusperiaatteesta, että nimenomaan kunnallisvaalilain mukaisesti suhteellisuutta noudatettaisiin myös valtuustoissa, niin tästä ei ole mainintaa.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : Kysyisin ministeriltä, miksi ei ole.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkanen puheenvuoron

johdosta totean, että tämä esitys pitää sisällään säädökset kunnan hallinnon ja kunnan käytännön toimintojen järjestämisen sääntelyksi tai niiksi toimiksi, joilla kunnan arkielämä, hallinnointi, on järjestetty ja järjestetään. Toimielimet, toimivalta, vastuusuhteet ja valtasuhteet, kaikkia näitä säätelee tämä lainsäädäntö, joka nyt esitellään.

Mitä tulee läheisyysperiaatteeseen, monet näistä uudistuksista, joita esitys sisällään pitää, luovat edellytyksiä sille, että sitä mukaa kuin meillä kansallisessa lainsäädännössä on valmiutta toteuttaa läheisyysperiaatetta, kunnallisen päätöksentekooelimen organisoituminen tullaan niin rakentamaan, että silloin on valmius käyttää sitä valtuutusta, mikä sille halutaan mainitun periaatteen mukaan antaa. Ei tällä lailla voida säätää, että esimerkiksi vaikkapa tienpidon osalta tai joidenkin sellaisten tehtävien ja toimien osalta, jotka tällä hetkellä hoidetaan keskushallinnossa, tällä kuntalailla päätettäisiin, että niistä päätösvalta vedetäänkin kuntatasolle. Ei siihen tällä lainsäädännöllä ole mitään mahdollisuuksia. Mutta tämä lainsäädäntö luo edellytykset sille, että kunta hallinnollisesti on valmis ottamaan vastaan niitä uusia tehtäviä, joita läheisyysperiaatteen noudattaminen käytännössä merkitsisi.

Mitä tulee takausvaltuuksien poistamiseen, on ihan totta, että tämä ei sisällä niitä mahdollisuuksia nyt kunnille. Kokemukset viime vuosilta ovat tässä suhteessa todella huonoja. Monet kunnat ovat lähteneet seikkailemaan tälle tielle sellaisin tuloksin, jotka pääsääntöisesti ovat hyvin monessa tapauksessa huonoja. Tästä syystä on haluttu rajata takausmahdollisuuksien antaminen kuntien toimintareviiristä ulos.

Mitä tulee taas kuntayhtymän vaalitavan uudistamiseen, poliittista yhteisymmärrystä tästä ei ole ollut eikä tullut. Varsin laajasti on nähty tarkoituksenmukaiseksi jatkaa nykyistä menettelyä, joka uusittiin vuoden 1993 alusta lukien.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka tämä lakiesitys on tullut eduskuntaan huomattavasti myöhemmin kuin ministeri Pekkarinen aikoinaan lupasi, pidän tärkeänä, että hallintovaliokunta pyrkisi kuitenkin toimimaan niin, että tämä laki saataisiin voimaan sillä aikataululla kuin hallitus esittää, koska sitä edeltää varsin laaja ja perusteellinen komiteatyöskentely, ja voimaantulon kiireellisyyttä perustelee myös se, että valtuuston aseman vahvistaminen ja hallinnon järjestämisen väljyys on

hyvin tärkeätä niin, että myös vastuujärjestelmät ja vallan kasvot selkiävät paremmin kunnallisessa päätöksentekoprosessissa ja päätöksenteossa.

Olisin odottanut tietysti, että ministeri olisi vähän pohtinut lain taustalta hivenen osallistumisjärjestelmien kehittämistä eli niitä kysymyksiä, millä tavalla kuntalaisten tahdon toteutuminen kunnallisessa päätöksenteossa parhaiten voisi toteutua erilaisilla tavoilla. Mutta tärkeätä on joka tapauksessa se, että tämä laki puuttuu hyvin selkeästi ja varsin rajusti vaalikelpoisuudesta esteellisyysskysymyksiin, ja jo on aikakin.

Nimittäin tämän maan kunnallishallinnon arkipäivää on se, että johtavat virkamiehet ovat itse päättäjinä päättämässä jopa omasta esittelystään, mikä ei voi olla länsimaisen demokratian eikä minkään arvon mukaista toimintaa. Johtavien virkamiesten demokratiavaje kunnallisessa demokratiassa ei ole suurin ongelma, vaan tavalisten ihmisten ja nimenomaan heidän tarpeidensa huomioon ottaminen. Todella tänä päivänäkin, kun esimiehen huoneeseen mennään, ei tiedetä meneekö sinne esimies vai alainen ja kumpi tulee ulos.

Joka tapauksessa on erittäin hyvä, että näitä asioita nyt selvitetään myös sen takia, että meille on syntynyt virkamieskunnan, talouselämän ja osin jopa tiedotuksen riippuvuussuhteista monene kuntaan sellainen päätöksenteon harmaa vyöhyke, joka on tämän lain myötä räjäytettävissä rikki.

Ed. Hautala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ministeri Pekkarisen käsitykseen siitä, että kuntalaki on erinomainen edistysaskel, kun siirretään päätäntävaltaa mahdollisimman paljon kuntiin. Hallinnon järjestämisessä on annettu väljyyttä järjestää myös kunnan ylimmän johdon asema. Kuntalaki suo mahdollisuuden valita kunnanjohtaja toistaiseksi tai määräaikaiseksi. Kuntalakikomitea ehdotti myös yhtenä vaihtoehtona ns. pormestarihallinnon muuantoa. Kysyisinkin ministeri Pekkariselta: Mihin pormestarihallinto unohtui ja miksi?

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Urpilaisen kanssa aivan eri mieltä. Varmasti hallintovaliokunnassa joudumme tässä asiassa eri puolille barrikadia, mitä tulee kysymykseen takausvaltuuksista. On järkyttäviä

esimerkkejä siitä, miten niitä on käytetty väärin. Kunnat ovat ajautuneet suurin piirtein konkursiin sen vuoksi, että ne ovat taanneet turhaa liiketoimintaa. On hyvin paljon esimerkkejä 70-luvulla ja vielä 80-luvullakin siitä, miten rikolliset liikemiehet suurin piirtein lypsivät pienet kunnat tyhjiksi. Ihan oikein, että tällainen mahdollisuus on uudessa kuntalaissa estetty.

Sen sijaan minusta tässä on puutteena se ongelmallinen asia, että on olemassa pieniä kuntia ja suuria kuntia. Mikäli minä olen ymmärtänyt, tämä ei suurissa kunnissa toteuta ruohonjuuritason, eli päätöksenteon viemistä mahdollisimman lähelle kansalaisia, mikä kuntalain tarkoituksena pitäisi tietenkin olla. Esimerkiksi Helsingissä ja koko pääkaupunkiseudulla on paljon yhteisiä asioita, mitkä pitäisi pystyä ratkaisemaan yhdessä, mutta kuten tiedetään, niitä ei ole pystytty ratkaisemaan. Eli pitäisi pyrkiä siihen eurooppalaiseen malliin, että on olemassa tietty esimerkiksi paikallisosahallinto kunnissakin.

Helsingin seudulle, pääkaupunkiseudulle, sopisi hyvin monta pienempää valtuustoa kuin tällä hetkellä on. Siellä on neljä suurta valtuustoa, ne tekevät päätöksiä, ja kuntalaisilla ei ole niissä juuri mitään sanomista. Toisin sanoen esitys ei tässä suhteessa edusta mielestäni eurooppalaista ajattelua. Helsingin kokoisessa suuressa kunnassa ei kansalaisilla ole juuri mitään mahdollisuutta vaikuttaa valtuuston tekemiin päätöksiin, ei vielä tämän uudenkaan kuntalain perusteella.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Kautto merkitään läsnä olevaksi.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Vallan delegointi kunnille on periaatteessa hyvä asia, vaikka se tällä hetkellä osittain on myös muoti-ilmiö. Siihen liittyy nimittäin riskitekijöitä, jos käy niin, että peruspalveluissa tulee olemaan suuria eroja kuntien välillä. Jos opeutuksessa taso vaihtelee hyvin paljon maakuntien ja kuntien välillä taikka jos terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa on suuria eroja kuntien välillä, niin silloin valtiovallan täytyy voida puuttua asiaan. Edelleen on niin, että valtiovallalla on vastuu siitä, että tasa-arvo yhteiskunnassa toteutuu eri kuntien, eri ihmisten välillä ja eri maakuntien välillä. Tämä on jatkuvasti syytä muistaa. Vallan delegointi on tietenkin hyvä aihe sunnun-

taipuheeksi, ja siinä voidaan tarjota aina enemmän, mutta tämä toinen puoli on myös aina syytä pitää mielessä.

Totta kai on niin, että paikallisella tasolla voidaan hoitaa ihmisten lähellä olevia asioita paremmin. Kiinnitän vakavaa huomiota tähän tasa-arvo-ongelmatiikkaan, jota ei ole ratkaistu tällä lailla, vaan päinvastoin tällä lailla voimme aikaansaada lisää sen tyyppistä eriarvoisuutta, mihin emme määrätietoisesti edes pyri.

Haluan kiinnittää huomiota myös toiseen asiaan. Tämä on niitä harvoja lakeja, jotka on tuotu eduskunnalle tästä hallituksesta erimielisinä. Me olemme hallituksessa äänestäneet valtuustopaikkojen minimilukumäärästä. RKP:ssä olemme sitä mieltä, että nykyinen määrä on tarpeellinen. Se ei johdu puolue-egoismista. Meidän puolueemme on monella paikkakunnalla hyvinkin vahva, vaikka me olemmekin jossain heikkoja. Mutta tästä salista ei löydy yhtään puoluetta, joka ei olisi heikko jossakin kunnassa. Ei sovi antaa valtuustoille mahdollisuuksia päättää siitä, mitkä ryhmät päästetään valtuustoon ja mitä ryhmiä ei päästetä valtuustoon.

Todella nyt vetoan demokratian nimessä eduskuntaan, että eduskunnan enemmistö olisi viisaampi kuin hallituksen enemmistö tässä asiassa, että pidetään kiinni nykyisestä paikkamäärästä, jotta myös paikalliset pienet ryhmät, paikalliset oppositioryhmät ja ryhmät, jotka tuovat mukanaan uusia ajatuksia, pääsevät mukaan valtuustoon vaikuttamaan. Tämä on tärkeätä myös siitä syystä, että lautakuntapaikkoja on vähennetty kunnissa todella rajusti. Jos tämä kehitys jatkuu, niin pian meillä ei ole edes luottamuspaikkoja kunnissa. Koko kunnallisdemokratia kärsii tästä kehityksestä. Tämä on toinen asia, josta vakavasti varoitin ja jossa vakavasti vetoan eduskunnan enemmistöön.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback puuttui juuri siihen asiaan, joka kuntalaissa pitää yrittää pyrkiä muuttamaan. Ei ole oikein, että suuret puolueet ovat hallituksessa tällä tavalla tämän rajanneet. Vaikka lakiesitys lähtee siitä, että valtuustot voivat itse päättää valtuutettujen lukumäärän, niin joka tapauksessa käytäntö aikaa myöten johtaa siihen, kuten ministeri Norrback epäilikin, että valtuusto päättää lukumääränsä sen vähimmäistason mukaisesti, joka laissa on määrätty.

Minä todella vetoan ed. Urpilaiseen, joka on ollut hyvin ymmärtäväinen ihminen valiokunta-

työskentelyssä, että tässä asiassa löytäisimme valiokunnassa yksimielisyyden eli voisimme tietyllä tavalla palauttaa hallituksen esityksen tältä osin nykyiselle linjalle.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihan lyhyesti vain tähän asiaan, johon ministeri Norrback puuttui, koska olisin sitä kysynyt, jos olisin äsken saanut, ministeri Pekkariselta. Nyt niissä kunnissa, joissa on ongelmia, on ongelma myös se, miten valtaa käyteään. Nyt kun tässä jää tämä asia ongelmaksi, sitten on myös kunnanjohtajan asema, joka tässä jää selvittämättä. Jos kunnassa on ongelmia, niin myös varmaankin kunnanjohtaja ja siihen liittyvät asiat ovat ongelma. Samoin kuntainliitot, jotka jäivät poliittisen erimielisyyden takia tässä ratkaisematta.

Minä nyt vetoan sekä ed. Urpilaiseen että myös ed. Ukkolaan, että te siellä valiokunnassa pystyisitte tätä asiaa selvittämään ja ottamaan myös esille sen, että kuntaa pitää johtaa, ja sitä pitää olla mahdollisuudet johtaa. Tässä on liian paljon epäselviä asioita. Niin kuin kunnanjohtajan asema tässä nyt toisaalta jää avoimeksi. Miten näitä kuntia käytännössä viedään eteenpäin; ettei se ole vaan kokouksia kokouksien jälkeen, ja sitten pyydetään valtiota sekä taloudellisesti että muutoin apuun?

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle toteaisin, että kyllä minäkin olen törmännyt tilanteisiin, joissa kunnat ovat takauspäätöksiä tehneet vähän liian kevyin perustein. Mutta ei se, jos muutamat kunnat sitä tekevät, saa johtaa siihen, että me lailla lähdemme estämään tämän instrumentin käyttömahdollisuutta peruskunnissa. Meillä on 460 peruskuntaa tai peruskuntayksikköä. Jos on vääriä päätöksiä tehty, niin ei se saa johtaa tämänkaltaiseen säännökseen.

Toteaisin, että tässä lakiesityksessä on toisaalta koko joukko välineistöä siihen, että virkamies, joka tämänkaltaisia vääriä päätöksiä on esitellyt ja saanut myös luottamushenkilöt siihen mukaan, voidaan myös erottaa. Eli kunnanjohtajan vastuu näissä asioissa korostuu minusta selvästi, ja jos luottamus menee, niin kunnanjohtaja voidaan siirtää sivuun ja myös kokonaan erottaa tehtäviensä hoitamisesta. Eli tältä osin toivoisin ed. Ukkolaltakin uudelleenharkintaa, kun hän hallintovalioikunnassa istuu, että ei oltaisi barrikadin eri puolilla, vaan löytäisimme toisemme.

Ed. Kuittinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnitän huomiota tähän kuntien sitoumusten antamisvaltuuteen, joka 70 §:ssä näyttää olevan, niin kuin täällä on esille tullut, kovasti kiristymässä. Eli elinkeinopolitiikka näinä vaikeina aikoina viedään hyvin hampaattomaksi hyvin helpolla, jos mennään hätävarjelun liioitteluun, niin kuin tässä esityksessä nyt mennään tämän pykälän osalta. Valiokunnan tulisi tätä kyllä lieventää.

Toinen kysymys, johon ministeri Norrback esitti tuossa juuri kantansa. Olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä. Jo silloin kun valtioneuvostossa tätä alustavasti käsiteltiin, pääsin sanomaan kantani. On ehdottomasti taaksepäin menoa kehityksessä se, että valtuutettujen määrää supistetaan ja minimimääriä pudotetaan niin matalalle kuin mitä 10 §:ssä sanotaan. Tällöin demokratia kärsii. Erilaiset väestöryhmät, eri alueet, eri ikäryhmät eivät tule niinkään hyvin edustetuiksi kuin nykyisissä valtuustoissa, joissa jäsenmäärä on sentään aivan kohdallaan ja kohtuullinen.

Tätä samaa ongelmaa syventää se, että tässä lakiesityksessä pakolliseksi valtuuston lisäksi jää vain hallitus ja tarkastuslautakunta. Eli kunta voi luopua kaikista muista lautakunnista ja hallintoelimestä, jolloin hyvin suppea porukka — jos on mahdollisimman pieni valtuusto ja sitten vain hallitus ja tarkastuslautakunta — hyvin pieni joukko kuntalaisia on päättämässä kuntien asioista. Se ei ole demokratiaa. Se ei ole viisasta eikä vastuullista asioiden hoitoa.

Ongelmia on varmaan tänä päivänä kunnissa, mutta ongelmat pitää ratkaista toisella tavalla kuin säätämällä lakia, jolla viedään päätösvaltaa pois kuntalaisten välittömästä kädestä.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Norrback otti esille valtuuston lukumääräkysymyksen, jossa on jätetty kunnittain harkittavaksi se, mikä on täsmällinen valtuuston koko määrä. Minä en kyllä puolestani näe kovin paljon viisautta siinä, että kunnissa mietittäisiin valtuuston lukumäärää. Mutta sen sijaan minusta olisi tähän liittyen kyllä ollut viisasta selvittää, mitenkä pienissä kunnissa valtuuston toimivalta ja poliittinen vastuu ja kunnanhallituksen vastaava valta ja vastuu käsitel-täisiin yhdessä.

Nimittäin kyllähän tilanne on sellainen, että kun meidän 455 kunnastamme pääosa on hyvin pieniä, joissa saattaa olla vain muutama sata tai muutama tuhat asukasta, niin pitäisi kyllä ainakin selvittää myös sellaisen hallintomallin mahdollisuus, jossa valtuusto on sopivan kokoinen, mutta kunnanhallitusta ei tehtäisi pakolliseksi, jolloinka valtuusto todella käyttäisi sitä valtaa, mitä kunnanhallitukselle nyt on kaikenlaisilla delegointipäätöksillä annettu, ja valtuusto toisaalta todella vastasi myös kuntalaisille poliittisella vastuulla siitä, mitä tehdään. Eli valta ja vastuu pienissä kunnissa kyllä kohdentuisi paremmin, jos tehtäisiin mahdolliseksi myös sellainen hallintomalli, jossa kunnanhallitusta ei ole.

Toinen asia, johon haluan vielä kiinnittää huomiota vastauspuheenvuorossa on se, että kun hallitus esittää kuntien takausten kieltämistä, niin tässä on kyllä vaarassa tapahtua tämä ns. pankkituki-ilmiö, eli mennään äärimmäisyydestä toiseen. Pitäisi tutkia myös niitä tapauksia, joissa valtaosa takauspäätöksistä on ollut onnistuneita ja elinkeinoelämää edistäviä. Miksi muutaman Karkkilan tapauksen vuoksi heitettäisiin lapsi pesuveden mukana? Olen kyllä hyvin halukas selvittämään tätä asiaa enemmän.

Ed. Varpasuo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Urpilainen kuten eräät muutkin täällä ovat käyttäneet kauniita puheenvuoroja demokraattisen oikeudenmukaisuuden puolesta. Mutta kyllähän tilanne valtaosassa, tai sanotaan suuressa osassa, kuntia on se, että tämä kuntalaki ei sitä korjaa: Kunnanjohtaja on diktaattori ja pönkittänyt oman valtansa tietyllä tavalla samaan kasaan vetämällä kunnan johtohenkilöillä, jotka ovat tietyllä tavalla sidottuja kunnanjohtajan pönkittämiseen. Tämä on totuus asiasta, ja tämä kuntalaki ei tätä asiaa muuta. Tämä tähänkin saakka ollut ongelma jatkuu. Sellaiset, jotka ovat tavallaan velvollisia siihen eräistä syystä, tukevat tällaista diktaattoria. Siinä on klikki, jossa kunnallinen demokratia ei vaikuta mitään.

Jos rouva puhemies sallii, totean vielä ed. Ukolalle, että tällainen pienen ryhmän ongelma edustuksellisuudessa on korjattu sillä, että esimerkiksi ed. Ukkola liittyy Suomen keskustan ryhmään täällä ja vetää liberaalit mukaan, samoin kuin Suomen maaseudun puolueen rippeet.

(Naurua) Tervetuloa tänne, täällähän sitä sitten tulee edustuksellisuutta.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liittyen ed. Urpilaisen kysymyksen haluaisin vastata ed. Korvalle: On aivan mahdollisuus sellainen tilanne, että tosiaankin poistettaisiin kunnanhallitukset, koska valtuustohan yleensäkin on se elin, joka tekee päätöksiä, hallitus valmistelee ja esittelee ja myöskin on toimeenpaneva elin. Muu ei ole mahdollista pienissä kunnissa eikä myöskään suurimmissa.

Toivoisin, että kun hallintovaliokunta käsittelee lakia, myöskin huomioitaisiin siirtymäsäännökset, jotta nykyinen järjestelmä voisi olla niin kauan voimassa kuin tulee se mahdollisuus, että hallitukset ja valtuustot vaihtuvat. Lisäksi myöskin toteaisin, että pitäisi huomioida yrityspuolen henkilöiden aseman turvaaminen päätöksenteossa.

Ed. Enestam: Fru talman, arvoisa rouva puhemies! I Finland har kommunallagstiftningens förnyats med 20—30 års mellanrum. Reformerna har varit nödvändiga. Den kommunala verksamheten måste rätta sig efter tidens uppfattningar om effektiv förvaltning och ekonomi. Framtiden skall kunna bemästras.

Också den här gången är behovet av en ny lag ofrånkomligt. Den försämrade ekonomiska situationen kräver en flexiblare ramlag. Privatisering och bolagisering av service har redan fått en så pass erkänd position, att det måste synas i lagstiftningen. Samtidigt behövs ett starkare politiskt grepp om skeendena i kommunen, för att kommunens roll som utövare av offentlig makt inte skall glömmas och rättvisan bli lidande. Balansgången är inte lätt.

Useimmissa lakiehdotuksen kohdissa on mielestämme onnistuttu hyvin yhdistämään uutta ja nykyistä. Aikaisemmat osauudistukset, esimerkiksi toimivallan delegointi ja kuntien yhteistyö, on hoidettu joustavasti. Tämän vuoksi on valitettavaa, että lakiin sisältyy suurten hallituspuolueiden valtapolitiikasta harvinaisen selvä esimerkki, joka romuttaa olennaisen osan hyvistä tavoitteista.

Tämä koskee 10 §:n säännöstä huomattavasta valtuutettujen vähimmäismäärän pienentämisestä väestömäärän perusteella. Uudistuksen keskeisenä ja hyväksyttävänä tavoitteena on kunnallisen itsehallinnon ja valtuuston aseman

vahvistaminen politiikan linjojen vetäjänä suhteessa alaisiinsa elimiin. Parlamentarismia ei tässä esitetä, mutta selvä pyrkimys kohden ministerihallintoa on havaittavissa. Ehdotuksen mukaan valtuusto voisi päättää siitä, että hallituksen ja eräiden lautakuntien jäseniksi voitaisiin valita ainoastaan valtuuston jäseniä ja heidän varavaltuutettujaan samalla, kun valtuusto voisi erottaa jonkin toimielimen kesken toimikauden.

Varsinkin suurehkoissa kunnissa lautakunnat ovat vuosien kuluessa saaneet aivan liian itsenäisen aseman suhteessa välittömällä vaaleilla valittuihin valtuustoihin. Kuitenkaan näiden pyrkimysten ja sen ehdotuksen välillä, jonka mukaan kunnilla olisi mahdollisuus leikata tuntuvasti valtuutettujen määrää, ei ole minkäänlaista loogista kytkeä, vaikka näin väitetäänkin. Valtuustojen nykyinen suuruus ei millään tavalla estä alempien toimielinten parempaa valvontaa ja joustavampaa organisaatiota. Päinvastoin delegoinnin lisääminen ja organisaation joustavoittaminen alempana hierarkiassa edellyttää mitä suurinta moniarvoisuutta valtuuston tasolla. Kunnallisen demokratian vahvana puolena on aina ollut se, että myös pienillä ryhmillä on todellinen mahdollisuus edustukseen korkeimmissa päätöksentekokoelmissa.

Koska meillä Suomessa ei ole äänikynnystä valtiollisissa vaaleissa, ei ole mitään syytä tehdä keskustasolta muutoksia, jotka käytännössä merkitsevät askelta tähän suuntaan kunnallisella tasolla. Ruotsissa, missä on äänikynnys valtiollisissa vaaleissa, on kunnanvaltuustojen koon porrastus, joka on nyt meille ehdotettua väljempi kuntakoon erot huomioon ottaen.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä suurten puolueiden yritystä ajaa blokkipolitiikkaa moniin kuntiin. Meillä kysymys on lähinnä vähemmistöpoliittinen eli emme puhu ensisijaisesti omassa asiassamme. Kuten ministeri Norrback totesi, monissa kunnissa RKP:llä on nimittäin enemmistö tai se on suuri puolue samalla kun valtakunnallisesti suuret puolueet ovat hyvin pieniä.

Emme myöskään usko, että kansalaiset varsinkaan nykyisessä tilanteessa hyväksyisivät sen, että valitsijayhdistysten olisi vaikeampaa saada ehdokkaitaan läpi. Ehdotettu muutos voi esimerkiksi johtaa siihen, että keskustapuolue suljetaan ulos Helsingin kunnallispolitiikasta tai kokoomus huonon vaalituloksen myötä kokee saman kohtalon ministeri Pekkarisen kotikunnassa Kinnulassa. Mutta ehkä tämä sisältyykin suurten hallituspuolueiden sopimukseen. Kunnallis-

ta itsehallintoa ja demokratiaa se ei ainakaan vahvista.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän tavoitteena on muutos, joka säilyttäisi nykyisen käytännön. Emme voi muuta kuin uskoa, että kaikissa ryhmissä on tahtoa blokkipolitiikan sijaan asettaa etusijalle äänestäjien ja valtuutettujen laaja kontaktipinta. Tehokkuuteen voidaan päästä vaikeuttamatta pienten ryhmien mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin valtuustoissa.

Svenska riksdagsgruppen kan inte godkänna de stora partiernas försök att på detta sätt blockpolisera många kommuner. För oss är frågan främst minoritetspolitisk, dvs vi talar inte i första hand i egen sak. I många kommuner har nämligen SFP majoritet eller är ett stort parti, samtidigt som rikspolitiskt sett stora partier är mycket små. Vi tror inte heller att medborgarna, speciellt i dagens klimat, godkänner att det blir svårare för valmansföreningar att få kandidater igenom.

Den föreslagna ändringen kan t.ex. leda till att centerpartiet uteslås från kommunalpolitiken i Helsingfors. Eller att samlingspartiet efter ett dåligt val möter samma öde i minister Pekkariens hemkommun Kinnula. Kanske detta ingår i de stora regeringspartiernas överenskommelse. Den kommunala självstyrelsen och demokratin förstärker det i alla fall inte.

Svenska riksdagsgruppens mål är en ändring som innebär bibehållande av nuvarande praxis. Vi kan inte annat än tro, att det i alla grupper finns vilja att prioritera en bred kontaktyta mellan väljare och valda i kommunerna framom blockpolitik. Effektivitet kan uppnås utan att man försvarar mindre gruppers möjlighet att få sin röst hörd i fullmaktige.

Arvoisa puhemies! Suhtautuminen tähän kysymykseen eduskuntakäsittelyssä tulee paljastamaan sen, ketkä haluavat ymmärtää kunnallisen itsehallinnon varsinaisen merkityksen. Vahva itsehallinto tarvitsee järkevät puitteet, joissa vapauksia voidaan toteuttaa. Tuntuvasti pienemmat valtuustot heikentäisivät kuntalaisten uskoa kunnalliseen päätöksentekojärjestelmään ja romuttaisivat itseasiassa itsehallinnon vahvistamisen, jota delegointi ja mahdollisuudet joustavampaan organisaatioon merkitsevät.

Fru talman! Inställningen till den här frågan kommer under riksdagsbehandlingen att avslöja vilka som vill förstå vad den kommunala självstyrelsen egentligen innebär. En stark självstyrelse

behöver förnuftiga ramar, inom vilka friheterna kan utövas. Radikalt mindre fullmäktigeförsamlingar minskar kommunmedlemmarnas tilltro till det kommunala beslutssystemet, och åter de facto upp det förstärkande av självstyrelsen, som delegering och möjligheterna till en friare organisation skulle innebära.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Enestam kiinnitti moniin tärkeisiin asioihin huomiota tässä lakiesityksessä, ja erityisesti haluaisin osin yhtyä hänen näkemykseensä valiokuntalaitoksen osittaisesta muuttamisesta.

Nytään on kauan kunnalliselämässä koettu puutteena se seikka, että lautakuntiin valitaan etupäässä, melkein täysin, valtuustoon kuulumattomia henkilöitä, jotka eivät ole kunnallisaikaisissa halunneet ehdokkaiksi eli niin kuin sanotaan ”kansan puntariin”, mutta sitten ovat puolueosastoissa visusti huolehtineet, että ovat tulleet valituiksi lautakuntiin, joissa voidaan ilman arvostelua sitten se neljä vuotta istua ja tehdä päätöksiä.

Kuitenkin on erinomaisen tärkeää, että varsinkin eräissä, kuten tekninen, sosiaalilautakunta ja opetustoimen lautakunta, istuu valtuutettuja, koska kuntalaiset ottavat heihin jatkuvasti yhteyttä. Uskon, että jos lautakunnan jäsen on valtuutettu, hänellä on paljon suurempi innostus vastata kunnallisesti näille soittajille ja muille kysyjille.

Tässä on hallitus romuttanut tämän komiteamietinnön mukaisen valiokuntalaitoksen, mutta ympäntty lautakuntiin mahdollisuuden ottaa pelkästään valtuutettuja. Pidän tätä kompromissia suhteellisen hyvänä. Saattaa olla niin, että valiokunta-nimikkeen kytkeminen kuntalaan olisi ehkä sen turhaan sotkenut valtiollisiin luottamushenkilöelimiin.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Enestam puuttui myös valtuutettujen lukumääräkysymykseen. Minä en tiedä, onko tämä näin olennainen kysymys kuitenkin, miltä se halutaan saada näyttämään. Täytyy muistaa, että pienessä kunnassa esimerkiksi on asiat usein hoidettu kuntayhtymien kautta niin, että yhä vähemmän tehtäviä jää suoraan itsenäisesti hoidettavaksi, joten se puute, joka tulee ehkä kunnanvaltuutettujen lukumäärässä, tasoittuu sitten kuntayhtymissä olevien edustajien lukumäärällä. Sitä paitsi tässähan puhutaan vähimmäismäärästä, jolloin kunnat voi-

vat todellakin itse päättää lukumäärät vaikka nykyisenlaisiksi.

Jokaisen kunnan sietäisi miettiä sitä, kun päätösvaltaa on delegoitu valtuustoilta alemmalle tasolle, että ehkä kaikkineen on syytä esittää se kysymys, kannattaako valtuustoja pitää niin suurikokoisina tänä päivänä, kuin ne ovat olleet aikaisemmin, koska tehtävät ovat rajusti vähentyneet.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Kyllä minä olen vakuuttunut siitä, että kansanedustaja Vehkaoja on valmis alentamaan Vaasan valtuustopaikkojen lukumäärää niin, etteivät keskusta ja liberaalit pääse valtuustoon. Siihen luotan ihan täysin.

Mutta en minä näe sitä demokraattisena kehityksenä, vaan minusta on hyvä, että annetaan muillekin, pienemmille ryhmille mahdollisuuksia osallistua. Ja löytyy kuntia, missä sosialidemokraateilla ei ole monta paikkaa ja missä on muita isoja ryhmiä, jotka katsovat, että jos alennetaan valtuustopaikkojen lukumäärää, niin karsitaan demareita valtuustosta. Ei se ole hyvä kehitys! Varsinkin kun lautakuntapaikkojen lukumäärää on vähennetty niin rajusti, kun on vähennetty, pitää olla valtuustopaikkoja. Minkälainen vallan delegointi se on, jos delegoidaan valtaa kuntien virkamiehille, jos valtuustojen paikkamäärä on hyvin pieni? Mitä se sellainen demokratia on? Ei se ainakaan kunnallisdemokratiaa minun mielestäni ole.

Korvikkeeksi sille, että lautakuntien paikkamäärää on vähennetty, pitäisi ainakin huolehtia siitä, että valtuustopaikkoja on riittävästi. Se on demokratian kannalta tärkeää, ja se on opposition kannalta kuntaelämässä äärettömän tärkeää. Ja sekin pitää hyväksyä!

Ed. E n e s t a m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja, kyllä tämä asia on vähemmistöpoliittisesti erittäin tärkeä, ja ehdotettu muutos voisi johtaa siihen, että mielivaltaisesti laskelmoiden suljetaan tietty ryhmä pois. Näin ei voi olla!

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin oikaista ed. Vehkaojan näkemykset: harvemmin kunnissa päätetään, vaan kuntayhtymissä. Mutta on myös muistettava se, että ei kuntayhtymissä ole myöskään pienten puolueitten edustajia, eli mukana on aina näitten suurten puolueiden edustajia. Siinä mielessä olisi tärkeää, että valtuustopaikat

säilyisivät tämän suuruksina. Vaikka on esimerkiksi otettu Ruotsista mallia, niin pitäisikö Suomessa olla 4 prosentin äänikynnys valtiollisissa vaaleissa. Tämä kyllä kaventaa juuri demokratiaa, eli tämä asia pitäisi muuttaa. Kokonaisuudessaan uudessa kuntalaissa ei ole mitään uutta, ja silti valtuustojen kokoonpanoon on näin mahdolluttoman paljon pantu aikaa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on mielenkiintoista todeta, että tässä on nyt tullut esiin kysymys, jossa ei luoteta kunnalliseen itsehallintoon ja kuntien kykyyn itse ratkaista näitä kysymyksiä. Me olemme täällä tehneet päätöksiä suurista asioista, joissa samat ihmiset varmaankin, jotka nyt ovat käyttäneet puheenvuoroja, ovat luottaneet täysin kuntien harkintakykyyn ja siihen, että siellä osataan tehdä oikeita päätöksiä.

Niinhän on tarkoitus jatkossakin, 10 § on muotoiltu ehdotuksessa sillä tavalla, että kunta todella voi itse harkita muunkin kuin valtuutettujen vähimmäismäärän juuri niillä perusteilla, jotka esimerkiksi ministeri Norrback sanoi. Jos ne koetaan kussakin kunnassa tärkeiksi perusteiksi, kyllä niillä hyvillä perusteilla varmasti myös silloin pärjätään.

Edelleen haluan korostaa, että kaikessa hallinnoinnissa kannattaisi kyllä miettiä sitä, että jos tehtävät rajusti vähenevät, niin ei sitten ole ylisuurta hallinnointia. Kyllä jokin suhde täytyy tietysti tehtävien ja hallinnoinnin välillä olla. Kuntien tehtävät, pienten kuntien tehtävät varsinkin, ovat vähentyneet. Päätösvallan delegoinnin seurauksena myös valtuustojen tehtävät ovat hyvin merkittävästi vähentyneet.

Liikenneministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Tunnen valtopolitiikkaa paikallisella tasolla jonkin verran. Jos otan Vaasan valtuuston esimerkiksi, niin kyllä sieltä todennäköisesti löytyy sellaisia valtuutettuja, jotka haluavat vähentää valtuutettujen paikkoja niin etteivät keskusta ja liberaalit pääse valtuustoon. Voin lyödä vetoa karvalakista tai jostakin muusta, että näin tulee käymään. Näin tulee käymään monessa kunnassa, eli taktikoidaan valtuustopaikkojen määrällä, päästetäänkö uusia tai pienempiä ryhmiä ylipäättään valtuustoon, silloin kun se on mahdollista. Tämä ei minusta ole demokratiaa.

Ed. V i r r a n k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime aikoina kunnallishallinnon kehittämisessä on ollut kaksi vastakkaista

suuntausta. Toisaalta on vähennetty lauta- ja johtokuntien ja niissä työskentelevien valtuutettujen lukumäärää. Toisaalta on vaadittu, että kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia pitäisi lisätä. Valtuutettujen lukumäärän vähentäminen liittyy tähän keskusteluun. Jos halutaan kunnallista demokratiaa pitää nykyisellään tai kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia laventaa, mielestäni silloin valtuutettujen lukumäärää ei saa vähentää. Siinä mielessä yhdyn kyllä ministeri Norrbackin näkemykseen asiassa.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin puutun asiaan, josta ei vielä isommin ole sanottu, eli ky-lyhenteeseen. Minkä tähden se on siellä, kun se tarkoittaa kansan suussa ja virkakielessäkin ihan muuta kuin kuntayhtymää.

Sitten näihin määriin. Minäkin olisin kyllä valmis nostamaan lukumäärän yhdestätoista, koska määrän ollessa niin pieni on mahdollisuus, että johonkin kuntaan tulee yhden puolueen dik-tatuuri. Joka tapauksessa tulee käytännöllisesti katsoen yhden puolueen kuntia. Se alaraja saisi hieman kyllä nousta, jolloin välttyttäisiin siltä, mihin ministeri Norrback viittasi.

Luulen, että se on kautta Suomen katsoen vähän kunkin isomman puolueen ongelma siellä täällä. Ymmärrän, että ruotsinkielisellä alueella se on suomenkielisten ongelma ja ovat sen na-hoissaan saaneet ilmeisesti tuta.

Olin kuitenkin valmis siihen ja hiukan eri mieltä ministerin kanssa siitä, että enimmäismääriä voidaan pudottaa siellä, missä liikutaan asukasmäärän kohdalla tuhansissa, kymmenissätuhansissa ja sadoissatuhansissa. Haetaneekeo tuo mittään, jos sieltä muutama yksinäinen rekkuloi- ja putoaa pois, puolue jolla ei ole ollut historiansa aikana mitään annettavaa muuta kuin riidansie-mentä kylvää. Onhan meillä käytössä kunnallis-aloite, joka mahdollistaa jokaisen kuntalaisen esitysten teon viralliseen käsittelyyn kunnan eli-missä.

Hieman ministeri Norrbackia kritisoin siinä, ettei se nyt demokratian mitta voi olla se, minkä verran valtuutettuja on. Sanon omasta kaupun-gistani esimerkkin. Kun siellä valtuutettujen mää-rä nousi 35:stä 43:een, ei se kyllä aktiivisten val-tuutettujen määrää lisännyt hiukkaakaan. Taisi-pa käydä niin, että kun meitä nyt niin monta on, niin siellä ne vain katselevat, suuri osa. Ymmär-rän, että SMP, kristilliset ja muut, jotka ovat hätähuutoja täällä päästelleet, putoavat, mutta sanoisin siihenkin, että haetaneekeo tuo mittään.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota siihen edelleen, että luottamuspaikkojen kokonaismäärä on selvästi muuten vähentynyt. Nyt on kysymys siitä, olemmeko sen lisäksi valmiit alentamaan myös valtuutettujen paikkojen lukumäärää. Minä en ole valmis siihen. Tämä ei nyt koske vain ihan pieniä kuntia, kyllä se koskee isompia kuntia myös. Minä pelkään sitä, että ryhdytään taktikoidaan valtuustopaikkojen määrällä. Se ei ainaakaan ole demokratiaa minun mielestäni.

Kuitenkin demokratian kannalta on parempi, että joku oppositiohenkilö on myös valtuustossa kuin se, että pidetään heitä keinotekoisesti ulkopuolella. Se kuuluu demokratiaan myös, että saa olla väärässä ja saa olla näkyvästikin väärässä. Näin ollen ei sovi lukumäärätekniikalla estää pienten ryhmien tuloa. Korostan vielä, että löytyy kuntia, joissa kansanpuolue on erittäin vahva ja SDP on erittäin heikko. Minä olen huolissani siitä, että myös demarit sellaisissa kunnissa saavat jatkossa olla mukana. Ei tämä ole itsekäs tapa miettiä ja pohtia asiaa, vaan nyt minusta on kyllä aika lailla kysymys periaatteesta. Haluameko vähentää ihmisten vaikutusvaltaa kuntatasolla samanaikaisesti kun delegoimme valtaa? Mikä logiikka siinä on?

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oulun läänissä on pääpuolue keskustapuolue ja SDP on siellä kohtuullisen pieni puolue. On kuntia joissa SDP:llä ei ole kuin muutama hassu paikka. Jos tämä esitys toteutuu, niin ed. Timo Roosille voisi sanoa, että haetanneko tuo mittään, jos SDP:llä ei ole yhtään edustajaa monessa kunnassa. Haetanneko tuo mittään?

Kysymys on siitä, että kunnanvaltuusto valitsee edustajansa esimerkiksi kuntayhtymiin ja maakuntaliittoihin. Jos kunnanvaltuusto on hyvin epädemokraattinen, epädemokraattinen siinä suhteessa, että taktikoinnilla on valtuustoon saatu suurin piirtein yksi johtava puolue, niin samalla tavalla tämä epädemokraattisuus näkyy myös kaikissa muissa elimissä, joihin kunnanvaltuusto valitsee edustajansa.

Eli tässä asiassa on monta ulottuvuutta, ja ministeri Norrback oli aivan oikeassa siinä, että kuntalaki kokonaisuutena vähentää luottamusmiesten määriä hyvin radikaalisti. Sen peukaloitiin, miten kuntalaiset vaaleissa valitsevat edustajansa, ei pitäisi eduskunnan enää sortua, vaan se pitäisi pyrkiä säilyttämään sellaisena kuin se tällä hetkellä on.

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback muutama otteeseen on todennut, kuinka kunnissa luottamushenkilöiden määrä on vähentynyt. Kuka on vähentänyt luottamushenkilöiden määrää? Kunnat itse. Kunnat itse ovat rationalisoineet hallintoaan sillä tavalla, että luottamushenkilöitä on tänä päivänä vähemmän kuin aikaisemmin. Ei se ole tapahtunut eduskunnan mahtikäskyllä saati jonkin puoluetoimiston käskyllä. Kyllä kunnat ja kunnissa päätöksiä tekevät luottamushenkilöt ovat nähneet, että tässä tilanteessa on perusteltua muuttaa hallintorakennetta niin, että yhdistetään hallintokuntia, ja sitä kautta myös luottamushenkilöiden määrä on vähentynyt. Eli kunnissa tehdään nämä päätökset.

Minä ymmärtäisin ministeri Norrbackin huolen, jos hän olisi samaan aikaan huolissaan myös siitä, miten suhteellinen demokratia toteutuu kuntayhtymissä. (Ed. Ukkola: Minä olen!) — Minä olen myös siitä huolissani, mutta ministeri Norrback ei ole ensimmäistäkään puheenvuoroa käyttänyt vielä siitä, miten kuntayhtymät toimivat. — Ne ovat erittäin epädemokraattisia tänä päivänä, ja valitettavasti kuntalakiesitys ei tuo tähän tilanteeseen muutosta. Siihen olisi ollut tädet perusteet.

Niin kuin todettu, eduskunta on itse ilmaissut näkemyksensä sen, että tässä yhteydessä olisi pitänyt myös kuntayhtymän säännöksiä muuttaa ja muutoksilla saada aikaan se, että suhteellisuus toteutuu myös kuntayhtymän valtuustoissa.

Ed. Vehkaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua oikeastaan kiinnostaa tässä keskustelussa se merkillinen suomalainen tapa, että lakia luetaan niin, että mikä siinä ei ole erikseen mainittu, se on kielletty. Siihenhän kaikki nämä puheenvuorot perustuvat, että nyt kaivataan takaisin sitä vanhaa aikaa, että kaikki on prikulleen laissa mainittu. Väitetään, että laki johtaa sellaisenaan luottamuspaikkojen vähentämiseen, vaikka täällä on nyt annettu väljyys kunnalle myös tulevaisuudessa itse päättää siitä, miten suuren määrän luottamuselimiä se haluaa.

Lähidemokratian kannalta, ministeri Norrback, ei ole keskeistä se, kuinka suuri valtuusto on. Vallan delegointiahan ei ole suoritettu vain virkamiehien suuntaan, vaan luottamuselimiltä toisille ja alemmille luottamushenkilöille. Eli nimenomaan todellisuus on se, että kansalaisten kannalta tärkeimmät päätökset tehdään lautakunnissa, jopa niiden jaostoissa tänä päivänä.

Silloin on tärkeätä se, että niissä on hyvä edustus ja että tällaisia elimiä on tarpeeksi olemassa.

Olen aina valmis pohtimaan näitä asioita, ja sellaiseksi tämänkin keskustelun itse tulkitseen. Olen huolellisesti kuunnellut esiin tuotuja argumentteja, mutta ne eivät ole minua vielä vakuuttaneet siitä, että hallituksen esitys, jossa ministeri Norrback on ollut mukana, tiedän kyllä tässä kohtaa kritisoiden, olisi tällä kohtaa huono.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tarkennukseksi sanon, että ajattelen samalla tavalla kuin ministeri Norrback ja ed. Ukkolakin, että 11 on minusta liian alhainen raja. Olisin valmis palauttamaan alarajan 17:ään, jolloin vältyttäisiin yhden puolueen, ehkäpä kahdenkin puolueen diktatuurilta.

Tarkennukseksi vielä, että tarkoitin vähentämisellä isompia kuntia. Voidaan katsoa esimerkiksi 10 §:n 2 kohtaa, jossa sanotaan, että vähintään 29 valtuutettua, jos asukasluku on yli 15 000. Se koskee myös omaa kaupunkiani. Olen 30 vuotta ollut valtuustossa, joten puhun jonkinlaisella kokemuksella ja näkemykselläkin. Ei se ole lisännyt demokratiaa, ei päätöksenteon laatua eikä mitään, että valtuustopaikkoja on lisätty. 29 olisi sen kokoiselle kunnalle sopiva ja siitä jatkoa, mutta me olemme tässä asiassa ed. Ukkolan kanssa ilmeisesti eri mieltä. Mutta mitäpä me kiistelemään, kaksi eduskunnasta pois jäävää ihmistä.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ministeri Norrbackille todeta, että tässä laissahan kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia muuten ja muutoin lisätään, vaikka annetaan kuntien itsensä päättää valtuutettujen vähimmäismääristä. Toki olen itsekkin sitä mieltä, että luottamushenkilöpaikat ovat vähentyneet muutenkin liiaksi kunnissa. Valtahan on kuntalaisilla, joita edustavat nimenomaan luottamushenkilöt. Virkavalta tahtoo muutenkin pitää puolensa. Toisaalta voidaan tietysti kysyä, minkä takia pitää ylipäättään olla alle 4 000 asukkaan kuntia. Jotta kunta voisi hoitaa itsehallinnolliset tehtävänsä, siinä pitäisi tietty määrä olla asukkaita.

En usko, että tämä on mikään kynnyskysymys, mikä on valtuutettujen vähimmäismäärä. Valiokunta asiaa harkitkoon. Minusta tärkeää on, että kuntalaki on voimassa 1.1.1995.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies, värderade talman! I motiveringarna till det här

lagförslaget konstateras bl.a. ”att fullmäktige ansvarar för invånarnas möjligheter till direkt inflytande.”

Men man kan ju fråga sig, och detta har redan många gjort här i salen, hur det går med en sådan målsättning när lagen ger möjlighet att radikalt skära ned antalet fullmäktigemedlemmar. I t.ex. min hemstad Esbo ger lagen möjlighet att skära ned antalet beslutsfattare i fullmäktige från nuvarande 67 till 43. Hotade smågrupper i Esbo blir i så fall t.ex. centern och de kristliga. I förslaget till kommunallag ingår också att fullmäktige kan bestämma att till ledamöter i kommunstyrelsen och vissa nämnder endast väljs fullmäktigeledamöter och deras suppleanter. Som jag ser det koncentrerar detta ytterligare makten i en liten grups händer — på bekostnad av mångfalden och troligen också på bekostnad av möjlighet till en bred sakkunskap vid utnämmandet av nämndmedlemmar.

Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan siis, että valtuusto vastaa asukkaiden suorista vaikutusmahdollisuuksista. Mutta voidaankin kysyä, miten tällaisen tavoitteen laita oikein on, kun laki antaa mahdollisuuden tuntuvaan valtuutettujen määrän leikkaamiseen. Laki tarjoaa esimerkiksi kotikaupungissani Espoossa mahdollisuuden leikata päätöksentekijöiden määrää valtuustossa nykyisestä 67 valtuutetusta 43 valtuutettuun. Uhanalaisiksi pienryhmiksi käyvät Espoossa siis esimerkiksi keskusta ja kristilliset.

Kuntalakiehdotuksen mukaan valtuusto voi myös päättää, että kunnanhallituksen ja eräiden lautakuntien jäseniksi valitaan ainoastaan valtuutettuja ja heidän varavaltuutettujaan. Tämä keskittää entisestään valtaa pienen ryhmän käsiin moniarvoisuuden ja luultavasti myös laajan asiantuntemuksen käyttömahdollisuuden kustannuksella lautakuntien jäseniä nimitettäessä.

Lain hyväksyminen nykyisessä muodossaan on mielestäni suuri takaisku demokratialle ja uudistumiselle. Pienet poliittiset ryhmät, jotka usein saattavat esittää uusia ajatuksia ja näkökulmia, pelataan ulos suurten puolueiden toimesta. Suuret puolueet vaihtelevat kuntakohtaisesti, niin kuin täällä jo aikaisemmin on tullut esille. Kyseessä voi olla keskusta, sosialidemokraatit, kokoomus tai RKP.

Ruotsalainen kansanpuolue on pluralismin ja moniarvoisuuden puolestapuhuja yhteiskunnassamme. Meille on tärkeää, että valtuusto edustaa todella kuntalaisia. Tämä on mahdollista ainoastaan, jos myös pienryhmät ovat mukana.

Vähemmistön näkökulmasta lakiehdotus on kohtalokas. On välttämätöntä, että valtuustossa on myös ruotsinkielisiä luottamushenkilöitä niissä kunnissa, joissa ruotsin kieli on vähemmistönä. Vastaavalla tavalla suomenkielisen vähemmistön tulee olla edustettuna kunnissa, joissa suomenkieliset ovat pieninä vähemmistöinä.

Pyrkimys kunnan luottamushenkilöhallinnon tehostamiseen on kuitenkin oikea. Tämä ei kuitenkaan tapahdu säilyttämällä aivan liian monia tehtäviä pienelle ihmisryhmälle, mikä tapahtuu helposti, jos samat henkilöt hoitavat kunnissa niin valtuusto-, hallitus- kuin lautakuntatehtäviäkin. Tämä kehitys saa kaikesta päätellen vauhtia, jos kunnallislaki tulee voimaan ehdotussa muodossa. Sietääkin harkita, keillä henkilöillä on aikaa hoitaa näitä luottamustehtäviä. Eläkeläiset, kotona työtä tekevät, osa-aikatyötä tekevät vai työttömätkö tulevat hoitamaan useimpia tehtäviä kunnissa? Mielestäni, ja tämä on tärkeää, kaikkien näiden ryhmien tulee tietysti olla mukana asioiden hoidossa, mutta yhdessä muiden kunnassa olevien ryhmien edustajien kanssa.

Fru talman! Ett effektivt fullmäktige är ett fullmäktige som avspeglar åsikter och opinioner i närmiljön och som i samarbete kan nå fram till hållbara beslut och beaktar också mindre grupper åsikter.

Tehokas valtuusto on valtuusto, joka heijastelee lähiympäristön näkemyksiä ja mielipiteitä ja joka voi yhteistyössä päästä kestäviin päätöksiin, jotka ottavat huomioon myös pienten ryhmien näkemykset.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies, värderade talman! Ministeri Pekkarinen totesi esittellessään meille kuntalakia, että laki on pyritty saamaan sellaiseksi, että se vastaa uuden ajan vaatimuksia. Tuli hakematta mieleen 70-luku, kun kuntalakia edellisen kerran uudistettiin. Jo silloin todettiin kuntiin kohdistuneen tiukan sääteilyjärjestelmän ja erityislainsäädännön ja suunnittelujärjestelmien epäkohdat. Silloin ei aika kuitenkaan vielä ollut kypsä niille muutoksille, joita tässä laissa on aikaansaatu.

Vuoden 77 laki, jonka mukaan nyt on kohta 20 vuotta eletty, vahvisti kylläkin kunnallista itsehallintoa ja vähensi valtiovalan suoranaista valvontaa. Samalla se kuitenkin säilytti hyvin pitkälle tiukan suunnittelujärjestelmän ja erityislainsäädännölle perustuvan palvelutuotannon.

Voidaan todeta, että aika kuitenkin on kulkenut tämän tiukan holhousjärjestelmän ohi, ja vuosien saatossa on kunnallislakia muutettu osittais-uudistuksilla, jotka ovat lisänneet kuntien omaa päätäntävaltaa ja mahdollisuuksia toimintojensa järjestämiseen.

Viime vuosina on myös ajattelutavoissa ja asenteissa tapahtunut voimakkaita muutoksia. Samaan suuntaan on vienyt myös taloudellisen tilanteen heikkeneminen. Näin muospaineet ovat kasvaneet voimakkaasti.

1990-luvun alkupuoli onkin tästä syystä ollut kunnallishallinnossa suurten mullistusten aikaa. Kunnallislakia on osauudistettu useamman kerran. Valtionosuuslainsäädäntö laitettiin vuoden 93 alusta kokonaan uuteen uskoon, ja normien purku on edistynyt kiitettävään tahtiin. Tänäkin käsiteltävänä ja esittelyssä olevan lain voidaan sanoa olevan erään kehitysvaiheen päätös. Tämän jälkeen pitäisi kunnilla lainsäädännöllisesti olla mahdollisuudet järjestää hallintonsa ja palvelutuotantonsa omien tarpeittensa ja edellytystensä ja taloudellisten mahdollisuuksiensa mukaan.

Kuntalakiin on aivan sen 1 §:ään otettu periaatteellisesti erittäin mielenkiintoinen uusi käsite. 1 §:ssä nimittäin todetaan, että kunnan tulee edistää alueensa kestävä kehitystä. Käytännössä tämä merkinnee sitä, että kestävä kehityksen periaatteet on otettava huomioon kaikessa fyysisessä suunnittelussa, elinkeinopolitiikassa ja kunnan taloudenhoidossa. Erityisesti kaavoitus-, rakennus- ja sijoituskysymyksissä vaatii kestävä kehityksen huomioon ottaminen, että kunnat entistä enemmän joutuvat turvautumaan ympäristövaikutusanalyysihin päätöksenteossa. Tämä tuo oman mielenkiintoisen lisänsä juuri kaavoitus- ja sijoituspäätösten valmisteluun ja ilmeisesti kunnan ympäristöviranomaisille erittäin keskeisen aseman näitä päätöksiä valmisteltaessa.

Värderade talman! Den enda tvistefrågan i regeringen gällde lagens 10 § om minimiantalet fullmäktigeledamöter. Antalet föreslås minska från nuvarande 17 till 11. Vi har ju i flera anföranden här fått höra argument både för och mot. Om jag har förstått det rätt så var det Svenska folkpartiets ministrar som i regeringen motsatte sig förslaget.

Trots att jag personligen är en vän av största möjliga självbestämmanderätt för kommunerna delar jag Svenska folkpartiets ministrar dubier om att minska minimiantalet fullmäktigeleda-

möter. Paragrafen kan också missbrukas när fullmäktige med enkel majoritet kan manipulera ut t.ex. en missshaglig politisk eller språklig minoritet.

Den här frågan gäller ju inte enbart Svenska folkpartiet. På lika goda grunder kan vi svenskspråkiga socialdemokrater vara oroliga. I svenska Österbotten finns det många kommuner där Svenska folkpartiet har en egen majoritet. Det skulle vara väldigt enkelt för SFP-majoriteten att manipulera ut de övriga partierna, eftersom vi oftast har bara några fullmäktigeplatser. Samma sak gäller också de starkt centerpartistiska områdena i kommunerna i Vasa län och i norra Finland. Det är ju så, som här har sagts, att det är kommunerna som själva skall bestämma och att de farhågor som uttalats att man kan använda det här för manipulation är överdrivna. Men den möjligheten finns dock med.

Minister Norrback och riksdagsledamot Pietikäinen talade om att Svenska folkpartiet är ett pluralistiskt parti och säkert tar också minoriteterna i beaktande. Det är lätt att säga det här i riksdagssalen men sedan när det gäller i praktiken i de egna hemkommunerna så kan situationen vara en annan. Därför tror jag att det är bäst att bibehålla lagens nuvarande minimiantal vid 17.

Ainoa poliittinen kiista ja äänestys hallituksessa koski lain 10 §:ää eli kohtaa valtuutettujen vähimmäismäärästä. Lakiesityksessä esitetään valtuutettujen määrää pienennettäväksi nykyisestä 17:stä 11:een. RKP:n ministerit olivat nykyisen lukumäärän säilyttämisen kannalla. Vaikka periaatteessa olenkin kuntien itsemääräämisoikeudessa mahdollisimman suuren vapauden kannalla, jaan RKP:n ministereiden huolen. Tätä pykälää voidaan kunnissa käyttää väärin. Se antaa kunnanvaltuuston yksinkertaiselle enemmistölle mahdollisuuden pudottaa pois esimerkiksi epämiellyttävän kielellisen tai poliittisen vähemmistön.

Tämä kysymys ei missään tapauksessa koske ta pelkästään RKP:tä. Aivan yhtä hyvä syy on esimerkiksi ruotsinkielisillä sosialidemokraateilla olla huolissaan. Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla on monta sellaista kuntaa, joissa RKP:llä on valta-asema. RKP:lle olisi helppo asia pudottaa muut puolueet pois valtuustosta. Useissa tapauksissa on kysymys vain muutamista valtuustopaikoista. Tämä sama tilanne on myös pohjoisessa Suomessa keskustapuolueen valta-alueilla.

Lain 17 §:ssä, jossa käsitellään kunnan toimi-

eliimiä, on hallitus lähtenyt mahdollisimman suuren vallan ja vapauden linjoille. Pykälä antaa kunnalle mahdollisimman suuren oman harkinnan organisaationsa ja toimintojensa järjestämisessä. Tämä pykälä tulee ilmeisesti johtamaan, kun on vain kolme lakisääteistä elintä, valtuusto, hallitus ja tarkastuslautakunta, siihen että meillä on kunnissa hyvin erilaisia organisaatiomalleja. Ilmeisesti hallitus ja lainlaatiija tässä on lähtenytkin siitä, että tämä saattaa olla hyväksikin kunnallishallinnolle.

Olen varma siitä, että moni kunta varman päälle tulee säilyttämään nykyisen monilautakuntaisen järjestelmänsä. Toinen ääripää tulee olemaan se, että kunta valitsee vain lakisääteiset elimet eikä yhtään sen enempää. Kirjo tulee olemaan erittäin suuri eri kunnissa. Mutta täällä on jo todettu erään toisen asian yhteydessä, että haitanneeko tuo mitään, joten ehkä se on vain oma pikantti lisänsä suomalaiselle kunnallishallinnolle.

Lakiesityksen 17 §:ssä annetaan kunnille mahdollisimman suuri valta ja mahdollisuus hallintonsa järjestämiseen. Tämän johdosta olen hieman ihmetellyt, minkä takia hallitus kunnanjohtajan asemasta säätäessään veti länkiä kaulaansa. Jos olen komiteamietintöä lukenut oikein, siinä lähdettiin huomattavasti monipuolisemmista vaihtoehdoista myös keskeisen johtamisen järjestämisestä. Nyt hallituksen esityksessä on ainoastaan mahdollisuus valita kunnanjohtaja määräaikaiseksi, mutta komiteamietinnössä esitettiin myös pormestarmallin mahdollisuutta, esitettiin myös niin sanotun Ruotsin mallin, borgarräds-mallin, mahdollisuutta kuin myös sitä, että kunnanjohtaja, joka valitaan määräaikaiseksi, olisi samalla voinut olla ja toimia myös hallituksen puheenjohtajana.

Kun kerran vapauden tielle on lähdetty, logiikan mukaan 24 §:n olisi pitänyt myös antaa yhtä suuria vapauksia johtamisen suhteen kuin 17 § antaa hallinnon ja organisaation järjestämisen suhteen. Ehkä tähän vielä voimme palata, ja mielelläni kuulisin ministeri Pekkarisen näkemyksen siitä, minkä takia nämä pykälät eroavat tällä tavalla periaatteelliselta kannalta toisistaan.

Ehkä suurin käytännön muutos laissa koskee kunnan taloutta. Ministeri Pekkarinen jo selvitti hyvin seikkaperäisesti, mitä tulee tapahtumaan, kun kunnissa alettaisiin soveltaa kirjanpitolain määräyksiä. Myös talousarvio kytkettäisiin kiinteämmin pitkän aikavälin taloussuunnitteluun, jolla korvattaisiin nykykuotoinen kuntasuunnittelu.

Kun on sanottu, että valtuustolta on viety tehtäviä ja valtuuston asema on toisenlainen, näiden uudistusten jälkeen valtuuston asema mielestäni erityisesti korostuu niin tehtävien määrittelyssä kuin myös taloudessa. Minusta valtuusto on se elin, jonka asemaa lakiuudistuksessa todella korostetaan, eikä niin kuin on useissa puheenvuoroissa todettu, että valtuustolta vietään toimivaltaa ja tehtäviä. Minä olen lukenut lakiesityksen aivan päinvastoin.

Kuntien laskentatoimen kohdalla on myös mielenkiintoista se, että sitä esitetään kehitettäväksi kirjanpitolain säännösten mukaan niin, että talousarviota, taloussuunnitelmaa ja tilinpäätöstä voitaisiin kaikilta osin verrata toisiinsa. Tämä tulee johtamaan myös siihen, että kuntien taseet on tehty sillä tavalla, että niitä voidaan verrata nykyisiin yritysten taseisiin ja myös sieltä johtaa kunnan vuotuinen tulos, joka tällä hetkellä on aika mahdotonta saada kunnan tilinpäätöksestä.

Esityksessä ehdotetaan kunnan tilikaudeksi kalenterivuotta. Esittäisin kuitenkin harkittavaksi, sopusiko jokin muu tilikausi kuin kalenterivuosi, esimerkiksi niin, että tilikausi alkaisi 1.3. Perustelen tätä sillä, että nykyisin on erittäin vaikeata tehdä kuntien budjetit, kun syksy on se aika, jolloin niiden pitää valmistua, ja 15. päivään marraskuuta pitää määritellä veroäyrin hinta. Usein kuitenkin tähän aikaan vuodesta, kun niitä tehdään, kunnilta puuttuvat tiedot niin edellisen vuoden verotuksesta kuin myös valtion budjettiin liittyvistä valtionosuusvähennyksistä, tai jos tulevaisuudessa joskus lisäyksiäkin tulisi. Nämä tiedot puuttuvat, jolloin kunnat ovat aika tyhjän päällä seuraavan vuoden talousarviota laadittaessa, joten esittäisin harkittavaksi, voisiko tilikausi olla jokin muukin kuin kalenterivuosi.

Edustajat Urpilainen ja Ukkola kävivät keskustelua kuntien takausten kieltämisestä. Olisin tässä asiassa enemmän ed. Urpilaisen näkemyksen takana. Mielestäni takausten kieltäminen soveltuu huonosti lain periaatteisiin, jossa kuitenkin on keskeisesti lähdetty siitä, että kunnat itse päättäisivät niin tyhmyyksien kuin muidenkin asioiden tekemisestä. Kansalaisille jää ratkaistavaksi, ovatko luottamushenkilöt seuraavan luottamuksen arvoisia. Tämä tapahtuu joka neljäs vuosi.

Näkemykseni on myös se, että ylilyöntejä ja virheellisyyksiä on kuitenkin tapahtunut niin pienessä määrin ja niin vähäisesti, että tätä mahdollisuutta ei lailla pitäisi kaikilta kunnilta tämän johdosta kieltää.

Arvoisa puhemies! Eräistä kriittisistä huomioistani huolimatta olen pääasiassa tyytyväinen hallituksen esitykseen. Mikäli vielä joihinkin esittämiini pykäliin ja asioihin voidaan valiokuntakäsittelyssä saada muutosta, näkisin, että laki vain entisestään paranisi. Tällaisenaankin se antaa kunnille nykyistä paremmat mahdollisuudet sopeutua muuttuviin sekä taloudellisiin että poliittisiin olosuhteisiin.

Ed. Markkula merkitään läsnä olevaksi.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Minä yhdyn ed. Metsämäen näkemykseen siitä, että hallituksen esitys vahvistaa ja korostaa valtuuston asemaa. Siihen esityksessä on pyritty, ja ymmärtääkseni tämän pyrkimyksen esitys myös kyllä käytännössä realisoitui eli toteutuu.

Osittain samaan periaatteeseen liittyy myös vastaus siihen kysymykseen, miksi ei esimerkiksi pormestarimalliin kunnanjohtajakysymyksessä sitten pohjimmitaan menty. Lakiesitys lähtee siitä, että se korostaa poliittista johtajuutta, kansalta saadun valtuutuksen perusteella tapahtuvaa johtajuutta. Tavallaan tähän perustuu se seikka, että keskeiset luottamusjohtotehtävät, joihin kunnanhallituksen johtaminen kuuluu, on syytä, pitää vankan poliittisen johtajuuden käsissä.

Osittain samaan suuntaan vaikuttaa myös se seikka, että myös komitean työssä nähtiin kuitenkin monella tavalla tärkeäksi erottaa poliittinen johtajuus ja virkamiesjohtajuus. Tämänkin periaatteen käytännössä realisoimisen kannalta on tultu siihen tulokseen, että parempi olisi tämäntapaiset pormestarimallit tässä vaiheessa jättää.

Edelleen pohdittavaksi joutuu automaattisesti se, mikäli tämän tyyppisiin malleihin mentäisiin, pormestarimalleihin ja vastaaviin, pitäisikö niissä tapauksissa tällaisen pormestarijohtajuuden saada valtuutus suoraan kansalta, pitäisikö asiat järjestää niin, että vaaleissa pitäisi valita myös kunnallisjohto, jolla olisi osin niitä tehtäviä, joita virkamiesjohto kunnissa tällä hetkellä hoitaa, ja osin niitä tehtäviä, joita ovat tällä hetkellä joiltakin osin luottamusjohdon käsissä. Tällaista askelta ei ole monien eri syiden summana haluttu tässä vaiheessa ottaa, vaan lopputulos on esitetyn kaltainen.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee vielä pienten kuntien kohdalla valtuuston jäsenten lukumää-

rän minimiin, minä uskon, että kunnissa kuitenkin osataan käyttää sitä valtakirjaa, joka heille tässä asiassa suodaan. En usko, että useatkaan alle 4 000 asukkaan kunnat menevät siihen, että niiden valtuustojen koko rajataan 11:een. Uskon, että lukumäärät pysyvät kutakuinkin samoissa kuin tällä hetkellä. Myös minulle henkilökohtaisesti tämä kysymys oli aika pulmallinen, ja periaatteellista valmiutta olisi ollut säilyttää näiltä osin säädöstö entisellään. Olin kuitenkin valmis esitykseen, joka on jaettu, sen takia, että komitean työn aikana komitea kuitenkin päätyi yksimieliseen esitykseen näiltä osin.

Ed. **M e t s ä m ä k i** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen totesi kunnanjohtaja-asiaassa, että esitys korostaa poliittista johtajuutta. Silloin kuitenkin jää ilmaan se kysymys, että jos näin on, miksi ei silloin voitu lähteä kehittämään esimerkiksi Ruotsin borgarråds-mallia, joka todella on poliittisen johtajuuden eräs ilmentymä. Pormestarimalli, sen myönnän, on ongelmallinen, mutta borgarråds-malli ei olisi tuonut tällaisia ongelmia, suoraa kansanvaalia tai muuta, vaan tämä olisi pystytty valtuuston päätöksillä tekemään. Tämä jää vaivaamaan, jos tarkoitus oli poliittisen johtajuuden korostaminen.

Viellä sen verran, arvoisa puhemies, valtuuston jäsenten minimimäärään, että se näyttää nousevan keskeiseksi kysymykseksi koko asian käsitellessä. Tässä on kuitenkin paljon muitakin asioita. Mutta vielä toteaisin sen, että minun pelkoni on se, että kaikissa kunnissa ei sitten kuitenkaan ymmärretä demokraattisuuden vaatimuksia eikä sitä, mitä kyseisen valtakirjan saaminen merkitsee. Tätä asiaa voidaan käyttää väärin. Tämä on minun pelkoni.

Sisäasiainministeri **P e k k a r i n e n**: Arvoisa puhemies! Myönnän, että olin kunnanjohtajakysymyksessä ja myös henkilökohtaisesti aika lailla viehättynyt Ruotsin mallista. Niiltä suunnilta seuraava askel minunkin mielestäni olisi pitänyt etsiä ja hakea. Sellaista valmiutta, jolla tämä kysymys olisi tähän muottiin pureskeltu riittävällä laajoilla tahoilla, ei nyt kuitenkaan tähän hätään ja tähän tilanteeseen ollut olemassa. Ei komiteakaan sitä ollut valmiiksi näiltä osin mielestäni kuitenkaan pohdiskellut. Tästä syystä esitykseen se nyt ei sisälly. Voi olla, että jossakin lähimmässä tulevaisuudessa aika piankin tuolle ajatukselle löytyy jo toteuttamiskelpoistakin pohjaa.

Ed. **L a h i k a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minunkin mielestäni kunnan johtamisessa on jääty ikään kuin puolitiehen. Kun nyt hallituksen esitys pitää sisällään sen, että kunnanjohtaja voidaan valita toistaiseksi tai määräaikaiseksi, tietysti tekee mieli kysyä, mihin pohdintaan se liittyy, onko sillä tarkoitus kaventaa virkamiesvaltaa vai vahvistaa sitä. Samalla esitetään myös, että kunta voi valita yhden ja saman henkilön sekä kunnanvaltuustoon että hallituksen puheenjohtajaksi. Ilmeisen selvää on, että tällä halutaan nimenomaan poliittisen johtamisen asemaa ja roolia vahventaa.

Pormestarimalli, josta on puhuttu, on kuitenkin haudattu. Se olisi varmasti ollut selkiinnyttämässä valta- ja vastuuasemaa, valta- ja vastuusuhteita. Kuitenkin nyt näyttää siltä, että rinnalle nousee lähes pormestari muttei sittenkään. Siinä mielessä tämä tekee mielenkiintoiseksi kysymyksen, miten kunnissa jaetaan valta- ja vastuusuhteet luottamushenkilön ja virkamiesjohtajan välillä ja kuinka se sitten käytännössä toimii. Siinä mielessä toivoisin, että myös hallintovaliokunta tulisi puuttumaan tähän asiaan ja keskustelemaan tästä, koska tämä jää nyt hieman epäselväksi hallituksen esityksessä.

Ed. **V e h k a o j a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä voin myöntää, että lakiesitys sillä tavalla lisää kunnan päätösvaltaa, että se saa itse esimerkiksi päättää siitä hallinnosta, josta aikaisemmin keskusteltiin, joten se on sillä lailla ihan selvä asia. Mutta kysymyksen on siitä, että kuntien valtuustot tänä päivänä ovat luovuttaneet jo paljon vallastaan pois, enkä usko, että laki tulee esimerkiksi muuttamaan sitä tilannetta, että ne tehtävät, jotka on jo delegoitu alemmille latvoille, sieltä nostettaisiin uudelleen itse päätettäväksi valtuustossa.

Sitten valtuutettu Metsämäki käytti minulle hyvin mieluista toteamusta, kun hän epäili, että kaikissa kunnissa ei ymmärretä vähemmistöjä. Juuri tätä argumenttiahan me käytimme silloin, kun tehtiin valtioneosuuslainsäädäntöä tässä talossa. Yritimme esimerkiksi perusturvalautakunnan kautta edes jollakin tavalla turvata ihmisten mahdollisuudet saada kaikkia niitä oikeuksia, mitä lainsäädäntö heille on antanut, mutta tässä salissa tyrmättiin esimerkiksi perusturvalautakunnan mahdollisuudet hoitaa sanktioilla tämä asia.

Minusta pitää nyt teroittaa sitä seikkaa, että jos meillä on diskriminointivaara ja jos ihmiset kokevat tulevansa diskriminoiduiksi, niin aina

täytyy tietysti näitä tilanteita varten olla olemassa keinot puuttua. Ne ovat tässä yhteydessä ymmärtääkseni ihan samat ja vastaavanlaiset kuin muussakin mahdollisessa diskriminoinnissa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on, niin kuin ministerikin on todennut, monin kohdin pyritty antamaan mahdollisimman paljon valtaa kunnille ja valtion otetta hellittämään kunnista. Mutta olisin kunnanjohtajakysymykseen, mihin ed. Metsämäki äskeisessä vastauspuheenvuorossaan kajosi, Ruotsin malliin, uudelleen palannut todeten, että kun tämä nyt mahdollistaa uutuutena kuitenkin määräaikaisen kunnanjohtajuuden, joka tavallaan ei nyt poista kuvasta karriäärivirkamiehen uraa, koska toistaiseksikin valittuja eli pysyvästi valittujakin on mahdollisuus kunnan valita, niin joka tapauksessa määräaikaisuus aiheuttaa sen, että enemmän tai vähemmän poliitikot pyrkivät määräaikaisille paikoille. Tämän vuoksi olisi ollut luontevaa ajatellen, jos Ruotsin mallia pidetään hyvänä ja siihen pyrittäisiin tai sitten pormestarimalliin, että ainakin määräaikaiseksi valittu kunnanjohtaja voisi samaksi ajaksi tulla valituksi hallituksen puheenjohtajaksi tai edes jäseneksi.

Tosiasiahan joka tapauksessa on, että tällä hetkellä Suomen kunnissa kunnanjohtajat, vaikka ovat pysyväisesti valittuja, ovat enemmän tai vähemmän poliittisia johtajia, ja tätä kautta, kuten äsken totesin, voisi ajatella, että Ruotsin mallista saataisiin kokemuksia Suomen kunnissa.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean, että pormestarimalli tai Ruotsin malli olisi ollut yksi lisävaihtoehto. Toki laki korostaa poliittista johtajuutta, ja toki poliittinen johtaja saa valtuutensa kunnallisvaaleissa, mutta ongelmahan on ollut pitkään siinä, mikä on missäkin kunnassa kunnanjohtajan valta. Pormestarimallissa olisi ollut hyvää se, että ero poliittisen vallan ja virkamiesvallan välillä olisi ainakin selkeä.

Vielä toiseen asiaan. Yhdyn ed. Metsämäen näkemykseen siitä, että takausten kiello sopii huonosti lain periaatteisiin. Mutta mielestäni asiaa pitää harkita siltäkin pohjalta, kun minulle on kerrottu esimerkkejä siitä, että paikkakunnalla toimiva yritys on painostanut kuntaa takauk-

siin uhkailemalla, että ellei se niitä saa, niin se siirtää toimintojaan muualle, ja tämäkin on aika ongelmallista.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki otti esille määräaikaisuuden ja ehkä siitä johtuvan karriäärivirkamiesten ja sitten enemmän poliittisten virkamiesten mahdollisen tulon kuntiin. Ed. Vähänäkki totesi kuitenkin myöhemmin puheenvuorossaan, että yleensä kunnanjohtajat jo nykyään ovat poliittisia virkamiehiä, jolloin en usko, että määräaikaisuus sinänsä tuo enemmän poliittisesti valittuja kunnanjohtajia kuntiin. Kyllä kunnissa jo tällä hetkellä hyvin tarkkaan tiedetään, ja jos ei tiedetä valintatilanteessa, niin otetaan selville, minkä puolueen jäsenkirja hakijalla on tai minkä puolueen sympatisoija kyseinen henkilö on. En usko, että määräaikaisuus tuo tässä suhteessa mitään uutta.

Ed. P o l v i: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä kuntalaiksi on lähtökohtana säättää kunnanhallinnon järjestämistä koskeva peruslaki, jossa määritellään kaikissa kunnissa pakolliset toimielimet ja samalla selkeytettäisiin ja myös vahvistettaisiin vaaleilla valittujen valtuutettujen asemaa ja erotettaisiin poliittinen johtaminen ja hallinnon ammattijohtaminen toisistaan. Siltä osin pidän lähtökohtaa aivan oikeana.

Voimaan tullessaan laki tekee mahdolliseksi kuntien hallinnon voimakkaan erilaistumisen, ja ehkä se on perusteltuaakin, kun otetaan huomioon kuntien kokoerot ja erot niiden toiminoissa. Hallinnon erilainen järjestämistapa ei kuitenkaan voi merkitä palvelujen saatavuuteen vaikeuksia eikä vaikuta siihen lainkaan.

Kunnalliskomitean esitystä, johon hallituksen esitys pääosiltaan pohjautuu, aikanaan eräissä arvioissa arvosteltiin siitä, että sillä ei taata kansalaisille peruspalveluja eikä turvata niiden saatavuutta. Se arvostelu on tietenkin aivan oikeaan osunut. Itse kuitenkin näen niin, että kuntalaisia on perusteltua säätää ensisijaisesti hallinnon järjestäminen, kunnan yleinen toimiala, valtuuston asema, kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet jne.

Sen sijaan kansalaisten oikeus palveluihin, yleensä peruspalveluihin, on kai syytä turvata lähinnä perusoikeuksilla ja turvata samalla erityislainsäädännössä kunnille taloudelliset mahdollisuudet niiden palvelujen tuottamiseen, mikäli ne kuntien tehtäväksi annetaan. Se on minusta keskeistä.

Käsittelyssä oleva laki antaa kunnille nykyistä laajemmat mahdollisuudet hallintonsa järjestämiseen. Se vahvistaa tavallaan kuntien hallinnollista asemaa, mutta sinänsä se ei kuntien itsehallintoa vahvista. Se ei käytännössä sitä muuta. Käsitykseni on, että kuntien itsehallinnon laajuus on tiiviisti sidoksissa taloudellisiin mahdollisuuksiin, jotka kunnille turvataan palvelujen järjestämiseksi. Se riippuu vähintään yhtä paljon taloudellisista mahdollisuuksista kuin päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden lukumäärästä. Tällä hallituskaudella tosin kuntien asemaa on merkittävästi heikennetty vuosittain muuttamalla valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa kunnille epäedullisempaan suuntaan.

Lakiesitykseen sisältyy useita keskeisiä, merkittäviäkin muutoksia, joista tähän mennessä käydyssä keskustelussa näyttää päällimmäiseksi nousseen alle 4 000 asukkaan kunnan valtuutettujen vähimmäislukumäärä. Minä en näe sitä kovin merkittävänä asiana. Kyllä Suomessa on tietenkin lukuisa joukko kuntia, joissa asukasluku on merkittävästi 4 000:n alapuolella. Kuitenkin jos lukumäärää vähennetään, vähennys tapahtuu kaikkien ryhmien osalta periaatteessa samassa suhteessa. Jos ajatellaan vaikka parin tuhannen asukkaan kuntaa, jollaisia myös on, niin kun vaalissa on mahdollisesti mukana 5—7 eri vaaliliittoa, ei kovin suurta äänimäärää tarvita yhden edustajan läpisaantiin, joten en näe niin kovin suurena ongelmana, vaikka määrä olisi 11.

Keskeisenä näen kuntalaisten vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksien parantamisen. Se on minusta kuntalaisten kannalta aika merkittävää. Lakiesityksessä parannetaan jonkin verran kuntalaisten osallistumista suunnitteluun. Laajennetaan aloiteoikeutta, jonka mukaan 2 prosenttia kuntalaisista saa tietyn ajan kuluessa aloitteensa valtuuston ratkaistavaksi, jota oikeutta nykyisin ei ole.

Kansanäänestysmahdollisuus, joka lakiesityksessä on mukana, on tietenkin parannus, kun kansanäänestyksen tulos voi olla sitovakin, jos valtuusto niin päättää. Sen sijaan komiteamietintöön sisältyy esitys myös siitä, että kansanäänestys on järjestettävä, mikäli 10 prosenttia ääni-oikeutetuista allekirjoittaa aloitteen, jossa sitä vaaditaan tietyn asian osalta. Se esitys käsitykseni mukaan hallituksen esityksestä on poistettu. Se olisi ollut omiaan lisäämään kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa tehtäviin ratkaisuihin ohi val-

tuutettujen. Sitä minusta kannattaa valiokunnassa vielä miettiä.

Lakiesityksessä on annettu valtuustolle myös mahdollisuus erottaa kesken toimikauden toimielimen jäsenet. Sekin on tietynasteinen parannus nykytilanteeseen verrattuna. Sillä pystytään turvaamaan eri hallinnonhaarojen toiminta nykyistä paremmin joissakin tapauksissa, missä henkilövalinnat eivät ole aikanaan oikeaan osuneet.

Lakiesitys mahdollistaa saman henkilön valinnan niin valtuuston kuin kunnanhallituksen puheenjohtajaksi. Se tietenkin korostaa tietyllä tavalla luottamushenkilön asemaa. Jotenkin jää ristiriitainen ajatus siitä, että kytketään tavallaan kunnanhallituksen puheenjohtajuus, joka kuitenkin on valmisteleva ja toimeenpaneva elin, samalla päätöksen tekvän toimielimen puheenjohtajuuteen. Itse epäroin sen tarkoituksenmukaisuutta ja järkevyyttä.

Mahdollisuus valita kunnanjohtaja määräajaksi vastaa tietenkin eduskunnan aikaisemmin lausumaa tahtoa ja pidän ratkaisua aivan oikeaan osuneena. Myös kunnanjohtajan irtisanomismahdollisuutta selkeyttävä säännös on tarpeen. Nykyinen tilanne, vaikka kunnanjohtajan erottamismahdollisuus on laissa olemassa, on jonkin verran epämääräinen ja aiheuttaa käytännössä näköjään ongelmia. Ehkä tuon esityksen avulla se selkeytyy.

Luottamushenkilöiden vaalikelpoisuuden rajoitus on asia, jolla on mahdollista lisätä kansalaisten silmissä uskottavuutta kunnallishallinnon toimintaan. Useissa tapauksissa kai on tällä hetkellä niin, että kiinnostus tiettyihin luottamustoimiin perustuu lähinnä siihen, mitkä intressit taustalla henkilöillä on. Oma käsitykseni on se. Siinä mielessä se raja, joka tuossa lakiesityksessä on toteutettu, on oikean suuntainen. Se jonkin verran parantaa uskottavuutta, mikä kansalaisten keskuudessa ilmeisesti aika yleisesti on horjunut päätöksentekijöiden tai hallinnon puolueettomaan toimintaan. Minusta se on tärkeää.

Ed. Metsämäki käsitteli täällä aikaisemmin talouteen liittyviä esityksiä, mitkä tähän lakiesitykseen sisältyvät. Kirjanpitokäytäntö, joka esitetään kirjanpitolain mukaiseksi järjestelmäksi, on tietenkin luonteeltaan aika pitkälle tekninen, mutta se edellyttää kohtalaista panostusta ja investointeja kunnallishallinnossa niin atk-järjestelmiin kuin henkilöstön koulutukseen. Se on oleellisesti mittavampi tehtävä kuin pelkkä tekninen muutos, joka sen voi ehkä päätellä.

Kun valtuutettujen lukumäärästä on täällä keskusteltu pitkään ja nähtiin se suureksi ongel-

maksi demokratian laajuuden ja ehkä toimivuudenkin kannalta, niin eräs asia, mitä on verrattain vähällä sivuttu niin komiteanmietinnöissä kuin tässä hallituksen esityksessäkin, on se kehitys, mikä kuntasektorilla yleisesti on menossa, eli entistä enemmän siirretään tehtäviä yksityisoikeudellisten yhteisöjen ylläpidettäväksi. Ne saatavat olla organisoinniltaan verrattain epämääräisiä. Sitä tapahtuu tietenkin osakeyhtiöiden muodossa ja säätiöiden puitteissa, mutta myös muun tyyppisiä koostumuksia näyttää kuntasektorilla syntyvän.

Ongelma on tietenkin se, että kaikki se toiminta, joka siirretään erillisten yksityisoikeudellisten yhteisöjen, osakeyhtiöiden, säätiöiden tai muiden vastaavan tyyppisten yhteisöjen hoidettaviksi, siirretään samalla käytännössä kokonaan kunnallisen päätöksenteon ulkopuolelle. Se siirtyy samalla julkisen kontrollin ulkopuolelle, vaikka ne pääosin ovat toimintoja, jotka rahoitetaan verovaroin. Se on yksi asia, jota hallintovaliokunnan on ilmeisesti syytä pohtia, olkooppa se sitten säätiö- tai osakeyhtiömuotoista toimintaa, jolle kunnan tehtäviä on siirretty. Niistähän niin luottamushenkilöillä kuin kuntalaisillakaan ei ole oikeutta saada mitään merkittävää tietoa. Julkisiahan ovat käytännössä pelkästään tilinpäätöstiedot ja mahdollinen tilintarkastuskertomus. Muu osa on hyvin helposti kierrettävissä tai kiellettävissä niin luottamushenkilöiltä kuin kuntalaisiltakin.

Tosin 29 §:ään on sijoitettu jonkinlaista ajatusta siihen liittyen, eli 2 momenttiin on kirjattu ajatus: "Milloin kunnan tehtävä on annettu yhteisön tai säätiön hoidettavaksi, kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkaalleen yhteisön tai säätiön toiminnasta." Mutta millä tavalla, mitä on tiedotettava ja milloin, siitä ei ole säännöstä, ja kun tiedetään, että osakeyhtiölaki säätelee osakeyhtiön toimintaa, mitään takuita siitä, että näitä tietoja annetaan, ei ole olemassa. Toisaalta asukkailla ei ole mahdollisuutta saada tietoa. Siinä on minusta kysymys samalla asukkaiden oikeusturvasta.

Yhteisöjen päätöksiin on vaikea hakea muutosta, niin kuin kunnallishallinnossa yleensä kansalaisilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin, mikäli pitävät niitä väärinä. Muutoksenhakuoikeuden muuttaminen tässä esityksessä on myös parannus, kun lähtökohtana on oikeusvaatimusmenettely kunnanhallituksen ja eri hallintokuntien päätösten osalta, jolloin päätökseen tyytymättömällä on paremmat mahdollisuudet saada asia nopeasti uudelleen käsiteltäväksi ver-

rattuna aikaisempiin järjestelmiin, mikä edellyttää käytännössä valitusmenettelyä. Siinä mielessä lakiesitykseen sisältyy selvä parannus kansalaisten kannalta. Se nopeuttaa asian käsittelyä ja lopullisten päätösten saantia.

Pääosiltaan pidän lakiesitystä oikean suuntaisena. Muutamia tuossa esittämiäni kommentteja on kuitenkin syytä ilmeisesti pohtia myös hallintovaliokunnassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. O. Ojala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen vakaan harkinnan jälkeen tullut siihen käsitykseen, että kansanäänestys niin valtion kuin kunnallisellakin tasolla on tietynlaista showta; sellainen show, joka antaa selkärangattomille päättäjille mahdollisuuden vetäytyä joissakin asioissa kansalaismielipiteen varjoon. Ymmärtäisin kansanäänestyksen tarpeellisuuden, jos siinä yksiselitteisesti ja mustavalkoisesti annettaisiin kansalaisille tietää, mitkä ovat päätöksenteon perustat ja vaikuttimet, ja sen jälkeen se jäisi siihen. Mutta siihen liittyy kunnallisella tasolla, niin kuin olemme nähneet valtiollisellakin tasolla, tietty mielipiteen muokaus. Niin kuin Euroopan unionia koskevassa kansalaisäänestyksessä, kaikki tietyt yhteiskunnan voimavarat on satsattu mielipiteen muokkaukseen tietynlaisen kannan puolesta jopa sillä tavalla, että kansalaiset ovat täysin tämän mielipiteen muokkauksen armoilla.

Kunnassa voidaan tehdä myös tällä tavalla. Niillä, jotka haluavat muokata kuntalaisten mieltä, on siihen lukemattomat mahdollisuudet. Sen jälkeen eivät kansalaiset enää ajattelekaan omilla aivoillaan vaan niiden aivoilla, jotka muokkausta harjoittavat.

Näin ollen katson, että kun edustuksellinen demokratia on olemassa, kansanäänestysten tarpeellisuus niin kunnan kuin valtionkin toiminnassa on äärimmäisen kyseenalaista juuri näillä perusteilla, mitä aikaisemmin totesin. Tämä on minun henkilökohtainen vakaa mielipiteeni.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta toteaisin, että kun manipulaatiota

harjoitetaan, kyllä sitä voidaan harjoittaa silloin myös päättäjiä kohtaan. Samoja ihmisiä ovat päättäjät kuin kansakin. Sanotaan, että eduskunta on Suomen kansa pienoiskoossa. Ilmeisesti kunnanvaltuusto on kuntalaiset pienoiskoossa. Manipulaation mahdollisuuksia on aina. Periaatteessa ja tässä asiassa olen ed. Aittoniemen kanssa pitkälti samaa mieltä, että kansanäänestys on tapa väistää vastuuta. Mutta manipulaatiokysymystä voidaan käyttää monella tavalla ketä kohtaan hyvänsä.

Ed. P o l v i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen vastauspuheenvuoron johdosta toteaisin, että liikutaan verrattain suuressa mittakaavaerossa, jos verrataan esimerkiksi EU-kansanäänestystä ja kunnallisen kansanäänestyksen piiriin tulevia asioita. On selvää, että EU-kansanäänestys on sen mittaluokan kysymys ja varsinkin, kun kansalaisille jaettava tieto on verrattain puutteellista, että merkittävät sopimukset ovat käytännössä kansalaisten tavoittamattomissa. Tällöin kansalaiset tietenkin jäävät hyvin pitkälle sen manipulaation varaan, jota niille syötetään.

Kunnalliset asiat minusta ovat kuitenkin niin paljon lähempänä kansalaisia, että ne pystyy hyvin helposti maataisjärjellä pohtimaan ja tekemään oikean ratkaisun. Siinä mielessä pidän edelleen perusteltuna nimenomaan kunnallisen kansanäänestyksen käyttöönottoa.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti sanottuna Helsingissä on ollut kokemuksia jonkin verran neuvoantavan kansanäänestyksen vaikuttamista. Täytyy kyllä ed. Aittoniemen kanssa olla samaa mieltä siinä, että hyvin helposti nämä teemat ovat sellaisia, jotka ovat ns. populistisia — ovat ne suurmiehen patsasta tai jotakin muuta koskevia. Sen takia sosialidemokratitahan ovat perinteisesti olleet aika kriittisiä neuvoa-antavan kansanäänestyksen suhteen. Mutta toisaalta, kun sitä yleisesti käytetään pitkin Eurooppaa, niin emme myöskään ole halunneet olla kehityksen jarruna, emme valtakunnallisella emmekä kunnallisella tasolla.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Näen uuden kuntalain erääksi tärkeäksi päätavoitteeksi sen, että päätösvaltaa siirretään mahdollisimman paljon kuntatasolle paikallishallintoon. Siellä tiedetään, miten asiat ovat, ja siellä tiedetään, miten asiat tulee järjestää. Asiat järjestyvät

parhaiten kunnallisen itsehallinnon innostamina. Kunnille onkin viime vuosina siirretty päätösvaltaa esimerkiksi normeja vähentämällä, valtionosuusjärjestelmää uudistamalla ja esimerkiksi opetustoimen järjestämismahdollisuuksia lisäämällä.

Nykyinen kunnallislaki on säätämisaikankohansa tuote. Voimassa olevassa laissa säädetään kaikkien kuntien hallinnolle ja taloudelle yhteiset puitteet. Pääosa kunnan tehtävistä taas on perustunut erityislainsäädäntöön, joka on käytännössä syrjäyttänyt kunnallislain. Kunnallishallinnon toimintaympäristö ei ole enää sama kuin nykyisen kunnallislain voimaan tullessa. Tämän vuoksi kunnallislaki ei enää parhaalla mahdollisella tavalla tue kuntia niiden perustarviketuksen ja perusarvojen toteuttamisessa. Nyt tarvitaan vielä joustavaa lakia, joka sallii erilaiset kuntakohtaiset ratkaisut.

Tärkeintä kunnan ja valtion suhteessa tuleekin olla kuntalain asema kunnallishallinnon peruslakina. Kaikkein keskeisten kuntaa ja sen hallintoa koskevien säännösten tulee olla kuntalaisia, jolloin erityislainsäädännön tarve vähenee. Kuntalaista poikkeavien säännösten säätämistarve on aina tarkoin harkittava. Nykyistä kunnan eri hallintoalojen ohjaavaa lainsäädäntöä on väljennettävä ja vähennettävä. Kuntia tuleekin ohjata yleensä vain laintasoisin säännöksin, ei muuten.

Pidän erityisen hyvänä sitä, että kunnan tehtävistä eli toimialasta säädetään väljällä normilla, yleislausekkeella, jolloin toimiala on yksityiskohdiltaan kunnan itsensä joustavasti määrättävissä. Yleislauseketta täydentää säännös, jossa korostetaan kunnan tehtävien monipuolisuutta sekä kunnan yhteiskunnallista tehtävää, asukkaiden hyvinvoinnin ja paikallisen kehityksen edistäjänä asukkaidensa tulevaisuuden turvaajana. Laissa ei enää tehdä jakoa yleisen toimialan ja erityistoimialan mukaisiin tehtäviin. Kunnan erityislainsäädäntöön perustuvien tehtävien luonne on muuttunut. Näihin tehtäviin käytettävät voimavarat ovat osa kunnan kokonaisvaroista, varsinkin kun valtionosuusjärjestelmä on uudistettu. Ratkaisu tukee sen edelleen kehittämistä tehtäviin sitomattomaksi valtion yleiseksi rahoitustueksi kunnille. Tehtäviensä hoitamisessa kunta voi käyttää joustavasti hyväksi kaikkia palvelujen tuottajia, sekä julkisia että yksityisiä.

Kunnan hallinto perustuu asukkaiden itsehallintoon. Asukkaat käyttävät päätösvaltaansa valtuustossa. Asukkaiden välittömällä vaaleilla valitsemien valtuuston asema vahvistuikin tässä

laissa. Valtion ohjauksen väheneminen ja lain-säädännön väljeneminen siirtävät vastuuta kun-nille. Kunnissa tärkeimmät päätökset tekee ni-menomaan juuri valtuusto.

Edustuksellinen demokratia on jatkossakin poliittisen järjestelmämme perusta. Poliitiikan uskottavuuden ja painoarvon lisääminen edellyt-tävät, että vaaleilla valituille valtuutetuille anne-taan selkeä vastuu kunnan toiminnasta ja talou-desta. Jos valtuutettuja valittaisiin nykyistä enemmän kunnan muihin toimielimiin, asukkail-la olisi selvempi yhteys valitsemiinsa asioiden hoitajiin.

Erityistä painoa on annettava sille, että kunta itse päättää pitkälle omasta hallinnostaan. Kun-nassa tulee aina olla valtuusto, kunnanhallitus ja tarkastuslautakunta. Muusta organisaatiosta päättää valtuusto. Kunnalla on siis laaja vapaus asettaa tarvittavat toimielimet ja järjestää hallin-tonsa.

Kunnan luottamushenkilöhallinnon järjestä-misessä on oltava mahdollisuus paikallisiin rat-kaisuihin, vallan kasvattamiseen valtuutetuille tai asiantuntijuutta korostavien nykyisen kaltais-ten lautakuntien käyttöön. Toimielimiin voitai-siin valita vain valtuutettuja ja varavaltuutettuja tai nykyiseen tapaan jäseniä myös valtuuston ulkopuolelta.

Toimivallan siirtäminen ja edelleensiertämi-nen mahdollistavat ohuita ja joustavia organi-saatiomalleja. Kunnanhallituksen lakiin perus-tuvat tehtävät vastaisivat pitkälti nykyistä. Lau-takunnat hoitaisivat kunnan pysyväisluonteisia tehtäviä esimerkiksi tärkeimmissä hyvinvointi-palveluissa, rakentamisessa ja ympäristöasioissa jne.

Periaatteena on ollut, että myös kunnan johta-misen järjestämisessä kunnalla on laaja harkinta-valta, ja lakiin on otettu asiaa koskevat perus-säännökset. Kunnan henkilöjohtajan roolissa on voitava korostaa joko poliittista tai ammattijoh-tajuutta, ja ehdotetaankin, että kunnanjohtaja voitaisiin valita joko toistaiseksi tai määräajaksi.

Monilla tahoilla on kannatettu pormestari-mallia tai täällä esitettyä Ruotsin mallia mahdol-liseksi, mutta ei suinkaan pakolliseksi. Koke-mukset ulkomailta ovat pääsääntöisesti positiivi-sia, ja kaikki vaihtoehdot pormestarinmallin ja nykyisen kunnanjohtajamallin väliltäkin pitäisi tehdä mahdollisiksi. Kunta itse ratkaisee, mikä malli sille parhaiten sopii.

Tämä kuntakomitean esitys on kokonaan poistettu lakiehdotuksesta, ja komitea teki jo kompromissin lähinnä keskustan vastustaessa

esimerkiksi Tanskassa ja muuallakin käytössä olevaa pormestariamallia. Itse voisin olla hyväk-symässä laajan kirjon kunnanjohtajuuden ja val-tuuston tai hallituksen puheenjohtajuuden jär-jestämiseksi tai yhdistämiseksi. Kuntien olisi voi-tava valita nykymuotoinen kunnanjohtajuus tai pormestariamalli tai niiden väliltäkin. Väitetään, että pormestariamalli ei sovi Suomeen, mutta mik-sei sallittaisi minkään kunnan edes kokeilevan?

Arvoisa puhemies! Kuntalakiesitys on peri-aatteeltaan väljä puitelaki, joka määrittelee kun-tien toiminnan rajat. Lain henkeen kuuluu se, että kunnat saavat järjestää toimintansa par-haaksi katsomallaan tavalla lain antamissa puit-teissa. Nyt säädettävä laki mahdollistaa kuntien laajan itsehallinnon ja oman hallintonsa organi-soinnin omien tarpeittensa mukaan.

Rouva puhemies! Koska tätä lakiehdotusta ja -esitystä on valmisteltu erittäin pitkään ja monis-sa elimissä ja saavutettu näinkin hyvä kokonais-tulos, toivon, että valiokunta saisi työnsä val-miiksi, niin että tämä voisi olla voimassa 1.1.1995.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totuus on se, että useimmissa tapauksissa kuntaa johtaa kovaluinen kaupun-ginjohtaja tai kunnanjohtaja, jonka talutusna-russa on kaupunginvaltuuston tai kunnanval-tuuston puheenjohtaja, jonka vallassa on taas yleensä suurin valtuustoryhmä, joka on ryhmä-kurin alaisena. Tähän liittyy sitten joitakin mui-takin osatekijöitä, mutta näin on, jos lähdetään Suomessa menemään ja katsomaan kunta kun-nalta. Voisin luetella niitä tänä päivänä, mutta ei sillä ole mitään merkitystä.

Yksi esimerkki oli aikanaan, ja voi sanoa vie-läkin, että tällaiset kunnat monta kertaa menes-tyvät erityisen hyvin, koska diktatuuri on eräissä tapauksissa paras hallintamuoto. Tampereen kaupungissa aikanaan, se ei ole mikään salai-suus, Pekka Paavolan johtotapa oli tämä. Hänen talutusnuorassaan olivat suurimmat valtuusto-ryhmät aseveliakselin perusteella. Paavola oli diktaattori. Koskaan ei ole Tampereella mennyt niin hyvin kuin meni Pekka Paavolan aikana. En minä tarkoita sitä, että tämä on väärä johtamis-malli. Mutta kun täällä niin hienosti ihaillaan, että kaikki on nyt niin demokraattista, niin de-mokraattista ja hymistään, niin eihän se ole näin ollut, ei se ole eikä se tule olemaankaan. Ei ole ollenkaan merkki siitä, että kaupunkia johdettai-siin huonosti, jos on kovaluinen kaupunginjo-htaja, jos hänellä on myös kykyjä siihen. Mutta

sitten on huono homma, jos hänellä ei ole kykyä mutta ne kovat luut.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Nykyeduskunnan aikana on ajanmukaistettu merkittävä osa yhteiskuntamme toimintaa ohjaavasta lainsäädännöstä ja myös kuntakenttä, kuntien toimintaa koskeva lainsäädäntö, on kokenut merkittäviä uudistuksia, joista nyt sitten tämä kuntalaki täydentää aiempia muutoksia hyvin. Ehdotettu laki antaa kunnille väljyyttä ja joustavuutta järjestää palvelut, toiminnot ja kuntalaisten osallistumismahdollisuudet kuntalaisten tarpeiden ja tahdon mukaisesti.

Koska kuntalaki sisältää perussäännökset kunnallishallinnon yleisestä järjestysmuodosta ja koska sillä säännellään vain välttämättömistä kuntien itsehallinnon edellytyksistä, lain tavoitteiden toteutuminen riippuu kunnissa tapahtuvasta kehityksestä. Kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, politiikan uskottavuuden ja valtuuston toimivallan vahvistaminen tapahtuisi nyt kuntatasolla. Mutta kuitenkin pelkästään lain määräyksillä ei voida koskaan palauttaa kunnallisen demokratian toimivuutta, ellei myös kunnissa päätöksiä tekevillä ole tähän todellista tahtoa.

Itse pidän hyvänä, että tässä laissa on määritelty kunnan keskeisimmät tehtävät: asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen ja sen edellyttämistä palveluista huolehtiminen. Tämän selkeä kirjaaminen erityisesti tällaisina aikoina, jolloin yleinen turvattuus siitä, miten minulle käy kuntalaisen näkökulmasta on niin yleistä, on nyt paikallaan. Tämä on myös tarpeen sen tähden, että tänä aikana kuitenkin ylikansallinen toimivalta on lisääntymässä ja toisaalta markkinaperusteinen ajattelu voimistuu. Senkin takia on hyvä, että kuntien perustehtävä asukkaiden hyvinvoinnin edistämässä kirjataan näkyviin.

Peruspalvelujen ohella ja osana niitä kunnalla on päävastuu alueensa ympäristöstä ja yhdyskuntakehityksestä. Lakiin on otettu myös tavoite siitä, että kunnan tulee edistää alueensa kestävä kehitystä. Kestävään kehitykseen kuuluu ympäristövaikutusten huomioon ottamisen ohella vastuu omasta tulevaisuudesta. Olisi tärkeää, että tämän tavoitteen toteuttamiseksi kuntalaki saisi mahdollisimman pikaisesti rinnalleen ne puheena olleet rakennuslain muutokset, jotka siirtäisivät vastuuta läänien yksittäisiltä virkamiehiltä kaavoitus- ja rakennuslupa-asioissa kuntalaisten itsensä keskuudestaan valitsemille luottamushenkilöille. Päätösvallan siirto keskusvallalta

kunnille on toteutettava siis myös lähiympäristön kehittämiseen suuresti vaikuttavassa kaavoitus- ja rakennuslupapäätöksenteossa.

Pidän tärkeänä, että kuntalakiin on otettu säännös, jolla pyritään madaltamaan eri julkishallinnon yksiköiden raja-aitoja ja edistämään järkevää julkishallinnon tehtävien hoitamista. Niinpä kunta voisi ottaa sopimuksella hoidettavakseen muunkin julkisyhteisön kuten valtion, seurakunnan tai Kansaneläkelaitoksen tehtäviä, jos tämä sekä kunnan että muun julkisyhteisön mielestä on tarkoituksenmukaista. Joustavuuteen kuuluu myös kuntien yhteistyö, jolta osin vuoden 93 uudet säännökset on nyt sisällytetty ilmeisesti sellaisinaan tähän lakiin. Kuntien joustavan yhteistyön pitää olla itse asiassa päävastaus niille, jotka mielellään olisivat osin romuttamassa kunnallista itsehallintoa ajamalla kuntia vapaaehtoisin pakkoliitoksiin. Kuntien yhteistyöllä tähän voidaan suurimmassa osassa vastata.

Kunnalliskomitea esitti, että kunnanhallituksen puheenjohtajana voisi toimia kunnanjohtaja. Lakiesitykseen ei tätä mahdollisuutta sisälly. Itse pidän sitä lopulta näin esitettynä hyvänä, koska pormestarimalli olisi lisännyt virkavaltaisuutta ja supistanut demokratiaa sekä sekoittanut poliittisen ja ammattijohtajuuden keskenään. Erityisesti viimeinen peruste painaa minusta vaa'an lakiesityksen kannalle.

Kunnanhallituksen puheenjohtajan rooli kunnan kehityksen ohjaajana on vahva. Siksi hänen tulisi olla kansalaisten luottamukseen nojaava luottamushenkilö. On paikallaan, että kunta voi itse päättää, valitseeko kunnanjohtajan määräaikaiseksi tai toistaiseksi. Toistaiseksi valittu kunnanjohtaja voitaisiin irtisanoa kuten nytkin valtuutettujen 2/3:n enemmistöllä, mutta uutena laissa on, että kunnanjohtajalle on ilmoitettava perustelu ja häntä on kuultava. Lisäksi valtuuston nimeämän valiokunnan on valmisteltava irtisanomisesitys. Nämä muutokset on käytäntö mielestäni osoittanut tarpeelliseksi, jotta irtisanominen valmisteltaisiin asiallisesti ja avoimesti.

On välttämätöntä, että kuntalaissa lisätään poliittista uskottavuutta ja kunnan hallinnon toimivuutta puuttamalla kahdella tuolilla istumiseen eli rajoitetaan sellaisten henkilöiden mahdollisuutta olla luottamustoimessa, joille todennäköisesti on siitä tehtävästä henkilökohtaista hyötyä oman ammatinsa tai asemansa perusteella. Tällöin on pakko rajoittaa kunnan palveluksessa olevien sekä kunnan kanssa liiketoimin-

taa harjoittavien yritysten johtohenkilöiden oikeutta toimia luottamustehtävässä.

Edustuksellinen järjestelmä ei toimi riittävän hyvin. Se kaipaakin rinnalleen nyt kuntatasolla toimivia suoria vaikutuskanavia. On järkevää, että kunta voi itse päättää oman luottamushenkilöhallintonsa, koska kunnat ovat erilaisia ja erikoisia, mutta tämä ei saa tietenkään merkitä sitä, että suoran vaikuttamisen keinoja ei otettaisi kunnassa käyttöön. Näen erittäin tärkeänä, että kunnat ottaisivat käyttöön kuntalakiesityksessä suositeltuja suoran vaikuttamisen keinoja. En sinällään kansanäänestyksiä pidä näistä keinoista ensimmäisenä vaan sitä, että palvelujen käyttäjiä otettaisiin mukaan toimielimiin.

Kannattaisi ryhtyä puhumaan niin sanotusta käyttäjädemokratiasta erityisesti kunnan vapaa-aikapalvelujen kohdalla. Kulttuuripalvelujen ja vastaavien kohdalla usein käyttäjädemokratia ilmeisesti toisi paremman lopputuloksen kuin perinteiseen, edustukselliseen demokratiaan pitäytyminen. Myös asukkaiden vaihtoehtoiset kaavat ovat eräs keino tuoda asukkaiden mielipiteitä esille. Palvelujen tuottamiselle asukkaiden itsensä toimesta ja heidän haluamallaan tavalla kuntalaki myös antaa uusia mahdollisuuksia.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! On oikeastaan sääli, että keskustelun alku kuntalain lähettämisestä valiokuntaan oli niin vilkasta näistä ehkä julkisuuden kannalta mielenkiintoisista kysymyksistä, että varsinaisella puhujalistalla olevat puheenvuorot ovat kovin paljon nyt lykkääntyneet. Toivottavasti kuitenkin alkupuolen vilkas keskustelu saa aikaan sen, että yleisesti huomataan hallituksen antaneen kuntalain uudistuksen eduskunnalle, koska voi oppositiostakin päin sanoa, että tämä on kuitenkin hyvin odotettu ja tervetullut esitys.

Eräitä asioita haluaisin omalta osaltani ihan työjärjestyksen mukaisesti ottaa esille valiokunnan käsittelyä silmälläpitäen ja sen evästämiseksi.

Ensinnäkin mielestäni asennoitumisen sinänsä kuntaan taikka valtioon pitäisi mielestäni olla siten tasapuolinen, että molemmat ovat kansanvallan ilmentymiä, ja kuten me kokemuksesta tiedämme, painopiste on vaihdellut vuosikymmenestä toiseen ollen välillä valtion, välillä kuntien puolella. Tavallaan tämänhetkinen tilanne on suosiollinen kuntademokratian, kunnan puolen, painottamiselle. Toivottavasti tämä muodikkus ei kuitenkaan sokaise meitä havaitsemasta sitä, että kysymyksessä on kuitenkin itse asiassa

tarkoituksenmukaisuusharkinta siinä, mitä kautta ihmisten asiat tulevat parhaiten hoidetuiksi ja mikä on tässä mielessä joustavin ja demokraattisin järjestelmä.

Hallituksen esityksessä on jossakin määrin otettu perusteluosassa esille se, millä tavalla ehdotus on sidottavissa muihin yhtä aikaa eduskunnassakin esillä oleviin muutoksiin, mutta mielestäni varsinaisesti pykälissä ja niiden perusteluissa ei enää tätä ole muistettu. Minä haluan kuitenkin muistuttaa edelleenkin valiokuntaa siitä, että meillä on myös täällä käsiteltävänä perusoikeusuudistus, jonka tarkoituksena on nimenomaisesti kaikkien ihmisten, kaikkien kuntalaisten, aseman parantaminen. Tätä perusoikeusuudistusta on tarkoitus jatkossa myös täydentää ja uudistaa kulloinkin voimassa olevalla erikoislainsäädännöllä. Ja näiden pitäisi yhdessä luoda se rautainen perusosa, joka takaa kansalaisten perusoikeudet maamme eri kunnissa.

Ymmärrän hyvin, että kunnat ovat väsyneet pienentyneitten resurssiensa puitteissa turvaamaan kasvavia tarpeita, mutta mielestäni nyt tässä hallituksen esityksessä on henkimässä vähän sellainen ajattelu, että kunta tekee sen, minkä parhaaksi näkee ja hyväksi katsoo ja mihin resursseja on. Nimittäin se seikka, että jokin kuntalaisten hyvinvoinnissa tai oikeusturvassa oleva tarve havaitaan ja sen jälkeen todetaan, että kunnalle ei ole varaa antaa siihen lisää varoja, ei toisaalta e contrario, vastakkaisesti kerro sitä, että valtiollakaan olisi siihen varoja. Minun mielestäni tässä suhteessa pitäisi toki aina kertoa hallituksen esityksessä, mitkä ovat taloudelliset vaikutukset ja miten ne aiotaan ratkaista. Mutta ei kukaan ole sanonut sitä, etteikö jatkossakin niukkuutta tulisi sekä valtion että kuntien puolelta yhtälailla jakaa.

Minä vielä painotan, että minä ymmärrän hyvin, että Ahon hallituksen säästötoimenpiteitten aikana kunnat ovat olleet todella kyllästyneitä siihen, että köyhyyttä on tietyllä tavoin siirretty kuntien puolelle. Samanaikaisesti kun on leikattu mm. valtion aikaisemmin huolehtimia sosiaalietuuksia, sitten kuitenkin on toisaalta asetettu kunnille kasvavia velvollisuuksia, jotka ovat näkyneet mm. kunnallisen toimeentulotuen voimakkaana kasvuna ja koko toimeentulotuen muuttumisena viimesijaisesta keinosta monelle ihan pääasialliseksi elinkeinoksi.

Kaiken kaikkiaan, jos valiokunta olisi niin hyvä ja katsoisi kuitenkin tätä asiaa kansalaisen, ihmisen, kannalta eikä vain sen kannalta, onko tämä nyt kunnalle hyvä taikka huono asia.

Tähän samaan yhteyteen liittyy se, että 2 §:ssä puhutaan kunnan tehtävistä ja sitten puhutaan siitä, ketkä ovat kunnan jäseniä. Nyt tietysti tässä yhteydessä on myös tapahtunut muutoksia. Olen itse kotoisin Helsingistä, joka suurena opiskelupaikkakuntana tulee kokemaan myös aikaisempaan nähden muutoksia. On myös koko joukko sellaisia jäseniä, jotka kunta mielellään näkisi jonkin muun kustannettavina, ei sen takia, että he olisivat vain väliaikaisesti kunnan asukkaina, vaan sen takia, että he ovat poissa syystä taikka toisesta kunnan normaalista vahvuudesta, ja kunta tavallaan katsoo heidät pelkästään valtion, muttei kunnan jäseniksi. Ketkä ovat näitä merkillisiä ihmisiä? He ovat ihmiset, jotka ovat laitoksissa ja jotka ovat poissa kotikunnastaan.

Lakivaliokunnan jäsenet ovat kuulleet yhdestä näkökulmasta tätä asiaa. Henkilöt, jotka joutuvat suorittamaan vapausrangaistustaan vankilaan, huomaavat hyvin nopeasti, että heidän kohdaltaan kunta tavallaan vetää viivan ylitse ja katsoo, että kysymyksessä ei ole enää kunnan asukas. Samanlainen tilanne käytännössä on myös niillä henkilöillä, jotka ovat päihdehuollon tai mielenterveysongelmien tai eräiden muiden tämän tyyppisten syiden vuoksi pidempiä aikoja laitoksissa. Kunnat hyvin mielellään katsovat, että heillä ei ole enää minkään näköisiä velvoitteita näitä asukkaitaan kohtaan.

Nyt eräitä ryhmiä on lainsäädännöllä koetettu palauttaa takaisin kunnan puolelle, mutta tällainen marginalisointumismiehe on kyllä selvästi näkyvissä. Jos sinänsäkin on hyvin harvinaista nähdä, että joku tulisi eduskuntaan tällaisten pienien, syrjäytyneiden, usein ei edes kauhean mallikelpoisesti käyttäytyvien kansalaisten edustajana, jollaisena usein on pidetty vankeja tai päihdehuollon asiakkaita, niin vähemmän on uskottavissa, että jossakin pienessä kunnassa kukaan nostaisi ääntään tällaisten ihmisten puolesta. Kuitenkin meitä sitovat sekä kansalaisten perusoikeuksia koskevat säännökset että myös mm. eurooppalaiset ihmisoikeussäännökset ja muut ohjeet, jotka sanovat, että meidän pitää pitää tällaisista ihmisistä samalla tavoin huolta kuin me pidämme siitä niin sanotusta valtaväestöstä, joka on meidän, niin kuin kaikki uskomme, äänestäjämme enemmistö.

Tämän vuoksi toivoisin myös, että valiokunnan puolella kiinnitettäisiin tähän marginalisointumistilanteeseen huomiota. Haluan sanoa konkreettisen esimerkin. Kuntien edustajat ovat olleet halukkaita siirtämään tutkintavankeudessa olevat vangit valtion vastuulle. Tulee

sellainen käsitys, että vaikka ihminen olisi vielä syyttömästäkin vankilassa, hänen syyllisyytensä ei ole silloin vielä todettu, niin silloinkin kunta on sitä mieltä, että ei käy, että tämän pitäisi mennä muualle.

Tämä on yksi semmoinen näkökulma, jonka toivoisi tulevan esille. Minä uskoisin, että myös sellaisilla väestöryhmillä, jotka ovat täysin syyttömiä omaan tilanteeseensa, kuten eräät vammaisryhmät ja eräät kulttuuriset vähemmistöryhmät, joita ei varmasti ole missään kunnassa enemmistönä, on myös riski joutua huonompaan asemaan tässä delegoinnissa kuin mitä olisi, jos valtion puolelta hyvin selvästi aina annettaisiin rahat ja tehtävät kunnalle.

Minä en koeta potkia tutkainta vastaan sen suhteen, etteikö näitä tehtäviä voida delegoida yhä enemmän kunnalle, antaa yhä enemmän kunnan päättää, mitä tehdään. Mutta olen huolestunut siitä, että kun pienen kansan pienien vähemmistöjen osalta tapahtuu edelleen desentralisointia, lopulta ollaan pienimmissä kunnissa niin muutamassa ihmisessä per kunta, että ei oikein ole takeita siitä, että heitä käsiteltäisiin samalla tavalla kuin eduskunnassa, jossa kuitenkin on kysymys aina ryhmästä. Toivoisin siis tältä osin valiokunnalta huomiota.

Viimeinen asia, jonka haluan ottaa esille, on se, että hallituksen esityksessä sanotaan ihan ansiokkaasti, että jos Suomi liittyy EU:n jäseneksi, siitä seuraa tiettyjä velvoitteita myös EU:n puolelta. Mutta sen sijaan hallituksen esityksessä ei ole kerrottu, miten näihin tehtäviin olisi varauduttu. On sanottu vain, että kun EU täsmentää säännöksiään ja jos Suomi liittyy EU:n jäseneksi, niin sitten näihin toimenpiteisiin ryhdytään. Kun kuitenkin on mitä todennäköisintä, että valio-kunta tulee näkemään jo sen, liittykö Suomi EU:n jäseneksi vai ei, niin valiokunta voisi näiltä osin olla, jos päätös on myönteinen, valpas ja varuillaan ja edellyttää, että tarvittavat muutokset tehtäisiin eduskuntakäsittelyn aikana.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ihan muutama sana eräistä muista muutoksista, joita täällä on enemmänkin käsitelty. Minun mielestäni on myös aiheellista kiinnittää poliittisiin vähemmistöihin aina huomiota kunnan piirissä. Sen vuoksi tuntuu hyvin järkevältä ajatella, että valtuutettujen lukumäärän pitäisi olla sellainen, että se pienessäkin kunnassa sallisi todellisen monipuoluejärjestelmän. Tässä mielessä omalta osaltani toivon jälleen valiokunnalta sellaista ymmärtämystä, että tältä osin voitaisiin demokratiaa myös kunnissa jatkossa harjoittaa.

Ed. **Metsämäki** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Halonen otti ansiokkaasti esille niukkuuden jakamisen ongelman ja sen ongelman, mikä siitä seuraa, että kunnille annetaan lisää tehtäviä, mutta tehtävän mukana ei tulekaan sitä rahasäkkiä, jota tarvitaan tehtävän hoitamiseen. Jos en muista väärin, niin komitea mietinnössään esitti, että lakiin olisi otettu myös sellainen pykälä, jossa todetaan, että kun tehtäviä siirretään kunnille, samanaikaisesti myös tataan kuntien taloudelliset mahdollisuudet tehtävien suorittamiseen.

Täällä on valiokunnalle lähetetty paljon sellaisia terveisiä, että se ja tämä pitää huomioida, niin minä uskon, että tämä on yksi sellainen kysymys, joka valiokunnassa myös tulee esille nousemaan, jos ei muuten, niin aion ottaa sen itse siellä esille.

Ed. **Halonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä painottaa sitä myös niin päin, että kunnat ovat minun mielestäni varsin aktiivisesti pitäneet tästä puolesta huolen silloin, kun on ollut erityislainsäädäntöä täällä eduskunnassa käsiteltävänä. He ovat sanooneet, että he eivät ota uusia tehtäviä, jos he eivät saa siihen lisää varoja. Muun muassa velkasaneerauspaketissa kunnallinen velkaneuvonta kaatui nimenomaan tähän.

Mutta toivoisin erityisesti, että ed. Metsämäki ja kaikki muut edistykselliset kansanedustajat valiokunnassa kiinnittäisivät huomiota siihen, että oikea ratkaisu ei voi olla se, että tehtävä jää kokonaan hoitamatta. Joko jollakin tavalla pitää löytyä varat kunnalle tai sitten valtiolle, mutta ei jätetä sitä vain yleisen hyväntekeväisyyden ja hyvän tahdon ja tarkoituksen varaan.

Tämä velkasaneerauspaketin aukko eli kunnallisen velkaneuvonnan puuttuminen on maksanut kaikille muille huomattavasti paljon enemmän, kun se aikoinaan kuntien vastustukseen kaatui. Käsitän kuntia, mutta mielestäni ihmisten kannalta tilanne jäi erittäin huonoon jamaan.

Ed. **Hämäläinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikea vastaus ed. Halosenkin esille tuomaan ongelmaan löytyy tietysti tarkastelemalla delegointia, tarkastelemalla vastuuta ja tarkastelemalla sitä, millä tavoin päätöksentekijät ovat kansalaisille, kuntalaisille loppujen lopuksi vastuussa kehityssuunnista ja valinnoistaan. Voi olla, että tulevaisuudessa olemme siinä tilanteessa, että ei ole ylimääräistä rahaa sen pa-

remmin valtiolla kuin kunnillakaan, ja kuitenkin erilaisten pientenkin ryhmien asiat pitää hoitaa ihmisarvoisella tavalla.

Nyt on jo näkynyt, että ensimmäisissä säästöissä nimenomaan on kaikkein rajuimmin säästetty sellaisten ryhmien menoista, jotka kaikkein huonoimmin pystyvät puolustamaan itseään. Jos sitten toisaalta kunnissa tämä tapahtuu hyvin pitkälle viedyllä delegoinnilla eikä ole mahdollista saattaa poliittiseen vastuuseen myöskään päätöksentekijöitä ja priorisointien tekijöitä, ongelma syntyy sitä kautta.

En myöskään halua olla vastarannan kiiski, kun puhutaan hallinnon virtaviivaistamisesta ja nykyaikaistamisesta, mutta vanhassa hallinto-käytännössä on kuitenkin vastuut määritelty sillä tavoin, että pienimmistäkin asioista löytyy aina vastuuhenkilö, ja toivottavasti myös niin, että kansalaiset voivat nämä vastuut poliittisella tavalla poliittisesti valituille henkilöille asettaa.

Ed. **Rossi**: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Oikeastaan ns. vanha kunnallislaki vuodelta 1976 on syypää siihen, että seison tällä hetkellä eduskunnan puhujankorokkeella. Silloin kunnallislaki mahdollisti sen, että alle 20-vuotias voi asettua ehdokkaaksi valtuustovaleihin ja näin tulin valituksi Suonenjoen kauppala-valtuustoon, joka sittemmin vuoden alusta muuttui Suonenjoen kaupunginvaltuustoksi, ja sain olla Suomen nuorin kaupunginvaltuutettu tuohon aikaan. Siitä olen tietysti sopivassa mitassa ylpeä.

Nyt on käsitteillä tuon kunnallislain muuttaminen, ja nimeksi on tulossa kuntalaki. Luulen, että yleiset odotukset ovat olleet suurempiakin sen suhteen, mitä uusi kuntalaki toisi tullessaan, mutta esitys näyttää kulkevan kutakuinkin monien kompromissien ja aika lailla varovaisten ratkaisujen kautta. Ehkä se on myös hyväksi, tuntien kunnallishallinnon jäähmydenkin, toisaalta, että vallankumousta ei lain kautta tehdä.

Kun keskustelussa juuri äsken puhuttiin kunnallisesta itsehallinnosta ja siitä, kuinka paljon kunnassa voidaan vaikuttaa, niin vähän raflaavasti voisi sen määritellä, että kunnassahan voidaan päättää koiraverosta tai sen suuruudesta. Siinä se liikkumavara suurelta osin onkin, ainakin silloin, kun puhutaan taloudesta, niistä markeista, mitä kunnassa voidaan käyttää.

Mielestäni kunnallishallinnon itsehallintosuutta tulisi korostaa ja luottaa siihen, että valtuutetuiksi valitaan sellaisia kuntalaisia, joilla on vastuuntuntoa ja tietämystä kehityksestä, eikä

yksistään niin, että eduskunta joutuu säätämään hyvinkin tarkkaan erilaisia lakeja, joiden perusteella kunnan tehtäviä määritellään.

Arvoisa puhemies! Valtuustojen asemasta tullaan pitämään tämän keskustelun yhteydessä paljonkin puheita, ja samalla myös valtuutettujen lukumäärä on aprikoitavana. Mielestäni ensinnäkin valtuustojen asema on kehityksessä sellainen, että sitä ei tule lähteä väheksymään eikä heikentämään missään vaiheessa. Lähestulkoon kaikissa kunnissa on toteutettu hallinnon uudelleen organisointia niin, että luottamushenkilöorganisaatiot ovat pienentyneet ja vähentyneet. Näin ollen voi sanoa, että kunnan toimintakyky on varmasti hyvin usein saavutettu. Valtuusto edustaa demokratian keskeisintä kärkeä kunnassa aivan samalla tavoin kuin meillä kansallisesti katsottuna eduskunta.

Katson, että valtuustolla on tulevaisuudessa ei ainoastaan lainsäädännöllinen, vaan myös hyvin keskeinen henkinen asema kunnan kehittämisessä. Siinä mielessä valtuutettujen lukumäärän alentaminen pienimmissä kunnissa vähintään 11:een, on kysymys, jota on syytä pohtia tämänkin käsittelyn aikana. Yhdyn niihin mielipiteisiin, joita keskustelussa on aiemmin todettu, että onko se demokratiaa, jos 11 hengen kokoinen valtuusto päättää asioista. Mielestäni se edustaa mieluumminkin jo joko kunnanhallituksen tai jonkun muun elimen kokoonpanoa lukumäärältään. Kysymys ei voi olla poliittisesta taktikoinnista, vaan ylipäänsäkin valtuuston aseman korostamisesta ja demokratian huomioimisesta sen kautta.

Ed. Korva puheenvuorossaan esitti jopa niin pitkälle, että luovuttaisiin kunnanhallituksesta ja valtuusto hoitaisi nuo tehtävät. Katson kuitenkin, että siinä mennään taas ääripäästä toiseen, jolloin esimerkiksi kunnanjohtajan asema korostuu, koska valtuusto ei kuitenkaan pysty oman työskentelynsä kautta pureutumaan samalla tavalla asioihin kuin esimerkiksi kunnanhallitus tai lautakunnat. Siksi katson, että kunnanhallitus tullaan tarvitsemaan myös tulevaisuudessa. Valtuustolla on sitten se asema, joka määrittelee kunnan tulevaisuuden.

Nyt laissa on hyvin monta kohtaa, joissa kunnalle ja valtuustolle on asetettu tiettyjä tehtäviä. Olisin vielä lisäämässä 13 §:n viimeiseksi kohdaksi kohdan 12, eli päättää kunnan tulevaisuudesta. Tämä lista on hyvin pitkälti ikään kuin laillisuuden ja talouden pohjalta tehty lista, talouden, takaussitoumusten jne. valintojen ja päätösten kautta.

Mielestäni valtuustolla on juuri poliittinen vastuu, myös visiointivastuu oman kuntansa tulevaisuudesta. Siinä mielessä kyllä haluan tämän korostuksen juuri tässä kohtaa esittää. Eli kunnan ja kunnanvaltuuston tulee nimenomaan päättää kunnan tulevaisuudesta. Sen jälkeen muut elimet toteuttavat sitä tahtoa, jota valtuusto haluaa toteuttaa. Näin kuntalaiset pääsevät myös vaikuttamaan valtuuston valintaan. Katson, että tätä kautta demokratia ainakin kohutuillisessa määrin toimii ja kulkee eteenpäin.

Sen sijaan kunnanjohtajan asema on mietittytännyt pitkään. Jossakin vaiheessa kaipaasin uuteen lakiesitykseen hyvinkin tiukkaa otetta siitä, miten valtuusto voi kohdella kunnanjohtajaa. Nyt esityksessä on saavutettu eräänlainen kompromissi, jonka mukaan valtuusto valitsee kunnanjohtajan toistaiseksi tai määräajaksi. Valtuusto voi myös erottaa toistaiseksi valitun kunnanjohtajan. Valtuusto tarvitsee samalla myös irtisanomiseen kahden kolmasosan enemmistön, eli kunnanjohtajan asema on hallituksen esityksen mukaan suojatumpi kuin vaikkapa osakeyhtiön toimitusjohtajan asema.

Sopii tietysti pohtia, onko kunnanjohtaja sellainen, että hänen asemansa tulee turvata ja suojata esimerkiksi poliittisilta suhdanteilta, vai mikä on esityksen tavoitteena. Ymmärrän toki, ettei kuntaa niinkään johdeta, että vaalien jälkeen aina kunnanjohtaja vaihdetaan, kun suhdanteet vaihtuvat. Joka tapauksessa tämän esityksen kautta kunnanjohtajan asemaa turvataan varsin merkittävällä tavalla. Niitä tilanteita on hyvinkin paljon tänä päivänä, joissa kunnanjohtaja on menettänyt luottamuksensa, mutta kunnan organisaatiot eivät kuitenkaan pysty toimimaan. Näin ollen se tarkoittaa koko yhteisön tietyn tyyppistä halvaantumista. Tietysti ei niinkään saa olla, että todellakin valtuusto lähtee hyvin pienillä perusteilla vaihtamaan johtajaa. On selvää, että näissä asioissa löytyy erilaisia mielipiteitä hyvin helposti.

Esityksen 31 § antaa kansalaisille verrattoman tavan osallistua kunnan päätöksentekoon, jopa niin verrattoman, että voi kysyä, onko 2 prosenttia äänioikeutetuista sopiva luku tekemään kansanäänestysaloitetta. Vaikka valtuusto joutuukin päättämään erikseen asiasta, niin esimerkiksi 10 000 asukkaan kunnasta 200 ihmistä pystyy tuollaisen kansanäänestysaloitteen tekemään. Ainakin erästä toista lähimenneisyydessä olevaa vaalia kun muistelen, tuli mieleen, että jossakin täytyy sekin kynnys olla, jossa kansalaisaktiivisuudelle mahdollisuuksia annetaan. En kuiten-

kaan pelkää kansanäänestysaloitteen vievän kunnissa tilannetta mitenkään sekaisin tai huonoon suuntaan, koska valtuusto joutuu päättämään, milloin kansanäänestys todellakin toteutetaan, ja kysymyksessä on neuvoa-antava kansanäänestys tuoltakin osin.

Pidän sinällänsä erittäin hyvänä sitä, että kuntalaisille ylipäättänsäkin luodaan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Kun lakipykälät eivät sinällänsä kovin paljon tarjoa esimerkkejä, toivoisin kyllä, että valiokuntakäsittelyn yhteydessä 27 §, joka juuri koskettaa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, voisi saada sisältönsä hyviä esimerkkejä siitä, mitä nämä osallistumis- ja vaikuttamiskeinot käytännössä voivat olla. Käsittäakseni nykyinen kunnallislaki tarjoaa mahdollisuuden toteuttaa näitä nykyäänkin. Mutta ehkäpä kuntalaiset tarvitsevat myös lainsäätäjältä hieman opastusta asiassa, ja tässä valiokunnalla olisi mielestäni oivallinen tilaisuus ahkeroida.

35 § koskettaa vaalikelpoisuutta. On viimeinen aika, että kunnanhallitusten kokoonpano on sen kaltainen, että se edustaa todellakin laajemmin kuntaa ja myös tavallaan työnantajan näkökulmaa. Hyvin useinhan käy niin, että kunnanhallituksissa kunnan tai sitä lähellä olevien yhteisöjen työntekijät ovat miehittäneet paikat, ja näin kunnanhallitus ei pysty tekemään kuntaa objektiivisesti koskettavia päätöksiä. Näin tuo tilanne kääntyy kokonaan kuntaa vastaan.

Aiemmin ed. Rajamäki totesi, että johtavat viranhaltijat ovat noita paikkoja miehittäneet. Pääsääntöisesti nuo johtavat viranhaltijat ovat esteellisiä kunnanhallituksissa toimimaan. Ongelma löytyy ehkäpä lähempää ed. Rajamäkeä, kuin hän edellä puheenvuorossaan ääneen totesi.

Katson tämän olevan erittäin hyvän eteenpäin menon, eikä siinä ole kenenkään oikeuksien loukkaamisesta kysymys vaan yksinkertaisesti siitä, että kunnanhallituksenkin pitää pystyä toimimaan myös työnantajan näkökulmasta. Silloin on tarpeen se, että kunnanhallitus pystyy tekemään niitä päätöksiä, joilla nimenomaan kunnan taloutta ja sen palveluihin liittyviä asioita voidaan viedä eteenpäin. Joskus ne voivat olla vaikeita päätöksiä. Siinä mielessä kunnanhallitus ei voi halvaantua, niin kuin hyvin usein on monissa kunnissa nykyään käynyt.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä viedään kunnallisesta itsehallinnosta jälleen palapois. 70 §:n mukaan kuntien takaukset ollaan kieltämässä, eli kunnan sitoumukset yhteisön tai

säätiön velasta ovat mahdollisia vain, jos yhteisö tai säätiö on kunnan määräämisvallassa tai sitten hoitaa aiemmin lakitekstissä mainittuja kunnan tehtäviä.

Yhdyn myös niihin näkökulmiin, joita aiemmassa keskustelussa on esitetty: jos kunta katsoo rahkeissaan olevan varaa ja se katsoo voivansa lähteä myös yritystoiminnan takuumieheksi, miksi sitä yleisellä lailla kieltämään. Minusta sen tulee olla kunnan päättävällä oleva kysymys. Se tietysti edellyttää kunnalta hyvin valistunutta harkintaa, jota valitettavasti kaiken kaikkiaan ei ole voitu toteuttaa. Mutta uskon myös niin, että pääsääntöisesti ne takaukset, joita kunnat ovat antaneet, ovat toimineet varsin hyvin.

Onhan siellä ongelmia, mutta sopii vain kysyä, missä päin yritystoiminnassa ei ongelmia ole. En minä ainakaan tunne sellaista yritystoiminnan lohkoa tai viisautta, jossa ei myös tule ongelmia.

Toisaalta hyvin monen pienen kunnan suhteen on aivan ehdoton edellytys, että kunta on myös omalta osaltaan kunnan kehittämisen nimissä viemässä yritystoimintaa eteenpäin, luomassa työpaikkoja ja myös olemassa joissakin taloudellisissa takauksissa mukana. Toivon kyllä, että kehitys on ilman muuta sen suuntainen, että kunnat takauksista pidättäytyvät niin pitkälle kuin se on mahdollista ja luovat muutoin sitä yleistä puitetta, minkä pohjalta yritystoiminta kunnassa voi toimia.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä uusi kuntalaki tulee voimaan mahdollisimman nopeasti eli käytännössä vuoden 1995 alusta ja antaa yhä parempia eväitä kunnan kehittämiseksi ja toivottavasti myös kunnallisen itsehallinnon kehittämiseksi.

Ed. L a h i k a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! En aio ryhtyä arvioimaan tätä lakiesitystä pykäläkohtaisesti. Puutun enää vain pariin mielestäni tärkeään asiaan, lähinnä valta- ja vastuusuhteisiin, jotka aivan viime vuosin saakka ovat olleet oikeastaan koko julkishallinnossa hyvin epämääräisiä.

Suomessa on jo pitkään tavoiteltu kunnallista itsehallintoa, ja se on edennyt hyvällä tavalla. Ainoan ongelman on tuonut tähän kehitykseen kuten kaikkeen muuhunkin talous. Valtionosuusuudistus lisäsi lain avulla kyllä valtaa, mutta toisaalta myös kavensi sitä juuri talouden tehokkuuden vaatimusten osalta, jotka ovat pakottaneet kunnat jo ennen tätä lakiesitystä, jota nyt käsittelemme, tehostamaan hallintoaan saa-

den siten talouden resursseja varsinaiseen palvelutuotantoon, jos siihenkään.

Todellista itsehallintoahan olisi se, että kunnat keräävät varat ja tuottavat palvelut. Se ei kuitenkaan johtaisi tasapuolisuuteen kansalaisia kohtaan, eri väestöryhmiä kohtaan, eri alueita kohtaan. Siksi kuntien on oltava valtiovallan, sen keräämien veromarkkojen ja päätösten lieassa, tahtoivat kunnat sitä tai eivät. Siksi on tyydyttävä myös siihen, että valtaa käytetään tietyissä rajoissa. Yhdyn ed. Halosen näkemykseen siitä, että silloin, kun eduskunta käyttää valtaansa ja säätää kunnille tehtäviä, sen on myös kyettävä kantamaan taloudelliset vastuunsa siitä eli ohjaamaan myös taloudellisia resursseja näihin uusiin tehtäviin, joita pitkin aikaa tässä salissa säädellään.

Kunnat ovat tähän saakka ihan oman päätösvaltansa turvin organisoineet jo hallintoaan niin luottamushenkilöhallinnon kuin virkamieshallinnon osalta. Tämän on mahdollistanut se kehitys ja ne lukuisat kokeilut, joita on harjoitettu tässä valtakunnassa. Se on johtanut siihen, että valta- ja vastuusuhteita on täsmennetty ja delegoitu palvelemaan tehokkaasti niitä tehtäviä, joita kunnat suorittavat asukkaalleen ja asiakkailleen. Tämä laki itse asiassa tulee vain ikään kuin toteamaan vallitsevan kehityssuunnan. Valta- ja vastuusuhteet selkiintyvät näin luottamushenkilöhallinnon osalta.

Sen sijaan kansalaisten suora vaikuttaminen kunnan kehittämiseen ja palvelutuotantoon jää mielestäni edelleenkin hallituksen esityksessä liian vähälle huomiolle. Tilanteessa, jossa kunnat tulevaisuudessa toimivat, on nimittäin tarpeen, että kansalaiset mahdollisimman laajasti voivat osallistua demokraattisesti vaaleilla valittujen ihmisten ohella päätöksentekoon eri alueilla, eri sektoreilla, jos näin vanhakantaisesti voi sanoa. Tähän toivon hallintovaliokunnan kiinnittävän erityistä huomiota. Olkoonkin että useiden lakipykälien turvin tätä kehitystä on pyritty turvaamaan, olisi tässä kuitenkin kyettävä etenemään käytännön tasolle saakka. Olen itse havainnut sen ollessani mukana vapaakuntakokeiluissa ja sen sellaisissa, että kansalaisten suora vaikuttaminen tahtoo monesti unohtua silloin, kun palveluita kehitetään ja palvelutuotantoa pyritään eteenpäin viemään.

Valta- ja vastuusuhteet myös virkamiestasolla tulee mielestäni täsmentää. Kunnanjohtajan asema tulee nyt muuttumaan. Hallituksen esityksen mukaisesti valinta voidaan suorittaa joko toistaiseksi tai määräajaiseksi. Millaiseen pohdintaan

tämä esitys perustuu? Onko tavoitteena heikentää vai vahventaa ammatti johtajuutta? Esitin jo aiemmin tässä salissa vastauspuheenvuorossani tuon kysymyksen.

Samalla esitetään, että kunta voi valita saman henkilön sekä kunnanvaltuuston että kunnanhallituksen puheenjohtajaksi. Siis vahvistetaan luottamushenkilö johtajuutta ilmiselvästi. On kuitenkin haudattu pormestarimalli, joka olisi selkiinnyttänyt valta- ja vastuusuhteita. Nyt käy ehkä niin, että kunnalla pitää olla virkamiesjohtaja määräajaisena tai pysyvänä mutta rinnalle nousee lähes pormestari muttei sittenkään. Tässä suhteessa toivonkin, että hallintovaliokunta selkiinnyttää näiden kahden johtajan valta- ja vastuusuhteet. Lisäksi on mielestäni arvioitava sekin, miten nämä kaksi tehtävää, valtuuston puheenjohtajuus ja hallituksen puheenjohtajuus, sopivat yhteen. Hallituksen puheenjohtaja on kuitenkin ikään kuin vastuussa valtuustolle valmistelu- ja toimeenpanotehtäviensä takia.

Kuntien laskentatoimen uudistus on kuntalakiesityksessä merkittävä hanke, joka tuo todellisia muutoksia. Siirtyminen uuteen kirjanpito käytäntöön on mielestäni sinänsä tervetullut uudistus, mutta kuinka se käytännössä tulee toimimaan, tulee mielestäni myös käydä riittävän huolella hallintovaliokunnassa läpi. Viitataan vain ed. Metsämäen esitykseen tältä osin tilikauden ajoittumisesta sekä takauksista.

Lisäksi puutun yhteen pieneen asiaan eikä niin pieneen mutta sinällään yhteen yksityiskohtaan: Euroopan unionin jäsenyys tuonee lakiin muutoksia. On oletettavaa, että me tiedämme jo lain hallintovaliokuntakäsittelyssä, mikä on Suomen kansan tahto Euroopan unionin jäsenyyteen liittyen. Näin olen ainakin ymmärtänyt, että EU-jäsenvaltioiden kansalaisilla on oikeus osallistua paikallisvaaleihin. Ilmeisesti hallintovaliokunnan tulee harkita siinä vaiheessa, kun tämä tieto on olemassa, voitaisiinko se tässä yhteydessä lakiin ottaa, jotta välttyttäisiin uudelta käsittelyltä. Olen rationaalisen toiminnan kannalla.

Arvoisa puhemies! Kuntalaki on muutamaa kriittistä kohtaa lukuun ottamatta mielestäni hyväksyttävissä. Se on monilta osin jo käytäntöä ja muuttuu helposti kunnissa käytännöksi. Toivonkin, että hallintovaliokunta saisi lain käsitellyksi nopeasti ja siten, että se saataisiin käyttöön jo ensi vuoden alusta. On nimittäin eräitä kaupunkoja, oma kaupunkini mukaan lukien, jotka odottavat kuntalain voimaantuloa, jotta voisivat sitä pikaisesti ryhtyä käytännössä toteuttamaan.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Lahikainen otti esille mahdolliseen EU-ratkaisuun liittyvät kysymykset. Hallituksen esityksessä n:o 135, joka minulla sattuu olemaan edessäni, todetaan unionin kansalaisuudesta johtuen, että jokaisella unionin kansalaisella on kunnallinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu. Tässä todetaan vaikutuksista Suomelle yksikantaan, että kunnallisen äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden laajentaminen edellyttää kunnallislain muuttamista.

Minä olen omalta kannaltani ajatellut, että hallitus on häveliäisyssyistä jättänyt esityksen pois nyt esiteltävästä laista ja odottaa, mitä Suomen kansa 16 päivänä tätä kuuta sanoo, ja sen jälkeen palaa asiaan. Ministeri Pekkarinen nyökyttelee sillä tavalla, että ymmärrän käsittäneeni asian aivan oikein.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys n:o 201 ETA-sopimuksen pöytäkirjan 31 muuttamista koskevan ETA:n sekakomitean päätöksen N:o 10/94 hyväksymisestä

Valiokuntaan lähettäminen

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Esillä oleva hallituksen esitys Eta-sopimuksen pöytäkirjan 31 muuttamista koskevan Etan sekakomitean päätöksen n:o 10/94 hyväksymisestä tarkoittaa EY:n tutkimuksen neljänteen puiteohjelmaan osallistumista. Tämä asia oli eduskunnan suuren valiokunnan enakkokäsittelyssä viime kesäkuun 9 päivänä, jolloin suuri valiokunta suhtautui ehdotukseen myönteisesti ja katsoi perusteluksi neljännen puiteohjelman hyväksymisen osaksi Eta-sopimusta.

Asiasta on sittemmin syntynyt Etan sekakomitean päätös, joka puolestaan sitoo eduskunnan budjettivaltaa ja näin ollen vaatii nyt eduskunnan hyväksymisen. Mainitun päätöksen on arvioitu vastaavan Suomen etuja. Mikäli asianlaite on ollut toisin, ei suuren valiokunnan myönteistä kannanottoa mitä ilmeisimmin olisi

voinut syntyä, ja näin Etan sekakomitea ei olisi voinut tuollaista päätöstä tehdä edellyttäen, että Suomen edustaja sekakomiteassa olisi toiminut edellä kuvitellun vaihtoehdon eli siis suuren valiokunnan kuvitellun kannanoton mukaisesti.

Länsi-integraatioon osallistumista koskevassa keskustelussa on voimakkaasti korostettu mukanaoloa asioiden valmisteluvaiheesta alkaen. Eta-sopimuksen mukaan sen kattamilla aloilla on EY:n komission taattava Efta-valtioiden asiantuntijoille mahdollisimman laajat osallistumismahdollisuudet valmisteltaessa ehdotuksia toimenpiteitä varten. Näin on tapahtunut esillä olevan asian osalta, kuten hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 2 todetaan. Vasemmanpuoleisella palstalla sanotaan näin: "Eta-sopimuksen mukaan Suomi pääsee osallistumaan myös tutkimustoiminnan hallintoon EY:n komissiota näissä asioissa avustavissa komiteoissa."

Oikeanpuoleisella palstalla lainaan hallituksen esitystä näin: "Efta-valtiot osallistuvat täysimääräisesti kaikkien niiden EY:n komiteoiden työskentelyyn, jotka avustavat EY:n komissiota toiminnan johtamisessa, kehittämisessä ja täytäntöönpanossa. Päätöksen mukaan Efta-valtioiden edustajat osallistuvat lisäksi tieteen ja tekniikan tutkimuskomitean (CREST) ja muiden EY:n komiteoiden, joiden asiantuntemusta komissio käyttää hyväksi tällä alalla, työhön siinä laajuudessa kuin se on tarpeen tämän yhteistyön hyvän toimivuuden kannalta."

Näin päädyn siihen, että Eta-sopimuksen pohjalta me olemme itsenäisiä ja täysivaltaisia niin kauan kuin toimitaan Eta-sopimuksen pohjalta.

Nyt palaan puheenvuoroni toiseen osaan. On nimittäin kuitenkin sanottu, että EU-jäsenyyssopimuksella saamme takaisin osan siitä itsenäisyydestä, jonka Eta-sopimus vei. Näin sanoi lopukesällä ensin kansanedustaja Kimmo Sasi, sittemmin eduskunnan puhemies Riitta Uosukainen ja viimeksi entinen presidentti Mauno Koivisto. Olen tästä syystä lukenut uudelleen hallituksen esityksen, joka koski Eta-sopimusta, ja todennut, että ei tuossa esityksessä, ei sen perusteluissa eikä pykälissä mainita mitään itsenäisyyden tai päätösvalan menettämisestä. Päinvastoin silloisen eli siis hallituksen esityksen n:o 95 vuodelta 92 sivulla 7 lausutaan seuraavasti, taas lainaan hallituksen esitystä:

"Sopimus ei kuitenkaan sisällä päätöksentekovalan luovuttamista ylikansallisille elimille, vaan viime kädessä lopulliset päätökset pysyvät omissa käsissämme.

Sopimuksella ei myöskään luoda mitään yhteistä politiikkaa. Eta-sopimus ei merkitse yhteistä maatalouspolitiikkaa, ei yhteistä kauppapolitiikkaa, ei yhteistä talous- ja valuuttapolitiikkaa, ei yhteistä verotuspolitiikkaa, ei yhteistä sosiaalipolitiikkaa, ei yhteistä aluepolitiikkaa, ei yhteistä kulttuuripolitiikkaa eikä mitään muutakaan yhteistä politiikkaa.”

Sitten jatketaan vielä: ”Ulkopolitiikka on kokonaan Eta-sopimuksen ulkopuolella.”

Näin siis hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 7. Sivulla 22 puolestaan sanotaan: ”Koska Eta-sopimus ei merkitse lainsäädäntövallan siirtämistä ylikansallisille toimielimille, on sopimuspuolten toimivaltaisten elinten otettava kantaa päätökseen.”

Sivulla 80 silloisessa esityksessä sanotaan näin: ”Koska Eta-sopimus poikkeaa Rooman sopimuksesta muun muassa siten, ettei se siirrä lainsäädäntövaltaa Etan elimelle, voidaan artiklaa ainoastaan osittain tulkita Rooman sopimuksen 189 artiklan mukaisesti.”

Vielä sivulla 377 hallituksen silloisessa esityksessä sanotaan näin: ”Pykälässä oleva raja-ensisijaisuuden soveltamisesta ainoastaan asianmukaisesti voimaansaatettuihin päätöksiin perustuu ensinnäkin siihen, ettei Eta-sopimuksella siirretä lainsäädäntövaltaa Etan sekakomitealle.”

Näin ollen siis lähtökohtana Etan päätöksen-tekomenettelyä koskeville määräyksille on ollut se, ettei yhteistyö saa loukata sopimuspuolten itsenäistä päätöksentekovaltaa. Suomen valta vaikuttaa on Etassa olennaisesti suurempi kuin EU:n jäsenenä. Suomi voi itse estää minkä tahansa uuden Eta-säädöksen voimaantulon. EU:ssa Suomi voisi vaikuttaa 3,3 prosentilla siihen, millaisia säädöksiä aikaansaadaan.

Etassa Suomi ja muut Efta-maat voivat tehdä aloitteita uusien Eta-säädösten valmistelun käynnistämiseksi. Tällä viitataan Eta-sopimuksen artiklaan, muistaakseni 118, jota hallituksen silloisen esityksen sivulla 334 tarkemmin selvitetään, samoin myös hallituksen esityksen vuodelta 92 sivuilla 62 ja 63 oleviin teksteihin. En nyt rasita paikalla olevien edustajien ja rouva puhemies aikaa lukemalla, mitä silloin kirjoitettiin.

EU:ssa aloitteenteko-oikeus on annettu virkamiehistä koostuvalle komissiolle, mutta esimerkiksi jäsenmaille ja kansanedustajille ei ole säädetty aloiteoikeutta EU:ssa.

Siis, rouva puhemies, kaiken edellä sanotun valossa katson erittäin ymmärrettäväksi, että suomalaisten kannanottoja syksyllä, siis tänä

vuonna, selvittäneen Evan kyselyn mukaan 44 prosenttia suomalaisista katsoi, että ”Eta-sopimus on Suomelle aivan riittävä”. Eri mieltä oli 32 prosenttia vastaajista.

Nyt on vielä kokonaan eri asia, miten Suomen edustajat Etan sekakomiteassa ovat käyttäneet Eta-sopimukseen perustuvaa aloitevaltaa vai onko tapahtunut laiminlyöntiä. Tämä minusta tulisi selvittää. Saattaa olla niin, että sekakomiteassa suomalaiset edustajat ovat tyytyneet odottelemaan vain EU-komission ehdotuksia, niin kuin yleisesti luullaan, että vain sieltä voi tulla ehdotuksia sekakomitean käsittelyyn.

Tässä yhteydessä esitän ajatuksen siitä, että tämän seikan selvittäminen, johon nyt viittasin, voisi tapahtua esimerkiksi siten, että Etan sekakomitean kertomus, joka on annettava Etan parlamentaariselle sekakomitealle, jaettaisiin myös suurelle valiokunnalle, ulkoasiainvaliokunnalle ja kaikille kansanedustajillekin, jolloin olisi mahdollisuus kertomusta käsitellä. Toinen mahdollisuus valtiopäiväjärjestyksemme mukaan on se, että ulkoasiainvaliokunta tai suuri valiokunta pyytävät valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n 2 momentin mukaisen selonteon hallitukselta. Näin voisi selvittää viimeksi mainittua kysymystä, jota edellä tarkoitin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys n:o 214 laiksi valtion kiinteistölaitoksesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion kiinteistölaitoksesta merkitsee rakennushallinnon alarajaa ja sitä, että rakennushallinnon eräistä osatekijöistä muodostetaan yhtiöt hoitamaan rakennushallinnon tähänastisia toimenpidealueita kiinteistö- ja laitosalalla.

Hallituksen esityksestä kuitenkin puuttuu sen tosiasian esille tuominen, joka selviää tekemästään kirjallisesta kysymyksestä n:o 433 näiltä valtio-

päiviltä. Siihen annetussa vastauksessa myönnetään se, että rakennushallinnon alasajon johdosta yli tuhat henkilöä rakennushallituksen ja rakennushallinnon alueelta joutuu jättämään työpaikkansa ja loputkin 3 500 työntekijästä joutuvat tietyllä tavalla oraitten päälle, eli toisin sanoen heidän työehtonsa jatkuminen sellaisena kuin se on ollut tähän saakka on erittäin epävarmaa.

On aika huolestuttavaa, että valtion toimenpiteet aina, kun niissä pyritään rationalisoimaan toimintaa, merkitsevät tuhannen ihmisen tai enemmän lähtemistä työpaikastaan ja lopunkin työntekijämäärän elin- ja työolosuhteiden muuttumista kovin epävarmoiksi. Tällainen on väärin, siitä ei päästä mihinkään.

Toivoisin, että kun asiaa käsitellään asianomaisessa valiokunnassa, myös tämä asia otettaisiin esille, joka hallituksen esityksessä selvästi salataan: Mikä on esityksen vaikutus työttömyyteen? Kuinka monta ihmistä joutuu tämän asian johdosta työttömiksi? Nämä ihmiset, joita tämä koskee, ovat ottaneet minuun ja varmasti moneen muuhunkin voimakkaasti yhteyttä. Sen vuoksi halusin tämän puheenvuoron käyttää.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Hyvin harvoin voi niin tarkoin siihen, mitä ed. Aittoniemi sanoi. Rakennushallinnon alasajo on tapahtumassa, ja tällä hetkellä siellä ovat saneeraukset käynnissä eri puolilla Suomea. Esimerkiksi Itä-Suomessa ovat ihmiset hyvin epävakaisissa olosuhteissa. Mielestäni kiinteistöyhtiön perustamisasia pitäisi uudelleen harkita. Siellähän ollaan siirtämässä palveluja Keski-Suomeen mm. Kuopion osuudelta. Näin ollen tosiaankin työpaikkojen määrä, joka menetetään koko maassa, lähennee tuhatta. Tällaisena vaikeana työttömyysaikana ei pitäisi tehdä tällaisia organisaatiomuutoksia. Toivoisin, että valiokunta ottaisi asian huomioon käsitellessään lakiehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys n:o 215 laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Olemme taistelleet aikanaan kovasti saadaksemme aikaan teatteri- ja orkesterilain. Täällä oli poliittinen työryhmä, joka tosiaankin teki paljon työtä saadaksaan orkesterilaitokset valtionavun lakisääteisyyspiiriin. Vihdoin viimein me onnistuimme tässä, kun säädettiin laki teattereiden valtionosuudesta koskien myös orkestereita ja niiden toimintaa. Tämä lakihan tuli voimaan 1993, ja lain valmistelutyöhön osallistui hyvin sitkeästi entinen ministeri Kasurinen, joskin lain antoi eduskunnalle nykyinen kulttuuriministeri. Tämän johdosta kannan suurta huolta siitä, että jälleen kerran ollaan käsittelemässä lakia teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta.

Kun edellisen kerran tätä käsiteltiin, me oitimme huomioon eräitä poikkeuksia eräiden teattereiden kohdalla. Se oli 5 §:ään liittyvä kohta, jossa opetusministeriö voi erityisillä perusteilla valtion talousarvion rajoissa päättää, että valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävälle teattereille ja orkestereille valtionosuus myönnetään korkeampana kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa sijaintikunnan kantokykyluokasta säädetään. Näin siis meneteltiin silloin. Nyt ollaan menetelmässä niin, että Suomen Kansallisteatterin valtionavustus tullaan liittämään lakiin mukaan. Se tulee myös olemaan harkinnanvaraista valtion avustusta.

Minä en millään tavalla halua estää sitä, että Suomen Kansallisteatteri saa valtionavustusta, vaan puollan sitä, mutta sen sijaan toteaisin, että yleensäkin teatteri- ja orkesteritoiminnalle on annettava riittävät määrärahat tulevassa budjetissa niin, että myös pienten teattereiden asema voisi maassamme säilyä. Ne ovat todella hyvin ongelmallisessa ja vakavassa tilanteessa. Samoin myös eri kaupunkien teatterit ja orkesterit ovat vaikeuksissa. Ollaanhan jopa teke-mässä orkestereiden kohdalla sitä, että yritetään saada aikaan isompia alueorkestereita. Mielestäni tällaiseen ei pitäisi tässä vaiheessa mennä, vaan pitäisi huolehtia nimenomaan teatteri- ja orkesteritoiminnan kehittämisestä ja turvaamisesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys n:o 216 eräiksi muutoksiksi oppisopimuskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Kun aikanaan tehtiin laki oppisopimuskoulutuksesta, sehän oli 1992, silloin tällä tarkoitettiin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä harjoitettavia ammatillisia opintoja, joita täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Oppisopimuskoulutusta oli tarkoitus käyttää nimenomaan aikuisten ammatillisena peruskoulutuksena ja lisäkoulutuksena.

Kun tarkastellaan nyt hallituksen esitystä koskien oppisopimuskoulutusta, totean, että tämä on hyvä, tarpeellinen ja tärkeä lakiehdotus. Tällä lähen mahdollistetaan nuorille oppisopimuskoulutus. Mutta sen sijaan tässä on olemassa myös aukkoja, eli kuten äsken totesin, oppisopimuskoulutuksen tarkoituksena silloin aikanaan 1992 päätetyssä laissa oli, että myös oppisopimuskoulutukseen pitää sisältyä ammatillinen aikuiskoulutus ja myös lyhytkestoisempi työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus.

Haluan todeta tässä nyt sen, että on valitettavaa, että vuoden 1995 talousarvioesityksessä aikuiskoulutuksen määrärahat alenevat 12 prosentilla, mikä on varsin paljon, kun tiedetään, että aikuiskoulutuksen lisääminen on yksi parhaista keinoista hoitaa työllisyyttä.

Nyt joku voi todeta, että nyt tosiaankin lisätään työllisyyttä tällä lailla, jonka hallitus tänään on antanut. Pitää paikkansa, mutta tässä on selkeästi tietynlainen linjapäättös eli nyt ohjataan rahoituksia oppisopimuskoulutukseen, ja kun samanaikaisesti ammattiopetuksesta vietään rahoituksia 103 miljoonaa markkaa. Minä toivoisin, että tähän voitaisiin saada korjaus ja molempia kanavia voitaisiin käyttää: sekä ammatillista koulutusta että myös oppisopimuskoulutusta.

Ed. Pihä: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä muutoksiksi oppisopimuskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön ollaan pikkuhiljaa vihdoinkin pääsemässä moderni ajatteluun koulutuksesta. Muualla Euroopassahan oppiso-

pimuskoulutus on monille aloille pääasiallinen opiskelumuoto, ja Suomessakin se olisi lähes kaikkiin ammatteihin sovellettavissa.

Oppisopimuskoulutus kokonaisuudessaan tulee nähdä yhtenä luonnollisena käytännölläheisenä koulutusvaihtoehtona. Aikuiskoulutuksen osalta on oppisopimuskoulutuksen yhtenäistämisen ammattitutkintolainsäädäntöön tarpeen varmasti opiskelijoiden itsensä ja myös yhä monipuolisemmasta ja erilaisista koulutusmahdollisuuksista tarjoavasta sekamelskasta työntekijöitä värväävän työnantajan kannalta.

Aikuiskoulutuksesta en ole kuitenkaan niin huolissani, vaan enemmän nuorten, alle 25-vuotiaitten, oppisopimuskoulutusmahdollisuuksista. Hehän juuri ovat hankkimassa itselleen sitä peruskoulutusta ja sitä kautta omaa paikkaansa työelämässä, omaa paikkaansa yhteiskunnassa, eivätkä lisäkoulutusta ja lisäpätevyyttä, kuten moni aikuinen oppisopimuspililas.

Oppisopimuskoulutushan on erityisen hyvä koulutusmuoto juuri nuorelle, joka tällä tavalla saa samalla koulutuksen ammattiin ja myös sitä aina kysyttyä työkokemusta. Se on myös moniin ammatteihin juuri paras keino saavuttaa tarvittava pätevyys. Nuori saa tätä kautta myös mahdollisuuden työntää jalkansa yrityksen oven väliin ja tekemällä hyvää työtä koulutuksen aikana osoittaa olevansa myös työpaikan arvoinen valmistuttuaan. Oppisopimuskoulutuksen edut siis ovat moninaiset ja kaikkia osapuolia tyydyttävät. Erityisesti nuorten työllisyystilanteen ollessa nyt niin huono on oppisopimuskoulutus varteen otettava apukeino nuorten saamiseksi mukaan työelämään.

Varsinkin nuorten, alle 25-vuotiaiden osalta on erittäin perusteltua määrällisen säätelyn poistaminen työpaikkojen ja koulutuspaikkojen ollessa nuorille yhä enemmän kiven takana. Minusta yhteiskunnan säätely tulisi aikansa eläneenä oppisopimuskoulutusnuorten osalta poistaa kokonaan, ei vain tilapäisesti kahdeksi vuodeksi, kuten hallituksen esityksessä esitetään. Se on kuin pyrkisi säätelemään ihmisten monipuolisen työkokemuksen saantimahdollisuuksia. Uskon, että oppisopimuskoulutettuja värväävät työnantajat ovat jo osaltaan koulutettujen määrää ja suuntautumista säätelemässä.

Suomessa tulisi oppisopimuskoulutus ottaa varteen otettavaksi vaihtoehdoksi muiden koulutusvaihtoehtojen joukkoon ei vain taloudellisesti huonompina aikoina vaan pysyväksi vaihtoehdoksi. Mielestäni eduskunnan ei tulekaan keinotekoisesti säädellä asioita, vaan nähdä

myös tässä asiassa positiiviset kehittymismahdollisuudet.

Eduskunnan käsitellessä hallituksen esitystä tuleekin nähdä tämä yhtenä varteen otettavana apukeinona myös nuorisotyöttömyyden helpottamiseksi ja samalla kuitenkin tarkkaan miettiä oppisopimuskoulutuksen ongelmakohtia, esimerkiksi niitä keinoja, millä myös työnantajat saadaan innostumaan enenevässä määrin oppisopimuskoulutuksesta, jotta siitä ei tule vain kuntien kautta työllistäjä, vaan enenevässä määrin tulevien työntekijöiden ja yritysten välinen koulutus- ja rekrytointiväylä.

Arvoisa puhemies! Oppisopimuskoulutus tarjoaa yhteiskunnan kannalta edullisen, työnantajan kannalta tehokkaan ja oppilaan kannalta motivoivan koulutusväylän, jonka kehittymistä tulee seurata, edistää ja tukea. Hallituksen esitys on yksi askel oikeaan suuntaan ja osaltaan vastaa yhä useamman työelämän ulkopuolelle jääneen nuoren hätähuutoon. Tämän takia toivonkin, että eduskunta suhtautuu myönteisesti hallituksen esitykseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys n:o 219 laiksi ulkomaalaisvirastosta, laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tämän mukaan sisäasiainministeriössä tapahtuu sisäinen muutos sikäli, että ulkomaalaiskeskusten toiminnoista osa, oikeastaan käytännön toimet siirtyvät ulkomaalaisviraston hoidettaviksi.

Minä olen tutustunut ulkomaalaisasioihin muutaman päivän aikana, ja olen todennut kadulla kävellessäni, että kaksi kolmesta alkaa olla kaikenlaisia kakkäräpäitä kadulla. Ei siellä suomalaisia ole kuin yksi kolmasosa enää, ja olen ihmetellyt, minkä vuoksi näin on, ja katsonut vähän sitä määrää, kuinka paljon tänne Suomeen on viime aikoina taas päässyt lipsahta-

maan, kun ovat olleet otteet vähän löysänlaiset, tänne kuulumattomia ihmisiä, niin kiinnitin huomiota myös tähän lakiin.

Huomasin myös, että ei tämä ole pelkästään virastokeskeinen kysymys, jossa toimintoja siirretään, vaan ulkomaalaislakia monelta osin myös muutetaan. En ole varma vielä tässä vaiheessa, tällaisissa muutostapahtumissa monta kertaa pyritään saamaan sellaisia lainkohtia vähän kuin salaa lakiin, jotka sitten saattavat tulevaisuudessa olla kohtalokkaita. Täytyy tähän lakiin sen ulkomaalaispykälien osalta tutustua paremmin.

Siinä mielessä, rouva puhemies, ehdotan, että tämä asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon, jotta ehtii pyhän aikana vähän tarkemmin katsella tätä asiaa.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

10) Hallituksen esitys n:o 222 laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen n:o 222 pääsisältö on se, että alkutuottajat tulevat arvonlisäveron piiriin ja elintarvikkeiden verokanta tulee 12 prosenttiin, mutta siirtymäkautena vuosina 95—97 käytetään korotettua 17 prosentin verokantaa. Lisäksi tarjoilutoimintaan ja henkilöstöruo-

kalatoimintaan sovelletaan maksimiverokantaa eli 22 prosenttia. Juuri näihin elementteihin liittyy huomattavia ongelmia ja epäkohtia.

Ensimmäinen on todella se, että elintarvikkeiden verokanta on siis kolme vuotta 95, 96 ja 97 korotettu 17 prosenttia. Vihreiden näkemys on, että sen pitäisi olla 12 prosenttia koko kauden. Tämän valtiontaloudellinen vaikutus on noin 5 miljardia markkaa, mutta se voidaan hyvin kerätä ympäristö- ja saasteveroilla kehittämällä kattava ympäristö- ja energiaveropaketti, jolla voidaan korvata tämä veronmenetys ja säättää siten elintarvikkeille alusta lähtien alempi verokanta.

Toinen epäkohta on se, että henkilöstö- ja oppilasruokalatoiminta tulee verolliseksi, joka nyt on ollut siis verovapaata, ja sitä perustellaan sillä, että EU-direktiivi edellyttää, että se tulee verolliseksi. Kuitenkin EU-käytäntö useimmissa EU-maissa on se, että tämän tyyppinen toiminta on verovapaata. Virhe on tapahtunut siinä, että Suomen neuvottelijat eli hallitus on jäsenyysneuvotteluissa unohtanut pyytää tältä osin poikkeuksen saada jatkaa nykykäytäntöä Suomessa. EU:ssahan on se tilanne, että se käytäntö, mikä kussakin jäsenyyttä hakeneessa maassa on ollut ennen jäsenyyttä, voi säilyä myös jäsenyyden jälkeen, jos siitä on neuvotteluissa sovittu. Mutta kun Suomi ei ole tätä hakenut, niin tätä erikoispoikkeusta ei ole myöskään saatu. Itse näen, että olisi ollut hyvin todennäköistä, että Suomi olisi voinut sen saada ja jatkaa siis nykykäytäntöä eli saada poikkeuksen sille, että tämä henkilöstö- ja oppilasruokalatoiminta olisi voinut pysyä verovapaana jatkossakin.

Mutta siitä huolimatta, että neuvotteluissa on tämä asia laiminlyöty, minusta Suomen ei tarvitsisi nyt näytellä luokan kuuliaisinta oppilasta ja säättää tälle maksimiverokantaa. Suomi voisi avoimesti tunnustaa tehdyn mokan, vedota EU-käytäntöön ja siltä osin siis pyrkiä jatkamaan verovapautta. On aika erikoista, että EU söisi oppilas- ja henkilöstöruokailijoiden pöydissä, näin nämä ruuat olisivat kalliimpia, ja tältä osin sitten Suomen jäsenmaksu EU:lle olisi myös korkeampi.

Sitä paitsi tässä on vielä semmoinenkin keino, että kun einemyymälöissä on alempi verokanta, niin on vaarana se, että tätä veroa ryhdytään kiertämään sillä, että kaikkien ravintoloiden kylkiin perustetaan tietyt einestiskit, joista sitten voi ostaa lämmitettyjä ruokia ja syödä niitä sitten joissakin muissa tiloissa. Tämä johtaisi ihan turhiin investointeihin ja tavallaan myös veronkiertoon.

Kolmas ongelma liittyy tähän omaan käytöön maatalouden osalta eli 22 a § tässä hallituksen esityksessä. Sehän on ajatus, joka ei lainkaan sovi tähän arvonlisäveromalliin eikä siihen maailmaan ja on todella toiselta planeetalta. Tämähän on taas pykälä ja asia, joka on selvästi maatalouden harjoittajille tehty mittatilaustyönä, mittatilauspykälä, ja siksi se on niin vieras tässä arvonlisäveromallissa.

Kun lähtökohta on se, että maatalouden omasta käytöstä ei makseta tuloveroa, tällä perusteella vaadittiin sitä, että myöskään maatalouden omasta käytöstä ei pitäisi maksaa arvonlisäveroa. Kun asia putkahti julkisuuteen, niin tätä erivapautta ei kehdattu rajata vain pelkäämään maatalouteen, vaan se on nyt sitten jouduttu avaamaan myös kaikille muille elinkeinonharjoittajille, ja he taas ovat tähän asti aina maksaneet liikevaihtoveron omasta käytöstään ja maksavat nytkin siitä arvonlisäveron. Eli hallituksen esityksessä, missä muodossa se nyt on, esimerkiksi tämä omakäytön seuranta nimenomaan maatalouden osalta, mutta myös muiden elinkeinonharjoittajien osalta, on valvonnallisesti erittäin vaikeata ja luultavasti mahdollonta valvoa. Se perustuu vain ihmisten rehellisyyteen, joka veroasioissa ei ole kovin suuri. Sen lisäksi se toisi ylimääräisen kirjanpitovelvollisuuden tiloille pienestä verohyödydestä.

En näe, että siinä on mitään järkeä. Ja vielä, että tämän tyyppinen ajattelu ei lainkaan sovi arvonlisäverolakiin, eikä siihen maailmaan. Ei ole mitään syytä tämän tyyppistä poikkeusta tehdä. Itse näen, että olisi paljon parempi pullauttaa 22 a § pois kokonaan arvonlisäverolaista.

Arvoisa puhemies! Näiden kolmen epäkohdan tiimoilta tulen tekemään vastalauseen valiokuntakäsittelyssä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Varmasti kenelläkään ei ole mitään sitä vastaan, jos elintarvikkeiden arvonlisäveroa alennettaisiin ja elintarvikkeet saataisiin huomattavasti halvemmalla. Asia, mikä osoittaa ed. Luukkaisen näkemyksessä olevan puhtaan kuplan, on se, kun minä olen laskeskellut viime kuukausien aikana, kuinka suuren korvaavan määrän hän aikoo kerätä ympäristöveroilla, joihin nyt taas tuli 4—5 miljardia kerättävää lisää, niin kuutisenkymmentä miljardia markkaa ed. Luukkainen on taannoisten kuukausien aikana kerännyt ympäristöveroilla.

On se aikamoista ympäristöveron keräämistä. Miten käy suomalaisen teollisuuden, ed. Luuk-

kainen, jos 50—60 miljardia markkaa kootaan ympäristöveroja. Ei meillä kansanedustajilla nyt niin lyhyt muisti ole, ettemmekö muista, että te juuri vähän aikaa sitten keräsitte ympäristöveroja johonkin toiseen tarkoitukseen, joka olisi voinut kompensoida, ja nyt taas 4—5 miljardia markkaa tähän asiaan. Pitää, ed. Luukkainen, huomata, että kansanedustajat muistavat asiat, ja kerätä vaikka vähän välissä jollakin toisella tavalla korvaavaa veroa, niin sitten voisi taas ympäristöveroonkin iskeä uudelleen.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Luukkainen kiinnitti puheenvuorossaan huomiota hyvin tärkeään asiaan. Arvonlisävero ruokalatoimintoihin, varsinkin työpaikkaruokaloihin, joissa ruoka tarjoillaan omakustannushintaan, on kohtuuton. Se nostaa ruoan hintaa niin, että ruokailijoiden määrä tulee laskemaan. Työpaikkaruokailuhan oli takavuosina hyvin tavoiteltava asia kaikilla. Terveysviranomaiset puolsivat sitä tarpeellisena, koska katsottiin, että terveydellisistä syistä pitää olla lämmin ateria turvattuna kaikille kohtuuhintaan.

Hallituksen esitys on täydessä ristiriidassa asetetun tavoitteen kanssa ja tulee varmasti heijastumaan sairauksina ja muina epäkohtina tulevaisuudessa. Näin ollen olen samaa mieltä ed. Luukkaisen kanssa, että hallituksen esitys on huono ja se tulisi hylätä.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aika hämmästyneenä kuuntelin ed. Luukkaisen kritiikkiä siitä syystä, että tässähän on jälleen kerran yksi lakiesitys, joka johtuu siitä, että Suomi on jättänyt hakeutumisen liittyä Euroopan unionin jäseneksi.

Se, että tätä kautta nyt tulee mm. ruokalatoimintoihin liikevaihtoverorasitusta on aivan sama asia kuin kesän alussa voimaan tullut arvonlisävero, joka silloin tuli kampaamoille ja muihin palveluihin. Turha meidän on vaikerrella tätä. Erityisesti paheksun sitä, että he vaikeroivat, jotka ovat Euroopan unioniin menossa, kuten tietääkseni ed. Luukkainenkin on kovasti menossa. Tämä on nyt sitä autuutta, mitä sieltä tulee.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti vastaan ensin ed. Aittoniemelle. Teidän helmitaulussanne taitaa olla nyt pilkkuvirhe, sillä aiemmin olen puhunut vain siitä, että ympäristö- ja energiaveroja pitäisi

korottaa 5—6 miljardilla markalla ja vastaavasti alentaa työn verottamista eli ansiotuloveroja ja välillisiä työvoimakustannuksia. Jos siihen lisätään nyt tämänpäiväiset puheeni, saavutetaan vasta 11 miljardin taso.

Mitä tulee ed. S-L. Anttilan esille ottamaan asiaan, niin ilmeisesti hän ei ollut paikalla silloin, kun puhuin puheenvuoroni alkuosaa, jossa nimenomaan korostin sitä, että EU-direktiiveillä ei nyt voida perustella sitä, että henkilöstöruokat tulevat veronalaisiksi. Kyse on siitä, että hallitus itse teki mokaan jäsenyysneuvotteluissa, kun ei älynnyt pyytää poikkeusta jatkaa suomalaista nykykäytäntöä.

Monissa EU-maissa henkilöstöruokalatoiminta on verovapaata sillä perusteella, että se on ollut verovapaata niissä maissa ennen kuin ne ovat ryhtyneet EU:n jäseniksi. Itse kannatan Suomen liittymistä EU:hun ja aion äänestää sen puolesta myös ensi sunnuntaina. Mutta en aio vastustaa EU:ta sillä perusteella, että hallitus tekee virheitä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös korostaa sitä, että vikapää tässä asiassa ei suinkaan ole EU, vaan ongelmana ovat suomalaiset neuvottelijat, joille on sattunut unohdus tällä kohdalla. Pikemminkin pitäisi kysyä, olivatko vuoristotuki, lisähinta ja kaikki muut maatalouden koukerot liikaa kiinnittämässä neuvottelijoiden huomiota niin, että he eivät tasapuolisesti pystyneet ottamaan huomioon kaikkien kansalaisten tarpeita.

Kysymys ei ole pelkästään työpaikkaruokaloista, työssä käyvän väestönsosan ruoan hinnan kallistumisesta vaan esimerkiksi opiskelijaruokaloista. Opiskelijat ovat muutoinkin tavattoman vähillä tuloilla ja tuella toimeentulevia. Sen vuoksi ravitseva ruoka, jota opiskelijaruokat ovat heille tarjonneet, on heille tavattoman tärkeä. Nyt on syytä pelätä, että tässä myös opiskelijoiden ravinnonsaanti ja terveydentila sitä kautta vaarantuvat vaikeasti.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Brysselistä saadut poikkeukset valitettavasti ovat aika epävarmoja ainakin sen keskustelun valossa, mitä viime päivinä on käyty liittyen maatalouden kansalliseen tukipakettiin. Haluan epäillä sitä, että vaikka tästä olisi poikkeus saatu, niin kyllä pakko on kysyä, olisiko se sittenkään pysyvä, kun verrataan miten paljon EU-päässä on riitautettu niitä niin sanottuja jo valmiiksi sovittuja asioita. Tässä

tullaan juuri sellaiseen poliittiseen kulttuuriin, jota minusta suomalaisten ja pohjoismaalaisten on äärettömän vaikea hyväksyä, että mikään ei pidä mikä sovitaan.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin voisi lähettää hallitukselle terveisiä, että kun pääministeri on useaan otteeseen tämän syksyn aikana vaatinut eduskunnalta hyvin ripeää aikataulua käsiteltäessä EU:hun liittyvää maatalouslainsäädäntöä, niin tältä osin olisi tietysti toivonut, että myös hallitus omalta osaltaan pitkä kiirettä näiden esitysten eduskuntaan saamiseksi.

Tämä lakiesitys, jota nyt olemme vasta ensimmäistä kertaa suuressa salissa käsittelemässä, on tarkoitus käsitellä valtiovarainvaliokunnan verojaostossa vielä tämän viikon aikana hyvin nopeasti, kiireellä. Kiire johtuu siitä, että jälleen kerran hallituksessa aloitettiin iltalypsy. Keskustan ministerit pitivät tätä lakiesitystä pöydällä useita viikkoja, ja aiheena oli pelkästään yksi yksityiskohta, maatalouden oman käytön verotus.

Tuon asian osalta voi heti alkuun todeta, että ministeri Pekkarinen julkisuuteen antoi hyvin väärää tietoa väittäessään, että maatalouden osalta oltaisiin tekemässä poikkeus kaikkiiin muihin verovelvollisiin nähden. Ministeri Pekkarinen julkisuudessa olleiden tietojen perusteella oli väittänyt, että kukaan muukaan arvonlisäveroa maksava ei joudu omasta käytöstään suorittamaan veroa. Näin kuitenkin on, ja tässä mielessä nyt 22 §:ään on tehtävä muutos, joka vapauttaa oman käytön verosta, kun kysymyksessä on vähäisessä määrin tavaroita tai palveluita omaan käyttöön ottava verovelvollinen. Tämä muutos ei todellakaan sovellu arvonlisäverotukseen, ja verohallinnon edustajan näkökulmasta tämän valvonta on käytännössä lähes mahdotonta. Tämä tulee johtamaan täysin turhaan epäselvyyteen sekä arvonlisävelvollisten että myös verohallinnon viranomaisten osalta.

Kaiken kaikkiaan tämä uudistus, joka liittyy Suomen mahdolliseen Euroopan unionin jäsenyyteen, on hyvä, koska se selkeyttää huomattavasti nykyistä alkutuotevähennysjärjestelmää. Tällä hetkellä elintarvikkeiden osalta on alkutuotevähennysjärjestelmän kautta tuki, joka kohdistuu eri tuotteisiin hyvin eri tavalla. Lopputuloksena keskimääräinen verokanta elintarvikkeissa on noin 15 prosenttia, joidenkin elintarvikkeiden osalta ollaan täydessä 22 prosentin verossa. Nykyisinkin joidenkin osalta ollaan

suuruusluokkaa 5 prosenttiyksikköä olevassa verossa.

Kun hallitus lähtee nyt siitä, että seuraavan kolmen vuoden aikana vero olisi 17 prosenttia, se ei suinkaan, ed. Aittoniemi, tarkoita sitä, että vero säilyisi edes nykyisellään, puhumattakaan että nykyistä veroa alennettaisiin, vaan vero nousee 2 prosenttiyksikköä. Tältä osin kysymys on elintarvikkeiden verotuksen kiristyksestä samalla tavalla kuin muitakin veroja tämä hallitus on kiristänyt. Hallitus siirtää vastuun kevennyksestä tulevalle vaalikaudelle ja tulevan vaalikauden murheeksi siten, että tässä yhteydessä jo alentaa vuodesta 1998 lähtien veron 12 prosenttiin, millä on valtiontalouteen miljardiluokkaa oleva vaikutus. Oma kantani olisi ollut, että tässä yhteydessä olisi menty 15 prosentin verokantaan ja tässä mielessä säilytetty olemassa oleva tilanne.

Kun alkutuotevähennysjärjestelmä poistuu, se muuttaa kokonaan elintarvikkeiden verotusta selkeämpään suuntaan. Tältä osin tätä esitystä on pidettävä linjakkaana ja tervetulleena. Tänne kuitenkin sisältyy jo ed. Luukkaisen mainitsema epäkohta, joka koskee henkilöstö- ja oppilasruokatoimintaa. Tältä osin nykytilanne, joka on arvonlisäveron ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa, olisi voitu säilyttää, mikäli Suomen neuvottelijat EU-jäsenneuvotteluissa olisivat tämän asian halunneet hoitaa.

Noissa neuvotteluissa suomalaiset kyllä anoivat erivapauksia arvonlisäverokäytäntöön, mutta ne erivapaudet olivat nimenomaan kiristävään suuntaan. Kun EU-maissa esimerkiksi postipalveluja tai joukkoliikenteen tukia ei pidetä arvonlisäveropohjassa mukana, Suomi haki erikseen itselleen vapauden verottaa myös noita arvonlisäveron osalta. Tässä mielessä olisi ollut kohtuullista, että veronmaksajien näkökulmasta olisi joidenkin kevennyksiä myös haettu erivapauksina arvonlisäverojärjestelmän käyttöänoton yhteydessä.

Kun tänne tulee kaksi eri verokantaa elintarvikkeiden osalta riippuen siitä, tapahtuuko myynti palvelutoiminnan yhteydessä, ravintolamyyntinä, vai suoraan niin sanottuna luukkomyyntinä, tämä tulee omalta osaltaan varmasti aiheuttamaan sekä verovelvollisten että verohallinnon osalta ongelmia. Ylipäätään arvonlisäverojärjestelmään eivät mielestäni kovinkaan hyvin ainakaan samojen tuotteiden osalta sovi useat eri verokannat. Tältä osin toivon, että valiokuntakäsittelyn yhteydessä voidaan löytää yksi yhteinen verokanta tai vielä tässä yhteydessä löytää järjestely, joka tekee rajavedon niin selke-

äksi, että siinä ei jää tulkintaongelmia sen paremmin verovelvolliselle kuin verohallinnollekaan.

Kaiken kaikkiaan toivon, että tämä esitys menee eteenpäin, mutta vielä kerran toistan, että olisin halunnut tällekin verolaille riittävästi aikaa sen perusteelliseen käsittelyyn valiokuntatyöskentelyssä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys n:o 224 laiksi Valtionrauteiden muuttamisesta osakeyhtiöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Tämä Valtionrautateiden osakeyhtiöittäminen on periaatteeltaan hieman samantapainen kuin esityslistan 6) kohdassa oli rakennushallituksen lopettaminen ja uudelleenorganisointi. Mitä 6) kohdassa olleeseen asiaan tulee, olen samaa mieltä ed. Aittoniemen ja ed. Tykkyläisen kanssa.

Nyt esillä olevan asian osalta totean, että ainakin vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä tähän ehdotukseen, josta on ollut tietoa jo aiemminkin, olemme suhtautuneet kielteisesti. Ellen nyt väärin muista, niin tästä asiasta puhuttiin myös välityksymyskeskustelussa silloin, kun oli valtionyhdistöistä puhe.

Rouva puhemies! Ehdotan, että asia jätettäisiin pöydälle ensi perjantaina pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minulla ei ole mitään tätä ehdotusta vastaan, siis käsittelyä ensi perjantaina.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Laineen ehdotus hyväksytään ja asia pantaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys n:o 225 laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Kun tämä asia niin välittömästi liittyy edelliseen, ehdotan, että myös tämä asia jätettäisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Laineen ehdotus hyväksytään ja asia pantaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

13) Hallituksen esitys n:o 226 laeiksi mielenterveyslain, lääninoikeuslain ja maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon:

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46 (HE 123)

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47 (HE 129)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.05.

Täysistunto lopetetaan kello 17.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

